

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:1

Kirsi Alila

Laadun kehittäminen ja ohjaustoiminta **varhaiskasvatuksessa**

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Helsinki 2003

TIIVISTELMÄ

Kirsi Alila. Laadun kehittäminen ja ohjaustoiminta varhaiskasvatuksessa. Helsinki, 2003. 128 s. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä, ISSN 1236-2115; 2003:1.) ISBN 952-00-1273-7

Tutkimuksen yleistuloksia

Kuntien kesken on suuria eroja päivähoiton laadunarvioinnissa. Pääsääntöisesti suuremmat kunnat ovat pidemmällä monipuolisessa laadunarviointityössä. Päivähoitohenkilöstö tarvitsee merkittävästi lisää koulutusta laadun kehittämiseen ja arviointiin.

Tulosten mukaan laatu ja arviointi ovat käsitteinä vielä selkiytymättömiä. Laadun kehittämisessä tarvitaan systemaattisuuden lisäksi mm. tietoa erilaisista laadunarviointimenetelmistä sekä laatutyön liittämistä osaksi johtamisjärjestelmää, kehittämistä ja suunnittelua sekä päivittäisen työn tarkastelua. Varhaiskasvatuksessa tarvitaan laadun ja arvioinnin teoreettista ja tutkimuksellista vahvistamista. Tulosten mukaan kunnat tarvitsevat vielä paljon tukea laatuprosessien aloittamiseen ja eteenpäinviemiseen.

Laadunarviointi ja kehittämistoiminta varhaiskasvatuksessa

Määrällistä arviointia (esimerkiksi hoitopäivän hinta) suoritetaan säännöllisesti lähes kaikissa kunnissa erityisesti perhepäivähoidon ja päiväkotien kohdalla. Taloudellisen toiminnan seuraamiseen on runsaasti erilaisia tunnuslukuja. Määrällisen arvioinnin kautta tullutta tietoa käytetään päivähoiton henkilöstöresurssien ja palvelutoiminnan kehittämiseen ja talousarvion suunnittelussa ja seurannassa. Toiminnan laadun (=laadullista) arviointia suoritetaan huomattavasti vähemmän ja harvemmin kuin määrällistä arviointia kaikkien päivähoitomuotojen kohdalla.

Tulosten mukaan kunnissa on laadittu vain vähän päivähoiton laatutyötä ohjaavia asiakirjoja. Päivähoitossa ilmoitetaan olevan vähän laatutyöstä vastaavia henkilöitä. Laatutyöhön keskitettyjä työryhmiä ei kunnissa juurikaan ole. Järjestelmällistä laadunarviointitapaa ja -järjestelmää käyttää vain kolmannes kunnista. Kunnan hallinto on harvoin mukana päivähoiton laatu- ja arviointityössä. Kunnat ovat harvoin osallisina erilaisissa laatuprojekteissa joko koko kunnan tai päivähoiton osalta. Vanhempien ja lasten osuus päivähoiton laatutyössä on vielä tutkimuksen mukaan varsin vähäistä ja satunnaista.

Vastaajista reilu neljännes ilmoitti, ettei kunnassa arvioida toiminnan laatua. Sisäinen arviointi on yleisin arviointitapa niissä kunnissa, joissa arviointia suoritetaan. Ensisijaisesti arvioinnin tulosten pohjalta korjataan toimintaa ja kirjataan kehittämisalueita toimintasuunnitelmaan. Kehittämishankkeita, vastuutehtäviä ja aikatauluja määritellään vähemmän. Vertailua muiden kuntien tai päivähoitoyksiköiden kohdalla ei suoriteta juuri lainkaan. Laatutyöstä ja sen tuloksista tiedottaminen kaipaa tehostamista kaikille tahoille.

Kuntien laatu- ja arviointityöhön liittyvät mielikuvat ovat yleisesti myönteisiä ja laatutyö koetaan hyödylliseksi ja haasteelliseksi oman työn kehittämisvälineeksi. Kielteisiä ja kriittisiä

mielikuvia on joka neljännellä vastaajalla. Vastanneista kunnista muutama prosentti kuuluu laatutyön "konkareihin". Näissä kunnissa laatutyötä on tehty jo pitkään monipuolisesti. "Aloittajiin" kuuluu kunnista 23 %. Yli puolet (55 %) vastaajista voidaan luokitella kuntiin, joissa laatu- ja arviointityötä päivähoitossa ei suoriteta juuri lainkaan!

Ohjaustoiminta

Päivähoidon henkilöstön nimikkeet ovat etenkin esimiesten osalta moninaisia ja kirjavia. Päivähoidon kuntaorganisaatiossa on tutkimuksen mukaan yleensä pedagogisesta ohjaamisesta ja koulutussuunnittelusta vastaava henkilö. Tällä henkilöllä on kuitenkin yhtä aikaa monia suuria työkokonaisuuksia vastuullaan, esimerkiksi päiväkodin johtaminen, työskentely lapsiryhmässä ja koko kunnan päivähoitosta vastaaminen, jolloin esimerkiksi pedagogiseen johtamistyöhön ei jää aikaa. Kuntien päivähoitolle ohjaaman koulutuksen määrää, sisältöä ja rahoitusta tulee vastaajien mielestä tehostaa. Myös päivähoiton tiedonhaku- ja välitysjärjestelmä kaipaava kunnissa systematisointia ja tehostamista.

Kunnissa tarvitaan varhaiskasvatuksen sisällön kehittämiseen tukea esimerkiksi varhaiskasvatustutkimuksen, vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön, erityiskasvatuksen ja laadun kehittämisen osalta. Nykyinen valtakunnallinen normiohjaaminen koetaan riittävänä. Informaatio-ohjaaminenkin on vastaajien mukaan riittävää, vaikkakin uusista tutkimuksista, kehittämissankkeista ja valtakunnallisista linjauksista, suunnitelmista ja tavoitteista kaivataan enemmän tietoa. Valtakunnan taholta tuleva tieto vaikuttaa kunnissa koulutuksen hakemiseen ja suunnitteluun sekä toiminnan muutoksiin ja kehittämiseen. Vaikka valtakunnan tason normi- ja informaatio-ohjaus koetaan riittävänä, kunnat kaipaavat laatu- ja arviointityöhön valtakunnallista ohjeistusta. Kunnat katsovat, että valtakunnallinen ohjeistus varhaiskasvatuksen laatu-työssä tukee kunnallista laatutyötä, tasoittaa kuntakohtaisia eroja ja yhtenäistää varhaiskasvatuksen laadunlinjauksia.

Asiasanat: Arviointi, kehittäminen, laatu, lapset, ohjaus, päivähoito, varhaiskasvatus

SAMMANDRAG

Kirsi Alila. Kvalitetsbedömning och ledningsverksamhet inom småbarnspedagogiken. Helsingfors, 2003. 128 s. (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter, ISSN 1236-2115; 2003:1.)
ISBN 952-00-1273-7

Utredningens allmänna resultat

Mellan kommunerna råder det stora skillnader i dagvårdens kvalitetsbedömning. I huvudsak har de större kommunerna kommit längre i det mångsidiga kvalitetsbedömningsarbetet. Dagvårdspersonalen behöver betydligt mera utbildning för utveckling och bedömning av kvaliteten.

Enligt resultaten är begreppen kvalitet och bedömning ännu oklara. I utvecklingen av kvaliteten behövs utöver systematik också bl.a. information om olika kvalitetsbedömningsmetoder samt en sammankoppling av kvalitetsarbetet till ledningssystemet, utvecklingen och planeringen samt granskningen av det vardagliga arbetet. I småbarnspedagogiken behövs teoretisk och forskningsmässig fastställelse av kvaliteten och bedömningen. Enligt resultaten behöver kommunerna ännu mycket stöd för att starta och föra vidare kvalitetsprocesserna.

Kvalitetsbedömning och utvecklingsverksamheten inom småbarnspedagogiken

Kvantitativ bedömning (till exempel priset på en vård dag) utförs regelbundet i nästan all kommuner speciellt vad gäller familjedagvård och daghem. Det finns många olika parametrar för uppföljningen av den ekonomiska verksamheten. Information som erhållits genom kvantitativ bedömning används för utveckling av personalresurser och serviceverksamheten inom dagvården och i planeringen och uppföljningen av budgeten. Verksamhetens kvalitets (=kvalitativa) bedömning utförs avsevärt mindre och mera sällan än den kvantitativa bedömningen i alla dagvårdsformer.

Enligt resultaten har endast ett litet antal dokument som styr kvalitetsarbetet inom dagvården gjorts upp i kommunerna. Inom dagvården uppges det också finnas få personer ansvariga för kvalitetsarbetet. I kommunerna finns det knappt några arbetsgrupper som koncentrerar sig på kvalitetsarbete. Den systematiska kvalitetsbedömningsmetoden och – systemet används endast av en tredjedel av kommunerna. Kommunens förvaltning deltar sällan i dagvårdens kvalitets- och bedömningsarbete. Kommunerna deltar sällan i olika kvalitetsprojekt, antingen för hela kommunens eller också dagvårdens del. Föräldrarnas och barnens del i dagvårdens kvalitetsarbete är enligt utredningen ännu synnerligen liten och slumpartad.

Av dem som svarade uppgav en dryg fjärdedel att det inte utförs någon bedömning av verksamhetens kvalitet i kommunen. Intern bedömning är det vanligaste bedömningssättet i de kommuner där bedömning utförs. På basis av resultaten av bedömningen korrigerar man i första hand verksamhet och registrerar utvecklingsområden i verksamhetsplanen. Utvecklingsprojekt, ansvarsuppgifter och tidtabeller definieras i mindre skala. Jämförelser vad gäller andra kommuner eller dagvårdsenheter görs knappt alls. Informationsspridning gällande kvalitetsarbete och dess resultat behöver effektiviseras i alla sektorer.

Föreställningar vad gäller kommunernas kvalitets- och bedömningsarbete är i allmänhet positiva och kvalitetsarbetet anses vara ett nyttigt och utmanande utvecklingsredskap för det egna arbetet. Negativa och kritiska uppfattningar fanns hos var fjärde som svarade. Av de kommunerna som svarade är några procent ”veteraner” när det gäller kvalitetsarbete. I dessa kommuner har mångsidigt kvalitetsarbete gjorts redan länge. Till ”nybörjarna” hör 23 % av kommunerna. Över hälften (55 %) av dem som svarade kan klassificeras som kommuner där kvalitets- och bedömningsarbete knappt utförs alls!

Ledningsverksamhet

Dagvårdspersonalens yrkesbeteckningar är enligt utredningen många och brokiga, speciellt för förmännens del. I dagvårdens kommunala organisation finns det enligt utredningen oftast en person som är ansvarig för den pedagogiska ledningen och undervisningsplaneringen. Denna person har dock samtidigt många stora arbetsdelar på sitt ansvar, såsom till exempel daghemmets ledning, arbete i barngruppen och ansvar för hela kommunens dagvård, varvid det inte just finns någon tid kvar för pedagogiskt ledningsarbete till exempel. Mängden utbildning, innehåll och finansiering för den dagvård som kommunerna bedriver borde enligt många av dem som svarade effektiviseras. Också dagvårdens informationsöknings- och spridningsmetoder behöver systematiseras och effektiviseras i kommunerna.

För utvecklingen av småbarnspedagogikens innehåll behövs det stöd i kommunerna för till exempel forskning i småbarnspedagogik, samarbete med föräldrarna, specialpedagogik och utveckling av kvaliteten. Den nuvarande riksomfattande normledningen anses vara tillräcklig. Informationsstyrningen anses också vara tillräcklig enligt dem som svarat även om man vill ha mera information om nya undersökningar, utvecklingsprojekt och riksomfattande riktlinjer, planer och målsättningar. Information från riksnivå inverkar i kommunerna på att man söker och planerar utbildning samt på att verksamheten förändras och utvecklas. Även om norm- och informationsstyrningen på riksnivå upplevs vara tillräcklig, saknar kommunerna riksomfattande anvisningar för kvalitets- och utvärderingsarbetet. Kommunerna anser att riksomfattande anvisningar för kvalitetsarbetet i småbarnspedagogiken stöder det kommunala kvalitetsarbetet, jämnar ut kommunspecifika skillnader och förenhetligar kvalitetsriktlinjerna för småbarnspedagogiken.

Nyckelord: Barn, bedömning, dagvård, kvalitet, ledning, småbarnspedagogik, utveckling

SUMMARY

Kirsi Alila. Quality assessment and guidance in early childhood education and care in Finland. Helsinki, 2003. 128 p. (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health, ISSN 1236-2115; 2003:1.)
ISBN 952-00-1273-7

Overall results of the study

There are big differences in the quality assessment of day care between the municipalities in Finland. As a rule larger municipalities have advanced longer in their quality management work. The child day-care personnel needs considerably more training relating to the development and assessment of quality.

According to the results of the study, quality and assessment as concepts are not clear enough yet. The quality development work needs to be systematic and, besides that, information is needed about various quality assessment methods and about the integration of the quality work into the management system, into the development and planning, and into the review of everyday work. In early childhood education and care, the quality and assessment work needs to be reinforced from the theoretical and research point of view. The study shows that municipalities still need a great deal of support in introducing quality processes and in carrying them on.

Quality assessment and development in day care

Quantitative assessment (e.g. the price of a care day) is carried out on a regular basis in almost all municipalities, in particular regarding family day care and day-care centres. There are a great number of key figures for monitoring the economic operations. The information obtained through a quantitative assessment is used for the development of personnel resources and services, as well as for the planning and monitoring of the budget. Qualitative assessment of the activities is carried out to a much lesser degree and less frequently than quantitative assessment in regard to all types of day care.

According to the results, only very few municipalities have prepared documents guiding the quality work in day care. Very few persons are reported to be responsible for the quality work in day care. There are hardly any working groups focusing on the quality work. Only one third of the municipalities use a systematic quality assessment method or system. The municipal administration is seldom involved in the quality and assessment work regarding day care. Municipalities seldom take part in different quality projects either in regard to the municipality or day care. According to the study, for the time being parents and children take part in the quality work of day care rather seldom or only occasionally.

A good quarter of the respondents reported that the quality of activities is not assessed at all in their municipality. Internal assessment is the most usual way of assessment in those municipalities that are carrying out assessment. The results of the assessment are chiefly taken into account so that activities are corrected and areas that need to be developed are recorded in the relevant plan of action. Development projects, responsibilities and timetables are defined to a

lesser extent. Comparisons with other municipalities or other day-care units are hardly carried out. All bodies involved should be given more information about the quality work and its results.

The views of the municipalities' quality work are in general positive, and the quality work is felt to be useful and challenging as a tool of developing one's own work. Every fourth respondent has negative and critical views. Only some per cent of the municipalities that responded to the questionnaire count among the experienced – those that have been carrying on with a diversified assessment work for a long time. About 23 per cent of the municipalities are 'beginners' in this work. A good half (55 %) of the respondents can be classified as municipalities in which quality and assessment work in day care is hardly carried out.

Guidance

The titles of day-care personnel are varied – in particular in regard to the superiors. According to the study, there is in general a person responsible for pedagogic guidance and planning of training in the municipal day-care organisation. This person is however simultaneously in charge of many other task areas, for instance the management of a day-care centre, work in a children's group, and the whole day-care provision of the municipality, and thus not much time is left for pedagogic guidance. The respondents are of the opinion that the volume, content and financing of the training allocated by the local authorities to day-care staffs should be increased. The systems of information retrieval and communications should be systematised and made more efficient.

Municipalities need support for the development of the content of early childhood education and care e.g. through related research, co-operation with parents, special education and quality development. The present national steering by norms is considered sufficient. The steering by information is according to the respondents likewise sufficient, but more information would be needed about new studies, development projects and national guidelines, plans and objectives. The information received from the national level affects the applying for and planning of training, as well as the modifying and development of activities in municipalities. Although the steering by norms and information at the national level is felt to be adequate, municipalities would like to obtain national regulations for their quality and assessment work. The municipalities consider that national regulations for the quality work in early childhood education and care support the municipal quality work, equalise differences between municipalities and harmonise the policies regarding the quality of day care.

Key words: Assessment, children, day care, development, early childhood education, guidance, quality

SISÄLTÖ

JOHDANTO	13
TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	13
TULOKSET	16
A. LAADUNARVIOINTI JA KEHITTÄMISTOIMINTA	16
1. TOIMINNAN MÄÄRÄLLINEN ARVIOINTI	16
1.1 MÄÄRÄLLISEN ARVIOINNIN KOHTEET.....	17
1.2 MÄÄRÄLLISEN ARVIOINTITIEDON KÄYTTÄMINEN PÄIVÄHOIDON KEHITTÄMISESSÄ.....	19
2. TOIMINNAN LAADULLINEN ARVIOINTI	20
2.1 LAATUUN LIITTYVÄN ARVIOINNIN TIHEYS.....	21
2.2 LAATUUN LIITTYVÄN ARVIOINNIN KOHDENTUMINEN.....	22
3. LAATUASIAKIRJAT	24
3.1 LAATUASIAKIRJAN NIMI.....	24
3.2 LAATUASIAKIRJAN LAATIMISEN TASO.....	24
3.3 LAATUASIAKIRJAN SISÄLTÖ.....	25
3.3.1 Laatuasiakirjan laatimisvuosi ja tarkistaminen.....	26
3.3.2 Laatuasiakirjan laatimiseen osallistuvat tahot.....	26
3.3.3 Laatuasiakirjan vahvistaminen.....	26
3.3.4 Laatuasiakirjasta tiedottaminen.....	27
3.4 LAATUASIAKIRJAAN KIRJATUT TAVOITTEET.....	27
3.5 LAATUASIAKIRJAAN KIRJATUT ARVIOINNIN TYÖTAVAT JA MENETELMÄT.....	29
4. SEUDULLINEN YHTEISTYÖ	29
5. LAATUVASTAAVAT	30
5.1 KUNTIEN PÄIVÄHOITOYKSIKÖIDEN LAATUVASTAAVAT.....	30
5.2 KUNTIEN PÄIVÄHOITOALUEIDEN LAATUVASTAAVAT.....	30
5.3 KUNNAN KOKO PÄIVÄHOIDON LAATUVASTAAVA.....	30
6. LAATUTYÖRYHMÄT	31
7. LAADUNARVIOINTITAPA JA/TAI -JÄRJESTELMÄ	32
8. ITSEKEHITETYT LAADUNARVIOINTIMENETELMÄT	32
9. LAATU- JA ARVIOINTIPROJEKTEIHIN OSALLISTUMINEN	33
10. HENKILÖSTÖN SUHTAUTUMINEN LAATUTYÖHÖN	36
11. LAADUN KEHITTÄMISEEN OSALLISTUJAT	38
11.1 HENKILÖSTÖN OSALLISTUMINEN.....	38
11.2 LASTEN OSALLISTUMINEN.....	39
11.3 VANHEMPIEN OSALLISTUMINEN.....	40
11.4 HALLINNON OSALLISTUMINEN.....	41
12. ARVIOINTITAPOJEN KÄYTTÄMINEN	41
13. LAATUUN LIITTYVÄ KOULUTUS JA LISÄKOULUTUKSEN TARVE	42
14. LAADUNARVIOINTITIEDON KÄYTTÄMINEN KEHITTÄMISTOIMINNASSA	45
15. LAATUTYÖSTÄ TIEDOTTAMINEN	45
15.1 TIEDOTTAMINEN VANHEMMILLE.....	45

15.2 TIEDOTTAMINEN HENKILÖSTÖLLE	46
15.3 TIEDOTTAMINEN YHTEISTYÖKUMPPANEILLE	47
15.4 TIEDOTTAMINEN KUNNAN PÄÄTTÄJILLE	47
15.5 TIEDOTTAMINEN MUILLE TAHOILLE.....	48
16. AJATUKSIA, KOKEMUKSIA JA MIELIKUVIA LAADUN KEHITTÄMISESTÄ.....	48
17. LAATUTYÖN VAIHE	52
18. A-OSAN TIIVISTELMÄ: LAADUNARVIOINTI JA KEHITTÄMISTOIMINTA	55
B. OHJAUSTOIMINTA.....	56
19. KUNNALLINEN OHJAUSTOIMINTA.....	56
20. PÄIVÄHOIDON VASTUUHENKILÖT JA TEHTÄVÄT	57
20.1 PEDAGOGINEN OHJAAMINEN.....	58
20.2 KOULUTUKSEN SUUNNITTELU	59
21. AJANKOHTAISEN TIEDON HANKKIMINEN	61
22. TUEN TARVE VARHAISKASVATUKSEN SISÄLLÖN KEHITTÄMISEEN	61
23. LAKI- JA ASETUSTASOISEN OHJAUKSEN RIITTÄVYYS	61
24. INFORMAATIO-OHJAUKSEN RIITTÄVYYS.....	62
25. TIEDONSAANTI VALTAKUNNALLISISTA VARHAISKASVATUKSEN AJANKOHTAISISTA ASIOISTA.....	63
26. LAADUN KEHITTÄMISEN VALTAKUNNALLINEN OHJAAMINEN.....	65
27. VALTAKUNNALLISEN TIEDOLLA OHJAAMISEN KEHITTÄMINEN	66
28. VALTAKUNNAN TAHOLTA TULEVAN INFORMAATION VAIKUTUKSET	67
29. VALTAKUNNAN TASON JA KUNTIEN VÄLISEN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN	68
30. B-OSAN TIIVISTELMÄ: OHJAUSTOIMINTA	70
C. TULOSTEN VERTAILUT	71
31. KUNTAKOON MUKAINEN VERTAILU.....	71
31.1. LAADUNARVIOINTI JA KEHITTÄMISTOIMINTA	71
31.2 OHJAUSTOIMINTA	78
32. VALOA -PILOTTIKUNTIEN, OULUN PROJEKTIKUNTIEN JA VALTAKUNNALLISTEN TULOSTEN VERTAILU	80
32.1 LAADUNARVIOINTI JA KEHITTÄMISTOIMINTA	80
32.2 OHJAUSTOIMINTA	85
33. PERHEPÄIVÄHOITOKUNTIEN JA VALTAKUNNALLISTEN TULOSTEN VERTAILU	87
33.1 LAADUNARVIOINTI JA KEHITTÄMISTOIMINTA	87
33.2 OHJAUSTOIMINTA	88
34. C –OSAN TIIVISTELMÄ: TULOSTEN VERTAILUT	89

35. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	90
35.1 YLEISIÄ HUOMIOITA	90
35.2 LAADUNARVIOINTI JA KEHITTÄMISTOIMINTA	91
35.3 OHJAUSTOIMINTA	94
35.4 VERTAILUTULOKSET.....	97

TAULUKOT JA KUVIOT

Taulukot

1. Vastanneet ja vastaamattomat kunnat lääneittäin	15
2. Määrällinen arviointi päivähoitomuodoittain	16
3. Määrällisen arvioinnin kohteet	18
4. Määrällisen arviointitiedon käyttäminen	19
5. Laadullinen arviointi päivähoitomuodoittain.....	20
6. Määrällinen ja laadullinen arviointi päivähoitomuodoittain prosentteina	21
7. Laadullinen arviointi päivähoiton laatumallin mukaisesti	23
8. Laatuasiakirjaan kirjatut tavoitteet	28
9. Laaturyhmien osallistujatahot.....	32
10. Päivähoidon osallistuminen laatuprojekteihin	36
11. Henkilöstön tavat osallistua laatutyöhön ja arviointiin.....	39
12. Lasten tavat osallistua päivähoiton laatutyöhön ja arviointiin.....	40
13. Lisäkoulutustarpeet.....	43
14. Laadunarviointitiedon käyttäminen päivähoiton kehittämistoiminnassa	45
15. Ajatukset, kokemukset ja mielikuvat laadusta.....	49
16. Laatutyön vaiheet	53
17. Päivähoito-organisaation kehittämistarpeet.....	56
18. Koulutussuunnittelun vastuutaho päivähoitossa	60
19. Kuntien normiohjauksen tarpeet.....	61
20. Valtakunnallisen ohjeistuksen tarpeet	66
21. Ehdotukset valtakunnan tason ja kuntien välisen yhteistyön kehittämiseksi.....	69
22. Kunnan hallinnon osallistuminen päivähoiton laatu- ja arviointityöhön	75
23. Laatuasiakirja valtakunnallisesti, Valoa –pilottikunnissa ja Oulun projektikunnissa.....	82
24. Tiedon hankkimisen tavat päivähoitossa	86

Kuviot

1. Suhtautuminen laatutyöhön	37
2. Tiedonsaannin muodot ja tahot esitettynä mainintojen määrällä.....	64

LIITTEET

Liite 1 Kyselylomake.....	99
Liite 2 Kyselylomakkeen saatekirje 1	115
Liite 3 Kyselylomakkeen saatekirje 2.....	117
Liite 4 Liitetaulukot 1, 2 ja 3	118
Liite 5 Päivähoidon vastuuhenkilöt ja heidän tehtävänsä	120
Liite 6 Tiedonsaannin muodot	123
Liite 7 Tiedonsaannin tahot	125

JOHDANTO

Laadunkehittäminen ja ohjaustoiminta varhaiskasvatuksessa -tutkimus on osa varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjaustoiminnan kehittämishankkeen (Valoa) toimintaa. Valoa on sosiaali- ja terveystieteiden ja sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stake-sin kolmivuotinen (2000 - 2003) yhteistyöhanke, joka perustuu sosiaali- ja terveystieteiden tavoite- ja toimintaohjelmaan. Valoa –lauluhankkeen tavoitteena on kehittää varhaiskasvatuksen laatutyötä ja ohjaustoimintaa niin paikallisella, alueellisella kuin valtakunnallisella tasolla.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää suomalaisen varhaiskasvatuksen nykytilaa laadun kehittämisen suhteen sekä miten ohjaustoiminta eri taholla toimii kuntien näkökulmasta katsottuna. Nykytilan selvittämisen kautta saadaan esiin valtakunnallisia varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen sekä ohjaustoiminnan ja –järjestelmän kehittämistarpeita.

Käsitteet elävät ajassa! Tätä raporttia kirjoitettaessa päivähoito ja varhaiskasvatus käsitteinä elävät mielenkiintoista muutoksen aikaa. Kun kyselyä ja tutkimusta valmisteltiin varhaiskasvatusta ei oltu vielä valtakunnallisesti määriteltä. Määrittely on sittemmin tehty varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa (valtioneuvoston päätös 28.2.2002). Tämän tutkimusraportin sisällä käsitteet päivähoito ja varhaiskasvatus kulkevat monessa kohtaa rinnakkain synonyymeinä. Joissakin tapauksissa sanalla päivähoito viitataan asiayhteydestä johtuen vain palvelua tuottavaan järjestelmään kun taas sanalla varhaiskasvatus tarkoitetaan päivähoitojärjestelmän sisällä annettavaa hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Toivottavasti tämä käsitteiden kehitysvaiheesta johtuva monitahoinen sanojen käyttö ei sekoita lukijaa.

TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Tutkimuksen raportointi on kolmiosainen. Tulokset raportoidaan erikseen kuntien päivähoiton laatutyön nykyisen vaiheen (A-osa) sekä ohjaustoiminnan osalta (B-osa). Mielenkiinnon kohteena on ollut vastaajien mielipiteet niin kunnallisen kuin valtakunnallisenkin ohjaustoiminnan toimivuudesta. Raportissa tehdään valtakunnallisten tulosten lisäksi vertailua (C-osa) kuntakoon mukaan, tarkastellaan erikseen Valoa -hankkeen pilottikuntien ja Oulun yliopiston järjestämässä (1997 - 2000) "Laadunarviointi päivähoitossa" -projektissa olleiden 22 kunnan tuloksia sekä vertaillaan vain perhepäivähoitoa tarjoavien kuntien tuloksia valtakunnallisiin tuloksiin.

Tutkimuslomakkeessa käytettyjä keskeisiä käsitteitä selvitettiin lomakkeen saatekirjeessä (liite 2). Tällä haluttiin antaa lomakkeen täyttäjälle selkeä kuva, mitä tarkoitetaan esimerkiksi laatutyöllä, laadun kehittämisellä ja ohjaustoiminnalla. Laatukäsitteiden vaikeutta pohditaan enemmän tutkimuksen johtopäätöksissä.

Kyselylomake

Tutkimus suoritettiin kyselylomakkeella, jonka laatimisesta vastasi lauluhankkeen projektipäällikkö. Lomaketta testattiin ja arvioitettiin useaan kertaan useiden kuntien päivähoiton

henkilöstöllä, Stakesin ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön virkamiehillä ja Valoa –laatu-hankkeen ohjausryhmällä. Turun yliopiston lehtori Päivi Pihlaja antoi myös arvokkaita kommentteja erään junamatkan aikana Mikkelistä Helsinkiin. Kiitos kaikista kommentteista.

Kyselylomake lähetettiin kaikkiin Suomen kuntiin Ahvenanmaata lukuun ottamatta eli lukumääräisesti 426 kappaletta. Kyselylomake lähetettiin kuntiin vastauskuoren kanssa postitse. Lomakkeeseen toivottiin vastaajaksi kunnan päivähoitosta vastaavaa henkilöä tai hänen valtuuttamaansa henkilöä tai työryhmää. Lomakkeeseen oli mahdollista vastata perinteisen postilomakevastaamisen ohella myös nettilomakkeella. Tätä mahdollisuutta käytti kaikkiaan 40 kuntaa (14 % kaikista vastanneista).

Kyselylomake sisälsi kaksi osaa, joista ensimmäisessä ja laajemmassa osassa selvitettiin päivähoitolaadun arviointiin ja kehittämistoimintaan liittyviä kysymyksiä ja toisessa osassa keskityttiin selvittämään vastaajien mielipiteitä paikallistason ja toisaalta valtakunnan tason ohjaustoiminnasta. Pääkysymysten määrä oli kaiken kaikkiaan 32, joista avoimia oli seitsemän ja suljettuja 25. Osa suljetuista kysymyksistä sisälsi lisäkysymyksiä.

Lomakkeesta saatiin vastaajilta jonkin verran palautetta puhelimitse ja sähköpostitse. Lomake arvioitiin jo sen lähetysvaiheessa aika hankalaksi sen laajuuden vuoksi. Siksi ei ollut yllätys, että lomaketta pidettiin yleisesti vaikeasti vastattavana ja aikaa vievänä. Lomakkeen saama positiivinen palaute puolestaan kertoi lomakkeen ohjaavasta vaikutuksesta eli siitä, miten jo pelkkä lomakkeeseen vastaaminen antoi ideoita kunnan varhaiskasvatuksen laatutyöskentelyyn. Laatukäsitteen selkiytymättömyys näkyi useissa vastaajilta tulleissa kysymyksissä ja pohdinnoissa, vaikka lomakkeen sisältämiä käsitteitä oli ohjeistuksessa selvitettykin. Muutama yhteydenotto tuli siitä, kannattaako lomakkeeseen vastata ollenkaan, kun kunnassa ei ole tehty laatutyötä eikä täten voida vastata oikein mihinkään kysymykseen myönteisesti.

Lomakkeen kysymyksiin vastattiin hyvinkin vaihtelevilla vastausmäärillä. Joidenkin kysymysten kohdalla vastausprosentti hipoi täyttä sataa prosenttia, kun taas toisiin kysymyksiin oli vastannut vain reilu kymmenesosa kyselyn vastaajista. Vastausten perusteella jotkut kysymykset osoittautuivat hankalasti ymmärrettäviksi. Niihin vastasikin pienempi joukko kuntia ja vastauksista ilmeni, ettei kysymystä oltu aina ymmärretty toivotulla tavalla.

Tutkimuksen vastausprosentti

Lomakkeeseen vastasi määräaikaan (3.9.2001) mennessä 201 kuntaa eli 47 % kaikista niistä kunnista, joihin kyselylomake lähetettiin. Vastausprosentin nostamiseksi ja tulosten yleistettävyyden saavuttamiseksi tehtiin uusi kyselykierros, jonka jälkeen vastausprosentti nousi tasan 70 % ja vastanneiden kuntien määrä 296. Vastausprosenttia voidaan pitää hyvänä. Toisen vastauskierroksen viimeinen vastauspäivä oli 10.10.2001. Vastausaika kunnilla oli noin kaksi viikkoa molemmilla kierroksilla.

Vastanneita tai vastaamattomia kuntia voi tarkastella oheisesta taulukosta (taulukko 1) läänijaottelun mukaisesti.

Taulukko 1. Vastanneet ja vastaamattomat kunnat lääneittäin (N, %)

	Lähetettyjen lomakkeiden määrä	Vastanneet (N, %)	Vastaamattomat (N, %)
Etelä-Suomen lääni	87	59 / 68 %	28 / 32 %
Itä-Suomen lääni	66	48 / 73 %	18 / 27 %
Lapin lääni	22	18 / 82 %	4 / 18 %
Länsi-Suomen lääni	200	135 / 68 %	65 / 32 %
Oulun lääni	51	36 / 71 %	15 / 29 %
Yhteensä	426 *	296 / 70 %	130 / 30 %

* Kuusi kuntaa lähettämättä (432)

Tutkimuksen analyysimenetelmät

Lomakkeen sisältämien suljettujen kysymysten osalta käytettiin analysoinnissa spss –ohjelmaa. Avointen kysymysten vastaukset kirjoitettiin ensin litterointeina word -tiedostoiksi ja tämän jälkeen vastaukset luokiteltiin sisällön analyysillä. Raportin taulukoinnissa ja kuvioissa on käytetty apuna spss -ohjelman lisäksi excel- ja word- ohjelmia. Tutkimuksen tulosten käsitteilyssä, analysoinnissa ja raportoinnissa erinomaisena apuna ovat olleet lastentarhanopettajat, kasvatustieteen maisterit Erika Krusius ja Marjo Laakkonen. Kiitos heille asiantuntevasta yhteistyöstä!

Tutkimusraportin rakenne

Raportissa esitetään valtakunnalliset tutkimustulokset erikseen laadun kehittämisen (A-osuus) ja ohjaustoiminnan (B-osuus) osalta. Tulosten vertailua (C-osuus) on suoritettu suhteessa valtakunnallisiin tuloksiin kuntakoon mukaan, Valoa -laatuhankeeseen ja Oulun yliopiston päivähoitoon laatuprojektiin osallistuneiden kuntien kesken sekä vain perhepäivähoitoa omaavien kuntien osalta.

Tulokset esitetään kyselylomakkeen kysymysten mukaisessa järjestyksessä. Tutkimuksen johtopäätökset ja pohdinta löytyvät raportin loppuosasta. Laadun kehittäminen ja ohjaustoiminta - osioiden tiivistetyt tulokset löytyvät kyseisten osioiden lopusta. Osa tutkimuksen taulukoista, kuvioista ja yhteenvedoista esitetään liitteissä.

Laatuvastaavaverkosto ja kuntien päivähoidon yhdyshenkilölista

Lomakkeen avulla oli tavoitteena kerätä kuntien päivähoidon yhdyshenkilöiden ja laatuva-
taavien yhteystietolista sähköpostiosoitteineen. Yhdeksässä kunnassa ei lomakkeeseen vas-
tanneella henkilöllä ole sähköpostiosoitetta. Näitä laatukselyn kautta laadittuja osoitteistoja
käytetään jatkossa tiedottamiseen ja tiedonhakuun.

TULOKSET

A. LAADUNARVIOINTI JA KEHITTÄMISTOIMINTA

1. TOIMINNAN MÄÄRÄLLINEN ARVIOINTI

Kysymykseen vastattiin niin, että kunkin päivähoitomuodon kohdalta valittiin, minkä verran
seuranta suoritetaan tai merkittiin erikseen, jos kyseistä päivähoitomuotoa ei ole kunnassa
lainkaan. Tuloksia tarkastellaan seuraavassa päivähoitomuodoittain.

Päiväkotien määrällinen arviointi on säännöllistä enemmistössä (237 kuntaa, 90 % kysymyk-
seen vastanneista) vastanneista kunnista, joissa päiväkodin tarjoama hoito on osa kunnan tar-
joamia palveluja. Ainoastaan kolmessa kunnassa (1 %) ei suoriteta määrällistä arviointia lain-
kaan. Kyselyyn vastanneista kunnista 32 (11 %) ei ole ollenkaan päiväkoteja.

Taulukko 2. Määrällinen arviointi päivähoitomuodoittain (N, %)

	Päiväkodit	Perhepäivä- hoito/ Ryhmäpph	Erityispäivä- hoito	Yksityinen päivähoito	Avoin päivä- hoito- toiminta	Muu, mikä?
Ei ollenkaan	3 / 1%	6 / 2%	9 / 5%	35 / 23%	4 / 9%	3 / 6%
Satunnaisesti	23 / 9%	35 / 12%	38 / 22%	46 / 30%	14 / 30%	6 / 13%
Säännöllisesti	237 / 90%	254 / 85%	126 / 73%	74 / 47%	29 / 61%	38 / 81%
Yhteensä	263 / 100%	295 / 100%	173 / 100%	155 / 100%	47 / 100%	47 / 100%
Ei kyseistä päivähoito- muotoa (1km kuntia/ % kyselyyn vas- tanneista kunnista(296))	32 / 11%	1 / 0,5%	95 / 32%	116 / 39%	221 / 75%	99 / 33%

Perhepäivähoito ja ryhmäperhepäivähoito ovat päivähoidon muoto, jota löytyy melkeinpä
joka kunnasta. Vain yksi kunta ilmoitti, ettei kunnassa ole kyseistä päivähoitomuotoa. Myös
perhepäivä- ja/tai ryhmäperhepäivähoitoa seurataan määrällisestä näkökulmasta säännöllisesti
suurimmassa osassa kuntia (254 kuntaa/ 85 % kysymykseen vastanneista kunnista). Vain kuu-
si tutkimukseen osallistuneista kunnista ei seuraa ollenkaan perhepäivähoiton tai ryhmäper-
hepäivähoiton määrällistä laatua.

Eri-tyispäivähoitoa ei ole tutkimukseen osallistuneista kunnista 32 % eli 95 kunnassa. Eri-tyispäivähoitoa tarjoavissa kunnissa määrällistä seurantaä suoritetaan säännöllisesti 73 % kysymykseen vastanneista kunnista (126 kuntaa).

Yksityisen päivähoidon seuraamista ei suoriteta ollenkaan 23 % (35 kuntaa) kysymykseen vastanneista kunnista. Kunnissa, joissa seurantaä on, se on 47 % (74 kuntaa) säännöllistä tai satunnaista 30 % (46 kuntaa). Kysymykseen vastanneista kunnista 39 % (116 kuntaa) ilmoitti, ettei heidän kunnassaan ole yksityistä päivähoitoa.

Kysymykseen **avoimen päivähoitotoiminnan** määrällisestä arvioinnista vastasi vain 47 kuntaa. Näistä kunnista säännöllisesti avoimen päivähoitotoiminnan seuraamista suorittaa 61% eli 29 kuntaa. Kyselyyn osallistuneista kunnista 75 % (221 kuntaa) ei ole lainkaan avointa päivähoitotoimintaa.

Kysymyksen siitä, kuinka paljon määrällistä arviointia suoritetaan muissa päivähoidon muodoissa, vastasi myös vain 47 kuntaa (16% kaikista kyselyyn vastanneista). Näistä ainoastaan 25 kuntaa kertoi sekä määrällisen seurannan kohteen sekä kuinka usein sitä seurataan. **Muita päivähoidon muotoja** ei valtakunnallisesti ole 33 % kunnista (99 kuntaa). Mikäli niitä esiintyy, 6 % kysymykseen vastanneista kunnista ei arvioi niiden toimintaa määrällisesti. Satunnaista arviointia suoritetaan kuudessa kunnassa (13 % kysymykseen vastanneista kunnista) ja säännöllistä 38 kunnassa (81 % kysymykseen vastanneista kunnista). Päivähoidon muita muotoja, joissa suoritetaan määrällistä arviointia, lueteltiin seuraavasti: kerhotoiminta (sisältäen koululaiset), leikki(kenttä/puisto)toiminta, yksityisen hoidon tuki, kotihoidontuki ja kuntalaisä, esiopetus, kiertävä päiväkotä, vuorohto, ostopalvelut, perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu.

Kysymyksen perusteella määrällistä arviointia suoritetaan eniten perhepäivähoitossa, seuraavaksi eniten päiväkodeissa ja erityispäivähoitossa, vähiten yksityisessä päivähoitossa. Kaikissa kysymyksen sisältämissä päivähoitomuodoissa (paitsi muu, mikä -kohdassa) ilmeni, että yleisintä oli kuukausittainen arviointi. Näin vastattiin vähän yli 40 % vastauksista. Neljännes kysymykseen vastanneista kunnista suorittaa määrällistä seurantaä 1 - 4 kertaa vuodessa. Kerran vuodessa määrällistä arviointia suoritetaan noin 20 % kunnista. Yksikään kunta ei ilmoittanut seuraavansa määrällistä arviointia harvemmin kuin kerran vuodessa. Tämän kysymyksen kohdalla kunnat ilmoittivat "noin" aikoja, koska joitakin tiettyjä asioita arvioidaan jopa päivittäin, toisia vain muutamia kertoja vuodessa.

1.1 Määrällisen arvioinnin kohteet

Kysymykseen vastasi 96 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista. Kuuden kunnan ei tarvinnut vastata kysymykseen, koska he eivät suorita määrällistä arviointia ollenkaan, joten silloin vastausprosentti nousee 98 %. Seitsemän kuntaa puolestaan jätti vastaamatta (2 %). Keskimäärin kysymykseen vastanneet kunnat mainitsivat kolme asiaa, joita he tarkastelevat kuntansa päivähoiton määrällisessä arvioinnissa. Kuntien välillä oli kuitenkin suuria eroja mainintojen lukumäärissä.

Ehdottomasti eniten kunnat mainitsivat määrällisessä arvioinnissa tarkasteltavan lasten läsnäoloapäiviä ja -prosenttia, hoitopäivän hintaa sekä käyttöastetta ja -prosenttia. Seuraavina tulivat henkilöstön ja lasten välinen suhdeluku, päivähoitossa olevien lasten lukumäärä ja täyttö-

aste / -prosentti. Vastausten sisältö voidaan jakaa kahdeksaan seuraavassa esiteltävään luokkaan. Liitteestä 4 löytyy suurimpien luokkien kohdalta omat taulukot.

Taulukko 3. Määrällisen arvioinnin kohteet (N, %)

Määrällisen arvioinnin kohteet	Maininnat / %
Päivähoidon tunnusluvut	432 / 50 %
Päivähoidon kulut ja kustannukset	198 / 23 %
Päivähoitoon liittyvät yleiset seikat	170 / 19 %
Erityispäivähoito	27 / 3 %
Henkilöstö	17 / 2 %
Lapsiperheiden palvelut ja tuet	10 / 1 %
Muut mainitut asiat	9 / 1 %
Yksityinen päivähoito	6 / 1 %
Yhteensä	871 / 100 %

Näistä luokista kunnan **päivähoidon tunnusluvut** saivat selkeästi eniten mainintoja. Yhteensä mainittiin 434 tähän luokkaan kuuluvaa asiaa. Tämä on melkein puolet kaikista kommentista. Mainittuja asioita olivat mm. lasten läsnäolopäivät/ -prosentti (32 % maininnoista), käyttöaste/ -käyttöprosentti (23 % maininnoista), päivähoitossa olevien lasten lukumäärä (13 % maininnoista), täyttöaste (10 % maininnoista) jne. Asiaa voi tarkastella lähemmin liitetäulukosta 1 (liite 4).

Seuraavaksi eniten mainittiin **päivähoidon kulut ja kustannukset** -luokkaan (198 mainintaa, 23 % maininnoista) ja **päivähoitoon liittyvät yleiset seikat** -luokkaan (170 mainintaa, 19 % maininnoista) liittyviä asioita. Päivähoidon kuluista ja kustannuksista mainittiin arvioitavan pääsääntöisesti hoitopäivän ja -paikan hintaa sekä päivähoitokustannuksia. Päivähoidon yleiset seikat luokkaan ilmoitetuista asioista suurimman osan muodostaa henkilöstön ja lasten välinen suhdeluku (ratio), lasten poissaolot, lasten sijoitusten määrä sekä ryhmäkoko. Muita näihin kategorioihin kuuluvia asioita löytyy liitetäulukosta 2 ja 3 (liite 4).

Erityispäivähoitosta (27 mainintaa, 3 % maininnoista) arvioidaan määrällisesti seuraavia asioita: erityislasten lukumäärää, "kahden paikalla" olevien lasten määrää, erityispäivähoidon tarpeita, erityispäivähoidon käyttöä, sen syitä ja kustannuksia. **Henkilöstöön** (17 mainintaa, 2 % maininnoista) liittyvistä asioista arvioidaan poissaoloja, sijaisten käyttöä, työpanosta, henkilöstösuunnitelmaa, henkilöstön jaksamista sekä työajan käyttöä.

Kunnan lapsiperheille myöntämiä palveluja ja tukia (10 mainintaa, 1 % maininnoista) arvioidaan mm. kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen muodossa, kotipalvelupäivien määrää perheittäin ja lasten tukien määrää rahassa ja asiakkaiden määrässä. Muita mainittuja asioita tämän kysymyksen kohdalla olivat perhepäivähoidon osalta lapsimäärän vaikutus hoitajan palkkaan, johdonvertti, Sotevertti ja päivähoitotarpeen muutokset.

Yksityiseen päivähoitoon liittyviä mainintoja oli erittäin vähän (1 % maininnoista). Ainoastaan kuusi kuntaa ilmoitti tähän luokkaan liittyviä asioita. Asiat, joita yksityisessä päivähoitossa arvioidaan, ovat ryhmien koko ja lasten lukumäärä, palvelusetelien käyttö, ostopalvelut,

hoitopäivän hinnan vertailu yksityisen ja kunnallisen palvelun välillä sekä lasten läsnäolopäivät.

Määrällisen arvioinnin tarkoituksena tuntuu olevan mahdollisimman taloudellisen, mutta lain määrittämien säädösten puitteissa toimiva päivähoito. Erilaisia tunnuslukuja kerätään runsaasti tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Päivähoidon hintaa tarkasteltiin monesta eri näkökulmasta, kuten esimerkiksi hoitopäivän hintaa, läsnäolopäivän hintaa ja päivähoiton hinta / kunnan asukas.

1.2 Määrällisen arviointitiedon käyttäminen päivähoiton kehittämisessä

Määrällistä arviointitietoa käytetään päivähoiton kehittämiseen monipuolisesti. Vastaukset jakaantuivat analyysissä viiteen pääluokkaan ja seitsemään vähemmän mainintoja saaneisiin luokkiin (taulukko 4).

Taulukko 4. Määrällisen arviointitiedon käyttäminen (N, %)

Määrällisen arviointitiedon käyttäminen	Maininnat / %
Henkilöstöresurssit	93 / 24 %
Palvelutoiminnan suunnittelu, täydentäminen ja arviointi	79 / 21 %
Talousarviosuunnittelu ja seuranta	55 / 15 %
Taloudellisuus, tehokkuus ja joustavuus	45 / 12 %
Ryhmäkoko	43 / 11 %
Resurssien arviointi, kohdentaminen ja suunnittelu	19 / 5 %
Toiminnan kehittäminen ja suunnittelu	19 / 5 %
Erityispäivähoito	11 / 3 %
Ei mihinkään	7 / 2 %
Tiedottaminen	3 / 1 %
Muuta	5 / 1 %
Yhteensä	379 / 100 %

Eniten kunnat käyttävät määrällisen arvioinnin kautta saatua informaatiota **henkilöstöresurssien** (93 mainintaa/24 % maininnoista) riittävyteen, kohdentamiseen, lisäämisen ja vähentämisen (mm. sijaisten ja avustajien palkkaus) suunnitteluun sekä lomajärjestelyihin. Myös henkilöstön siirtoihin ja työnkiertoon, koulutukseen sekä työn kuormittavuuteen tarvitaan arvioinnista saatua tietoa.

Palvelutoiminnan suunnittelussa, täydentämisessä ja arvioinnissa (79 mainintaa/21 % maininnoista) arviointitiedosta on hyötyä, kun lapsia sijoitetaan hoitopaikkoihin, aloitetaan uusia päivähoitoyksiköitä tai suunnitellaan niiden lopettamista. Myös varahoitojärjestelmän suunnittelu mainittiin. **Talousarvion** (55 mainintaa/15 % maininnoista) suunnittelussa ja seurannassa käytetään arviointitietoa, samoin erilaisissa vertailuissa, kuten yksityisen ja kunnallisen palvelun hinnan suhteen. Palvelujen **taloudellisuus-, tehokkuus- ja joustavuustarkastelussa** (45 mainintaa /12 % maininnoista) on myös usein käytetty arviointitietoa hyödyksi. Tällöin mietitään toiminnan supistamista, uusia taloudellisempia toimintamuotoja, hinnan ja laadun tasapainoista suhdetta, yleensä palvelun edullisuutta, säästöjä ja palvelujen myyntiä kunnasta ulospäin.

Määrällisen arvioinnin kautta saatua tietoa hyödynnetään myös **ryhmäkokojen suunnittelussa** (43 mainintaa / 11 % maininnoista) koskien henkilökunnan ja lasten välistä suhdelukua, lasten ikää, tasapuolisuutta ja hoitoaikoja. **Resurssien arvioinnissa, kohdentamisessa ja ennakoinnissa** tietoa käytetään tilojen suunnitteluun, resurssien ja lisäresurssien perusteluihin sekä hankintojen ja resurssien jakamisessa yksiköiden kesken. Vain 19 vastaajaa kommentoi, että tietoa hyödynnetään **toiminnan kehittämisessä ja suunnittelussa** ja näistäkin aivan muutama kommentoi vaikutuksista toiminnan sisällön kehittämiseen. Uudenlaisen toiminnan suunnittelu, henkilöstön tiedon lisääminen koulutuksen kautta ja kuntasuunnitelmat kuuluvat myös tähän luokkaan.

Vähäisimpiä mainintoja saivat **erityispäivähoito** (lasten määrä, sijoittelu, tarpeen ennakointi, tieto kehittämisen tukena) ja **tiedottaminen** esimerkiksi lautakunnalle ja kunnanhallitukselle. Seitsemän vastaajaa kertoi, että tietoa ei käytetä hyväksi mitenkään ja yksi vastaajista ei osannut sanoa, mihin tietoa käytetään. Lisäksi yksi vastaaja kertoi, että tietoa käytetään lähinnä oman työn tukena ja itsensä rauhoittajana, lapsien, työntekijöiden ja vanhempien tyytyväisyyden tarkastelussa ja eräs vastaajista kommentoi jopa näin: *"jos käyttöprosentti menee yli tavoitteen niin ryhmää kevennetään, sijaisia palkataan...."*

2. TOIMINNAN LAADULLINEN ARVIOINTI

Toiminnan laadullista arviointia ei suoriteta kaikissa tutkimukseen osallistuneissa **päiväkodeissa**. 15 % kaikista kysymykseen vastanneista ilmoitti, ettei laadullista arviointia suoriteta lainkaan. Tämä tarkoittaa määrällisesti 38 kuntaa. Satunnaisesti päiväkodeissa arvioidaan toiminnan laatua 39 % kysymykseen vastanneessa kunnassa (101 kuntaa). Suurin luokka on kuitenkin säännöllisen arvioinnin suorittajat, joita kysymyksen vastaajista oli 46 % (121 kuntaa). Kunnista 11 % (32 kuntaa) ilmoitti, ettei heillä ole kunnassaan päiväkotia.

Taulukko 5. Laadullinen arviointi päivähoitomuodoittain (N, %)

	Päiväkodit	Perhepäivähoito / Ryhmäpph	Erityispäivähoito	Yksityinen päivähoito	Avoin päivähoito	Muu päivähoito
Ei ollenkaan	38 / 15%	53 / 18%	28 / 16%	81 / 57%	16 / 33,3%	12 / 29%
Satunnaisesti	101 / 39%	125 / 44%	70 / 40%	41 / 29%	16 / 33,3%	11 / 27%
Säännöllisesti	121 / 46%	109 / 38%	77 / 44%	20 / 14%	16 / 33,3%	18 / 44%
Yhteensä	260 / 100%	287 / 100%	175 / 100%	142 / 100%	48 / 100%	41 / 100%
Ei kyseistä päivähoito-muotoa (1km kuntia / % kyselyyn vastanneista kunnista (296))	32 / 11%	1 / 1%	90 / 30%	113 / 38%	211 / 72%	97 / 33%

Perhepäivähoidossa ja/tai ryhmäperhepäivähoidossa tilanne on se, että suurimmaksi osaksi laadullista arviointia suoritetaan satunnaisesti (125 kuntaa, 44 % kysymyksen vastaajista).

Erityispäivähoidon osalta kysymykseen vastanneista kunnista 44 % (77 kuntaa) arvioi erityispäivähoidotoimintansa laatua säännöllisesti. Satunnaista laadullista seuranta suorittaa 40 % kunnista ja ei ollenkaan 16 % kunnista. **Yksityisen päivähoiton** laadullista seuranta ei suoriteta lainkaan 57 % kuntia, kun tarkastelun kohteena ovat kysymykseen vastanneet 142 kuntaa. Satunnaista seuranta suorittaa 29 % kysymyksen vastaajista ja säännöllistä vain 14 %. **Avoimen päivähoitotoiminnan** laadullista arviointia suorittaa säännöllisesti 16 kuntaa eli kolmannes kysymykseen vastanneista kunnista ja satunnaisesti arvioi saman verran kuntia. **Muita päivähoiton muotoja** arvioidaan säännöllisesti 18 kunnassa eli 44 % kysymykseen vastanneista kunnista.

2.1 Laatuun liittyvän arvioinnin tiheys

Päivähoidossa arvioidaan toiminnan laadullisuutta huomattavasti harvemmin kuin määrällistä. Asiaa havainnollistaa seuraava taulukko 6, jossa vertaillaan määrällisen ja laadullisen arvioinnin tiheyttä prosentteina, päivähoitomuodoittain esitettynä.

Taulukko 6. Määrällinen (M) ja laadullinen (L) arviointi päivähoitomuodoittain prosentteina

	Päiväkodit	Perhepäivähoito / Ryhmäpph	Erityispäivähoito	Yksityinen päivähoito	Avoim päivähoito	Muu päivähoito
	M% / L%	M% / L%	M% / L%	M% / L%	M %/ L%	M% / L%
Ei ollenkaan	1 / 15	2 / 18	5 / 16	23 / 57	9 / 33,3	6 / 29
Satunnaisesti	9 / 39	12 / 44	22 / 40	30 / 29	30 / 33,3	13 / 27
Säännöllisesti	90 / 46	86 / 38	73 / 44	47 / 14	61 / 33,3	81 / 44
Yhteensä	100 / 100	100 / 100	100 / 100	100 / 100	100 / 100	100 / 100

Toiminnan laatuun liittyvää arviointia suoritetaan useimmiten (52 kuntaa, 47 % maininnoista) kerran vuodessa päiväkotien ollessa kyseessä. Vähäisempänä mainitaan arviointi kaksi kertaa vuodessa (13 % maininnoista), joka toinen vuosi (11 % maininnoista) tai 1 - 4 kertaa vuodessa (10 % maininnoista). Neljä kuntaa ilmoitti, että he arvioivat jatkuvasti, mutta on vaikea arvioida, mitä se tiheytenä tarkoittaa.

Myös perhepäivähoidossa laadullista arviointia suoritetaan useimmiten kerran vuodessa. Näin ilmoitti 52 % kysymykseen vastanneista kunnista (49 kuntaa). Kaksi kertaa vuodessa arvioi toimintansa laatua perhepäivähoidon näkökulmasta 14 % kunnista (13 kuntaa) ja joka toinen vuosi 13 % (12 kuntaa) kunnista. Samoin kuin päiväkotien kohdalla, muut vastausvaihtoehdot saivat vain yhden tai muutaman maininnan.

Erityispäivähoidossa yleisin tiheys toiminnan laadun arviointiin oli kerran vuodessa (29 kuntaa, 52 % maininnoista) tai vähäisempänä kaksi kertaa vuodessa (8 kuntaa, 15 % maininnoista). Yksityisessä päivähoitossa vastauksia tuli hyvin vähän, mutta yhdeksän vastaajaa 16 kertoi arvioivansa sitä kerran vuodessa. Avoimen päivähoiton kohdalla vastausten määrä on niin pieni, ettei mitään yleistettäviä tuloksia voi esittää, mutta yhdeksästä vastaajasta seitsemän kertoi arvioivansa kerran vuodessa. Myös muun päivähoitotoiminnan osalta vastauksissa kerrottiin, että leikkitoimintaa ja koululaisten iltapäiväkerhoja arvioidaan joko kerran kaksi vuodessa tai kuukausittain.

2.2 Laatuun liittyvän arvioinnin kohdentuminen

Seuraavassa kysymyksessä on haluttu katsoa, miten kuntien vastaukset jakautuvat alunperin professori Hujalan kehittämän päivähoiton laadunarviointimallin (1995) mukaan. Laatumallia on kehitelty Oulun yliopiston järjestämässä "Laadunarviointi päivähoitossa" -projektissa vuosina 1997-2000. Mielenkiintoista on nähdä, mihin laatutekijöihin kuntien vastaukset kiinnittyvät ja painottuvat sekä mitä muita vastauksia mallin "ulkopuolelta" tulee. Kunnat ovat vastatessaan kirjoittaneet kommenttejaan avoimeen kysymykseen, jossa laadunarviointimallia ei ole mitenkään esitelty.

Kysymykseen tuli todella paljon vastauksia ja vastausten mainintojen määrä oli kaikkiaan 730! Laatumallin ensimmäinen osio eli **palvelutaso**, saatavuus (28 mainintaa) ja riittävyys (23 mainintaa) saivat yhteensä 51 kommenttia. Muut ajatukset (6 mainintaa), jotka voi yhdistää tähän luokkaan, olivat palvelun laatu, palveluprosessi, hallinnon asiakaspalvelu, palvelujen joustavuus ja nopeus.

Laatutekijöistä **puitetekijät** saivat kaikkiaan 59 mainintaa. Ryhmän koostumusta kerrottiin arvioitavan 17 vastauksessa, ihmissuhteiden pysyvyyttä vain kymmenessä vastauksessa. Fyysistä ympäristöä arvioidaan vähän suuremmassa määrässä mainintoja eli 27 vastauksessa. Puitetekijöihin laskettavia muita vastauksia oli yksityisen päivähoiton käyttöehdot, hoitopäivän hinta vuodessa, päivähoitotilanteen ja toiminnan seuraaminen määrällisesti, resurssien tarkastelu ja henkilöstön riittävyys.

Välilliset tekijät mainittiin 213 vastauksessa (29 % kaikista vastauksista). Henkilökunnan ja vanhempien välistä yhteistyötä (58 mainintaa) arvioidaan suurin piirtein yhtä paljon kuin henkilökunnan keskinäistäkin yhteistyötä (59 mainintaa). Henkilökunnan koulutusta ja ammatillista kasvua arvioidaan 31 kunnassa ja yhteistyötä muiden tahojen kanssa 24 kunnassa. Tähän luokkaan tulleista muista vastauksista kaksi kertoi, että yleisesti arvioidaan vain yhteistyötä, mainitsematta erityisesti yhteistyön kohdetta.

Päivähoiton **prosessitekijöiden** osalta arviointia tehdään 157 maininnan verran. Toiminnan suunnittelua arvioidaan vastausten mukaan aika paljon (106 mainintaa). Prosessitekijöiden muut osat saivat vähemmän mainintoja eli perushoidon arviointi jäi 11 mainintaan, aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus 14, lapsilähtöisen toiminnan arviointi 17 ja lasten keskinäisen toiminnan arviointi 9 mainintaan! Lisäksi yksi kunta ilmoitti arvioivansa leikkiä.

Vaikuttavuustekijät saivat ehkä vähän yllättäen enemmän mainintoja kuin välilliset tekijät eli yhteensä 244! Tätä luokkaa lisää huomattavasti varsinaisen mallin ulkopuolelta mukaan nostetut kaksi mainintaluokkaa eli työtyytyväisyys (44 mainintaa, 18 % vaikuttavuustekijöis-

tä) ja asiakastyytyväisyys (52 mainintaa, 21 % vaikuttavuustekijöistä). Asiakastyytyväisyys tarkoittanee vanhempien tyytyväisyyttä, mutta se voi viitata myös lasten tyytyväisyyteen, joten se mainitaan erikseen tulosten analysoinnissa. Nämä kaksi mainintaluokkaa muodostavat taulukossa 7 vaikuttavuustekijöiden muut -sarakkeen. Vanhempien tyytyväisyyttä kerrottiin arvioitavan 82 (34 %) vastauksessa, joka on paljon enemmän kuin muut yksittäiset vaikuttavuustekijät. Lapsen myönteistä kasvua arvioidaan 35 maininnassa, lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista 22 maininnassa ja vähäisemmin arvioidaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Oheisena Oulun malli kuvattuna mainintojen määrällä ja prosenttiosuuksilla.

Taulukko 7. Laadullinen arviointi päivähoiton laatumallin mukaisesti (N, %)

Palvelutaso	Puitetekijät	Välillisesti ohjaavat tekijät	Prosessitekijät	Vaikuttavuustekijät
Saatavuus 28 / 49%	Ryhmän koostumus 17 / 29%	Henkilökunnan ja vanhempien yhteistyö 58 / 27%	Perushoito 11 / 7%	Myönteiset kokemukset 35 / 14%
Riittävyys 23 / 40%	Pysyvyys 10 / 17%	Yhteistyö: muut tahot 24 / 11%	Aikuinen – lapsi vuorovaikutus 14 / 9%	Kasvu, kehitys ja oppiminen 22 / 9%
	Fyysinen ympäristö 27 / 46%	Henkilökunnan keskinäinen yhteistyö 59 / 28%	Lasten keskinäinen vuorovaikutus 9 / 5%	Vanhempien tyytyväisyys 82 / 34%
		Koulutus 31 / 15%	Lapsilähtöinen toiminta 17 / 11%	Yhteiskunnallinen vaikuttavuus 9 / 4%
		Johtajuus 39 / 18%	Suunnittelun arviointi 106 / 67%	
Muut 6 / 11%	Muut 5 / 8%	Muut 2 / 1%	Muut 1 / 1%	Muut 96 / 39%
Yhteensä 57 / 100%	Yhteensä 59 / 100%	Yhteensä 213 / 100%	Yhteensä 157 / 100%	Yhteensä 244 / 100%

Näyttää siis vahvasti siltä, että kuntien päivähoitossa toiminnan laadun arviointi kohdistuu suurimmaksi osaksi välillisiin ja vaikuttavuustekijöihin. Puitetekijöitä ja palvelutasoa arvioidaan huomattavasti vähemmän. Kuitenkin ehkä vähän ristiriitaisesti määrällistä arviointia koskevan kysymyksen kohdalla vastauksissa tuli esiin paljon kuvausta erilaisesta määrällisestä arvioinnista.

Mitä muita laatumalliin sisällyttömiä asioita vastauksissa nousi esiin? Nämä vastaukset olivat kaikki yksittäisen kunnan ilmoittamia arvioitavia asioita. Päivähoitojärjestelmän toimivuutta, tiedottamista, riskien kartoitusta, erityistuen tarvetta ja erityispäivähoitoa arvioidaan. Perhetyön kasvun prosessit perheissä kiinnostavat myös arvioinnin näkökulmasta. Kolmessa vastauksessa kerrottiin yksilöimättä, että *"arvioidaan koko kenttää, kaikkea esiin tullutta ja kaikkea mahdollista"*.

3. LAATUASIAKIRJAT

Laatuasiakirjoja on kuntien päivähoidossa vähän. Kaikista kyselyyn vastanneista kunnista 66 % eli 195 kunnalla ei ole laatuasiakirjaa. Kyselyyn vastanneista kunnista 14 % (42 kuntaa) ilmoitti, että heillä on päivähoidossa laadunarviointiin liittyvä asiakirja. Näistä kuitenkin vain 16 osoittautui sellaisiksi, joissa kuvataan esimerkiksi kunnan päivähoidossa tehtävän laadunarvioinnin tavoitteet, suunnitelmat, menetelmät, aikataulut ja vastuutahot. 20 % vastaajista ilmoitti, että laatuasiakirja on suunnitteilla.

3.1 Laatuasiakirjan nimi

Kysymyksen vastauksissa 11 kuntaa ilmoitti, että heidän kuntansa päivähoiton laatua ohjaavan asiakirjansa nimi on joko laatu- tai toimintakäsikirja. Näistä neljä mainitsi asian olevan vasta tekeillä. Kuusi kuntaa kertoi asiakirjan nimetyn laadunhallinnan suunnitelmaksi. Laatu- ja politiikka oli viiden kunnan laatuasiakirjan nimi, samoin laatukriteerit (tai -mittarit/ -tunnusmerkit/ -tekijät). Kolmesta kunnasta löytyi laatustrategia ja palvelusitoumukset, joissa kuvataan laatutyötä.

Kunnat vastasivat myös, että asiakirjan nimi on lapsi- ja perhepoliittinen ohjelma, vuosisuunnitelma, laatu ja arviointi päivähoidossa, opetussuunnitelma tai päivähoitosuunnitelma. Muutama kunta ilmoitti, että erilaiset kehittämishankekuvaukset, kyselylomakkeet, talousarvioon liittyvät dokumentit ja laatuajrjestelmä ovat laatuasiakirja.

3.2 Laatuasiakirjan laatimisen taso

Tähän kysymykseen vastasivat vain ne 42 kuntaa, joilla on jo käytössään laatuasiakirja. Kiinnostuksen kohteena oli, mille tasolle kunnissa olevat päivähoiton laatuasiakirjat on laadittu. Onko kunnassa vain koko kunnan yhteinen laatuasiakirja vai myös alueellisia ja/tai yksikkökohtaisia laatuasiakirjoja? Vastausvaihtoehdoista sai luonnollisesti valita useamman vaihtoehdon.

Yhteinen asiakirja kunnan koko päivähoitolle löytyy 36 kunnasta (12 % kyselyn vastaajista). Tällaisen kunnallisen asiakirjan lisäksi vain kolmessa kunnassa (1 % kyselyn vastaajista) on myös alueelliset laatuasiakirjat ja 15 kunnassa myös yksikkökohtaiset laatuasiakirjat (5 % kyselyn vastaajista). Kahdeksassa kunnassa (3 % kyselyn vastaajista) on vain alueelliset laa-

tuasiakirjat. Vain yksikkökohtaisia laatuasiakirjoja löytyy ainoastaan viidestä kunnasta (2 % kyselyn vastaajista).

3.3 Laatuasiakirjan sisältö

Laatutyöhön liittyvän asiakirjan sisältöä koskevat vastaukset voidaan jakaa laatutyön ja arvioinnin kannalta keskeisiin asioihin, toiminnan kuvaamiseen liittyviin asioihin ja palvelun tuottamiseen yhdistettyihin sisältöihin.

Laadun ja arvioinnin osalta asiakirjoissa on kuvattu laatutyön tekemisen prosessia, kehittämistyötä, arviointimenetelmiä, organisointia ja dokumentointia, raportointia sekä seuranta. Laatutyön prosessista asiakirjoihin on määritelty keskeiset käsitteet, kuvattu sen perusteet (miksi arvioidaan) ja lähtökohdat, keskeiset menestystekijät, tavoitteet, tehtävät, kerrottu ketkä arviointiin osallistuvat, arvioitavat asiat/kohteet/alueet, arvioinnin aikataulu, kuvattu kunnan laatuprojekti ja sen vaiheet (polku, jota kuljetaan), selitetty laatutyöryhmät, laatutyön ja arvioinnin painopistealueet ja laatutyön toteuttaminen yksiköissä ja alueilla (mahdolliset yksikkökohtaiset - ja/tai alueelliset suunnitelmat).

Laatutyön yhteys johtamiseen näkyy joissakin, joskin hyvin harvoissa asiakirjoissa. Laatuasiakirjaan on kirjattu, kuinka laatutyö ja arviointi kunnan päivähoitossa organisoidaan ja johdetaan, kuka vastaa mistäkin asiasta ja millaisia tukitoimia laatutyöhön tarvitaan tai mitä on kunnasta saatavana laatutyön tueksi. Arvioinnin menetelmistä on kuvattu millaista laadunarvioinninjärjestelmää (kriteerejä, mittareita, lomakkeita, kyselyjä) käytetään, kuvataan millainen arviointimalli on kyseessä, mitkä ovat sen tavoitteet ja perusteet. Arvioinnin muodoista kerrotaan käytetäänkö itsearviointia, vertaisarviointia, ulkopuolista auditointia jne.

Muutamissa laatuasiakirjoissa näkee kuvattuna myös sen, mikä on yhteistyökumppaneiden osuus arvioinnissa, esimerkiksi miten vanhemmat (tai muut tahot) osallistuvat arviointiin ja miten asiakaspalautejärjestelmää käytetään ja kehitetään. Kehittämistoiminnan osalta on kirjattu ylös, kuinka kehittämistoimintaa toteutetaan ja miten sen tuloksia seurataan. Laatuasiakirjaan on kirjattu, kuinka sitä käytetään, kenelle siitä tiedotetaan ja miten, kenelle se esitellään, kuinka se julkistetaan, mikä taho sen mahdollisesti vahvistaa, kuinka sen toteutumista seurataan ja arvioidaan sekä miten arvioinnin tuloksista ja kehittämistoiminnasta raportoidaan.

Laatuasiakirjoissa kuvataan usein **toimintaa**. Asiakirjan luonnetta voisi tällöin luonnehtia toimintasuunnitelmaksi, jossa kerrotaan toiminta-ajatus, toimintaympäristö ja toiminnan muodot ja -tavat, samoin toiminnan arvot, tehtävät, säännöt, tavoitteet, suunnittelu ja sisällöt löytyvät dokumentista. Toiminnan visiota eli ajatus siitä, miltä toiminta näyttää tulevaisuudessa on kuvattu joissakin vastauksissa. Myös toiminnan puitteita kuvataan, eli fyysisiä tiloja ja resursseja. Toiminnan johtamista, vastuuhenkilöitä ja henkilöstöpolitiikkaakin kuvaavat muutamat vastaajat. Yhteistyö erilaisten tahojen kanssa, varsinkin vanhempien kanssa, on kirjattu laatuasiakirjaan. Toiminnan tuloksien kirjaaminen mainittiin muutamassa vastauksessa.

Palvelun tuottaminen ja kunnassa saatavilla olevien palveluiden kuvaaminen on joissakin vastauksissa laatuasiakirjan sisältönä. Asiakirjoissa kuvataan palvelun tuottamisen ja järjestämisen periaatteita (esimerkiksi päivähoitopaikan hakuprosessia) ja toimivallan rajoja. Asia-

kirjoissa on myös kuvattu, ketkä ovat palvelun asiakkaita. Lisäksi on kirjattu asiakaspalvelun suorittamisen periaatteita ja kuinka asiakkaiden tarpeita selvitetään ja tarpeisiin vastataan.

Esiopetus suunnitelmat mainittiin kolmen kunnan vastauksessa, mutta ne eivät ole analyysissä mukana, koska ne eivät varsinaisesti ohjaa kunnan päivähoiton laadun arvioinnin toteuttamista, vaikka keskittyvätkin laadukkaan esiopetuksen järjestämisen suunnitteluun.

3.3.1 Laatuasiakirjan laatimisvuosi ja tarkistaminen

Kysymykseen vastasi 39 kuntaa, vain 13 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista. Tyypillisesti asiakirja oli laadittu vuosina 1999 - 2001. Näin ilmoitti 77 % tähän kysymykseen vastanneista kunnista. Asiakirjojen voidaan todeta olevan muutaman viime vuoden aikana laadittuja.

Päivähoidon laatutyötä ohjaavia asiakirjoja ei yleensä laadita tietylle ajanjaksolle. Vastaajista reilu puolet eli 21 kuntaa ilmoitti, ettei asiakirjalle ole mitään tiettyä voimassaoloaikaa, vaan se on laadittu toistaiseksi ja sitä saatetaan tarkastaa ja arvioida myöhemmin. Seitsemän kuntaa (18 % kysymyksen vastaajista) kertoi laativansa asiakirjan vuodeksi kerrallaan.

3.3.2 Laatuasiakirjan laatimiseen osallistuvat tahot

Kysymykseen vastasi 14 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista (43 kuntaa). Asiakirjan laadintaan osallistui 10 kunnassa koko **päivähoidon henkilöstö** esimiehet mukaan lukien. Henkilöstö on laatinut laatuasiakirjaa **yhteistyössä** myös erilaisten muiden tahojen kanssa. Näitä muita tahoja olivat vanhemmat, sosiaalilautakunnan jäsenet, muiden kuntien päivähoiton henkilöstö, perusturvan johto ja Efektia.

18 kunnan (42 % kysymyksen vastaajista) vastauksessa mainittiin erilaisia **ryhmiä**, jotka olivat osallistuneet asiakirjan laadintaan. Näihin työryhmiin kuului lähinnä päivähoiton esimiestason henkilöstöä sekä lasten kanssa työskentelevää henkilökuntaa. Nämä työryhmät eivät ole varsinaisesti laatutyöhön perustettuja ryhmiä. Vain neljä kuntaa kertoi, että asiakirjan laadintaan osallistui laatutyöryhmä. Osa kunnista mainitsi, että asiakirjaa laaditaan "yhdessä", mutta vastauksissa ei tarkennettu, ketä kaikkia laatimiseen on osallistunut.

Kysymyksen kohdalla mainituissa työryhmissä toimi yleisimmin päivähoiton esimiehiä (16 mainintaa) ja/tai päivähoiton perustyössä toimivia (lastentarhanopettajia, lastenhoitajia, perhepäivähoitajia jne.) (9 mainintaa). Kuudessa tapauksessa asiakirjan laadinnan yhteydessä työryhmään kuului myös sosiaali- tai perusturvajohtaja.

3.3.3 Laatuasiakirjan vahvistaminen

Kokonaistuloksia tarkasteltaessa kuntien päivähoitossa olevista laatuasiakirjoista on vahvistettu jollakin taholla 31 kunnassa. Yleisimmin tämä päivähoiton laatuasiakirjan vahvistanut

toimielin / taho on ollut sosiaalilautakunta tai sosiaali- ja terveyslautakunta (16 kertaa) tai perusturvalautakunta (6 kertaa).

Neljässä kunnassa on kaksi eri taho vahvistanut asiakirjan. Toinen taho, joka on tällöin vahvistanut asiakirjan lautakunnan lisäksi, on ollut joko kaupungin- /kunnanhallitus tai –valtuusto. Muutama kunta kertoi vastauksissaan, että asiakirjasta on tiedotettu tai siitä on keskusteltu lautakunnassa.

3.3.4 Laatuasiakirjasta tiedottaminen

Kysymykseen vastasi hyvin vähän kuntia, vain 14 % kaikista kyselyyn vastanneista. Kunnat nimesivät keskimäärin kolme taho, joille asiakirjasta oli tiedotettu. Eniten asiakirjasta tiedotettiin lasten vanhemmille. Näin vastasi 23 kuntaa. Seuraavaksi eniten asiakirjasta tiedotettiin eri lautakunnille (19 kunnassa).

Yllättäen päivähoidon henkilöstö oli järjestyksessä vasta kolmas (16 kuntaa) taho asiakirjasta tiedottamisessa. Luku tuntuu kovin vähäiseltä. Voisiko olla, että henkilökunnan informointia pidetään niin itsestään selvänä, ettei sitä ole osattu mainita erikseen tässä yhteydessä.

Tiivistetysti voidaan sanoa, että asiakirjasta tiedotetaan

- vanhemmille
- päivähoidon henkilökunnalle
- muille kunnan työntekijöille
- sosiaali- ja terveysalan päättäjille ja johtajille (myös lautakunnat)
- yhteistyötahoille
- kaupungin tai kunnan johdolle ja päättäjille (valtuusto, hallitus, johtoryhmä)
- luottamusmiehille
- muille tahoille (tilintarkastaja, tiedotusvälineet, kaupungin tiedotusyksikkö)

3.4 Laatuasiakirjaan kirjatut tavoitteet

Kysymykseen vastasi 41 kuntaa (14 %) kaikista kyselyyn vastanneista kunnista. Tavoitteet jakaantuivat melko tasaisesti yhdeksään luokkaan, jotka löytyivät aineistosta. Nämä luokat on kuvattu seuraavassa taulukossa 8.

Taulukko 8. Laatuasiakirjaan kirjatut tavoitteet (N, %)

Laatuasiakirjaan kirjatut tavoitteet	Maininnat / %
Laatutyön ja arvioinnin tavoitteet	27 / 19 %
Palvelun ja päivähoitojärjestelmän tavoitteet	24 / 17 %
Lapsiin liittyvät tavoitteet	23 / 16 %
Asiakkaisiin liittyvät tavoitteet	20 / 14 %
Päivähoidon kehittämisen tavoitteet	15 / 11 %
Henkilöstöön liittyvät tavoitteet	11 / 8 %
Puitetavoitteet	9 / 6 %
Yhteistyön tavoitteet	7 / 5 %
Johtamisen tavoitteet	6 / 4 %
Yhteensä	142 / 100 %

Laatutyön ja arvioinnin tavoitteet olivat luonnollisesti laatutyötä ohjaavassa asiakirjassa enemmistönä (27 mainintaa). Tosin hyvin lähelle mainintojen määrässä pääsi palvelu- ja päivähoitojärjestelmän tavoitteet (24 mainintaa). Laatuun ja arviointiin liittyvien tavoitteiden lisäksi mainittiin oman toiminnan monipuolinen kuvaaminen, työyhteisön arviointi, laadunarvioinnin saaminen tietoiseksi ja osaksi arkityötä, tavoitteiden seuranta, laatujärjestelmän kehittäminen, kokemusten vaihto muiden kuntien kanssa sekä tieteellisen näkökulman saaminen laadunarviointiin. Tavoitteina mainittiin myös uuden mittarin käyttöönotto ja kehittäminen, kehittämiskeskustelujen ja suunnittelu- ja arviointipäivien säännöllisyys.

Palvelu- ja päivähoitojärjestelmän tavoitteet liittyivät päivähoitopaikan saamiseen kuten saatavuuteen, monipuolisuuteen, nopeuteen, joustavuuteen ja vanhempien toiveiden huomioimiseen. Palvelurakenteelle ja sen toiminnan tehokkuudelle, taloudellisuudelle ja vaikuttavuudelle oli omat tavoitteensa. Päivähoidon hallinnon koordinointi mainittiin tavoitteena yhdessä vastauksessa. **Lapsiin** (23 mainintaa, 16 % maininnoista) kohdistetut laatuasiakirjaan kirjatut tavoitteet koskivat lapsen monipuolisen persoonallisuuden kehittämistä ja yksilöllistä huomiointia myös erityistarpeiden osalta. Lisäksi tavoitteina ilmoitettiin toiminnan lapsilähtöisyys ja lapsen kehityksen seuraaminen. Tavoitteet liittyivät myös lapsen hyvään päivähoitopäivään sekä kasvatusta- ja hoitosopimukseen.

Vanhempiin (20 mainintaa, 14 % maininnoista) liittyvissä tavoitteissa mainittiin usein asiakassuuntautuneisuus tai -tyytyväisyys. Perheiden tukeminen tavoitteena ja yhteistyö vanhempien kanssa ilmoitettiin muutamia kertoja kumpikin. **Päivähoidon kehittäminenkin** (15 mainintaa, 11 % maininnoista) mainittiin tavoitteissa. Tähän luokkaan kuuluivat myös pedagoginen kehittäminen ja yleensä päivähoidon ja erityisesti esiopetuksen kehittäminen. Yhden maininnan sai jokainen seuraavista asioista: koulutuksen suunnittelu kehittämistarpeiden mukaan, uusien työ- ja toimintatapojen kehittäminen ja käyttöönotto, työn suunnitelmallisuus, toiminta- ja kehittämissuunnitelman laatiminen, kunnan päivähoidon kehittämISRakenteiden systematisointi sekä päivähoidon profiilin nostaminen.

Henkilöstön osalta tavoitteita ilmoitettiin yhteensä 11 (8 % kaikista maininnoista). Näistä seitsemän liittyi henkilöstön jaksamiseen ja koulutukseen. Tavoitteina mainittiin myös henkilöstön tutustuminen laatuajatteluun ja -käsitteisiin, tiimijatteluun sisäistäminen ja henkilöstön näkökulman huomioiminen laatutyössä. Lisäksi laatuasiakirjoissa ilmoitettiin tavoitteita, jotka liittyivät päivähoidon puitteisiin, johtamiseen ja yhteistyöhön eri tahojen kanssa.

3.5 Laatuasiakirjaan kirjatut arvioinnin työtavat ja menetelmät

Kysymykseen vastasi vain 39 kuntaa, mikä on 13 % kaikista kyselyyn osallistuneista kunnista. Kunnat mainitsivat yhteensä 115 arvioinnin menetelmää eli keskimäärin kolme menetelmää kuntaa kohti. Yleisimmin mainitut menetelmät olivat erilaiset arviointitavat ja kyselyt.

Arvioinnin (25 mainintaa, 22 % mainintojen määrästä) menetelminä lueteltiin itsearviointi, sisäinen auditointi sekä erilainen tilastointi ja vertailu. Lapseen liittyvinä arviointimenetelminä mainittiin lapsiarviointi ja lapsen kehityksen seuranta ja lasten itsearviointi. Menetelmänä ilmoitettiin kerran myös jokaisen päivähoitoyksikön laatuvaastava. **Kyselyjen** (24 mainintaa, 21% mainintojen määrästä) osalta mainittiin asiakaskyselyt sekä kyselyt henkilökunnalle ja hallinnolle.

Erilaisten **suunnitelmien tekeminen** laatutyön menetelmänä mainittiin 15 kertaa (13 % mainintojen määrästä). Näitä suunnitelmia olivat hoito- ja kasvatussuunnitelmat, kehittämissuunnitelmat sekä opetus- ja toimintasuunnitelmat. **Keskustelut ja koulutus** ilmoitettiin molemmat 11 kertaa (10 % maininnoista). Keskustelumenetelminä toimivat arvo- ja kehityskeskustelut, keskustelut vanhempien kanssa, lasten kanssa keskustelu sekä lasten kuunteleminen. Koulutuksen kohdalla menetelminä mainittiin oppimis- ja koulutussuunnitelmat sekä koulutus yleensä.

Myös erilaiset **kartoitukset ja mittaukset** mainittiin laatuasiakirjoissa (6 mainintaa, 5 % maininnoista). Vastaajat kertoivat, että he kartoittavat ja mittaavat palvelutasoa, päivähoitoyksiköiden laatua, osaamista ja työilmapiiriä sekä työhyvinvointia. **Laatutyöskentelyn** (6 mainintaa, 5 % maininnoista) menetelminä ilmoitettiin laaturyhmän perustaminen tai laadunarvioinnin painopisteen määrittely. Laadunhallinnansuunnitelman tai -strategian laatiminen ja sen toteutumisen seuranta sai tässä luokassa eniten mainintoja.

Raportointi ja tiedottaminen mainittiin vastauksissa kaikkiaan viisi kertaa asiakirjaan kirjatuna laatutyön menetelminä. Vastauksista löytyi myös yksittäisiä työskentelymenetelmiä kuten tiimityö, neuvottelu, esittelyseminaarit, pedagoginen kahvila, konsultaatio, seuranta ja yhteistyö.

4. SEUDULLINEN YHTEISTYÖ

Seudullinen yhteistyö varhaiskasvatuksen laadun kehittämisessä jakoi vastaajat tasapuolisesti kahteen melkein yhtä suureen ryhmään. Seudullista yhteistyötä ei tehdä lähes puolessa vastanneista kunnista (49 %). Puolet kyselyn vastaajista puolestaan (50 %) ilmoitti tekevänsä seudullista yhteistyötä. Missä asioissa kunnat tekevät seudullista yhteistyötä? Yhteinen koulutus mainittiin yhteistyön yleisimpänä muotona (37 % maininnoista). Yhteinen suunnittelutyö (14 %) ja vertaisarviointi (10 %) nousivat esiin seuraavaksi yleisimpinä yhteistyön muotoina. Yhteistä laatuvaastava ei ole yhdessäkään kunnassa.

Lisäkysymykseen, joka selvitti muita yhteistyömuotoja, vastasi 24 % kyselyyn osallistuneista kunnista (72 kuntaa). Näistä vastanneista 11 ei vastannut itse kysymykseen tai he ilmoittivat, että yhteistyö on vasta alkamassa (5 kuntaa) tai jo loppunut. Yksi kunta ilmoitti, että yhteistyön loppumisen syynä on ollut aikapula. Näissä vastauksissa kerrottiin myös, että yhteistyö

on hyvin satunnaista. Seudullisen yhteistyön muina muotoina nousi esiin selkeästi neljä keskeistä tapaa. Yhteiset palaverit (17 mainintaa) ja yhteinen koulutus (15 mainintaa) olivat yleisimmät vastaukset. Yhteisiä projekteja oli joitakin (8 mainintaa) ja yleisesti ilmoitettiin, että yhteistyömuotona on keskustelu (5 mainintaa).

5. LAATUVASTAAVAT

5.1 Kuntien päivähoitoyksiköiden laativastaavat

Päivähoitoyksiköissä ei yleensä ole laativastaavia. Näin ilmoitti 62 % kaikista kyselyyn vastaajista. Viisi prosenttia (16 kuntaa) kertoi, että heidän kunnassaan päivähoitoyksiköillä on laativastaavat joissakin yksiköissä ja suunnitteilla sellaiset on 42 kunnassa (14 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista). Vain 14 % kaikista vastanneista (41 kuntaa) ilmoitti, että laativastaavat on nimetty kaikkiin päivähoitoyksiköihin ja 2 % puolestaan kertoi, että useimmissa yksiköissä on laativastaavat (7 kuntaa).

5.2 Kuntien päivähoitoalueiden laativastaavat

Lähes neljäkymmentä (110 kuntaa) prosenttia vastanneista kunnista ilmoitti, ettei heidän kunnassaan ole aluejako, joten heidän ei tarvinnut vastata kysymykseen. Ne kunnat, joissa aluejako on olemassa, eivät kuitenkaan pääsääntöisesti ole valinneet laativastaavia alueilleen (44 % kysymykseen vastanneista, 130 kuntaa). Kunnista 5 % ilmaisi, että kaikille kunnan päivähoitoalueille on nimetty laativastaava. Suunnitteilla laativastaavien valinta on 24 kunnassa.

5.3 Kunnan koko päivähoiton laativastaava

Yli puolessa vastanneita kuntia (151 kuntaa) ei ole päivähoiton laativastaavaa, jonka tehtävänä olisi vastata ja koordinoida päivähoiton laatutyötä. Reilu kolmannes kyselyyn vastanneista kunnista eli 34 % (102 kuntaa) kuitenkin ilmoitti, että kunnan päivähoitossa on laativastaava. Tässä kohtaa lomakkeeseen oli usein kirjoitettu sivumerkintöjä, joissa kerrottiin, että *"viran puolesta"*, *"kai se minä olen"*, *"kuuluu vissiin toimenkuvaan"*, *"automaattisesti kuuluu minulle ja työtehtäviini"*. Nämä kommentit viestivät sitä, että ilmeisesti laatutyöstä vastaaminen ja sen koordinointi on jonkun henkilön toimenkuvaan kuuluva asia, mutta erikseen laatutyöstä vastaavia henkilöitä ei juurikaan kuntiin ole nimetty. Ehkä suurimmissa kunnissa tällainen järjestely, jossa joku henkilö irrottautuu kokonaan laatutyöhön, on mahdollista. Vajaa kymmenesosa (28 kuntaa) kertoi, että laativastaava on suunnitteilla kunnan päivähoitoon.

Kysymyksen 8 kohdalla pyydettiin vastaajaa antamaan kuntansa päivähoiton laativastaavan nimi ja yhteystiedot. Tarkoituksena oli kerätä päivähoiton laadusta vastaavista henkilöistä lista, jota voi hyödyntää myöhemmin esimerkiksi laatimalla sähköpostilistoja, joiden kautta yhteydenpito ja tiedottaminen kuntiin päin helpottuu. Lisäksi kunnat voivat olla helpommin

yhteydessä toisten kuntien laatuvaastaviin. Päivähoidon laatuvaastavia ilmoitti 123 kuntaa. Kyseinen laatuvaastavalista on Stakesin varhaiskasvatustiimin käytössä ja sieltä myöskin tarvittaessa saatavana.

6. LAATUTYÖRYHMÄT

Peruskysymyksen osalta vastausten analyysi näyttää siltä, että hyvin yleisesti kuntien päivähoitossa ei ole (192 kuntaa, 65 % kaikista kyselyyn vastanneista) laaturyhmää /ryhmiä. Myönteisesti samaan kysymykseen vastaa 67 kuntaa eli 23 % kyselyyn osallistuneista kunnista. 12 % (35 kuntaa) kunnista suunnittelee laaturyhmien perustamista.

Millaisia laaturyhmiä kunnissa on suunnitteilla? Kaikista kyselyn vastaajista kysymykseen vastasi 10 % eli 30 kuntaa. Kymmenellä kunnalla on suunnitteilla laaturyhmän perustaminen, mutta he eivät kerro tarkemmin millainen. Seitsemän kuntaa puolestaan ilmoitti, että kunnassa on jonkinlainen työryhmä laatutyöskentelyä varten. Muutama kunta ilmoitti, että laatutyö on vasta alkamassa ja koulutusvaiheessa eikä ryhmiä vielä ole. Lisäksi muutamassa kunnassa on aikaisemmin ollut laatutyöryhmä, mutta se ei enää toimi.

Kysymykseen laaturyhmien osallistujatahoista vastasi 69 kuntaa (23 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista). Vain 44 kunnassa näytti vastausten perusteella olevan laaturyhmä tai –ryhmiä, jotka oli koottu käsittelemään juuri laatuasioita. Vastauksissa oli paljon kuntia (19 kpl), joissa laatuasiat ovat ryhmien tehtävänä vain muiden asioiden ohella. Laaturyhmänä esitettiin mm. päivähoitojohtoryhmä, erityispäivähoidon työryhmä, varhaiskasvatustyöryhmä, esiopetuksen tai opetussuunnitelmatyöryhmä, pedagogisen toiminnan tiimi, komitea för planering av dagvård jne. Vaikuttaa siis siltä, että laatuasioita käsitellään monessa kunnassa hyvinkin erilaisissa päivähoitojohtoryhmissä, joissa niitä sitten sivutaan osana muita asioita.

Eniten kunnissa oli laaturyhmiä, joihin kuului sekä päivähoitohenkilökuntaa (niin esimiehiä kuin lasten kanssa toimivia henkilöitä) että ulkopuolisia tahoja, kuten lautakunnan jäseniä, vanhempia, opettajia, luottamusmiehiä jne. Yhdeksässä vastauksessa mainittiin vanhemmat tai vanhempien edustajat laaturyhmän jäseninä.

Seuraavaksi eniten mainittiin sellaisia laaturyhmiä, joihin kuului vain esimiestason henkilöstöä sekä ryhmiä, joihin kuului ainoastaan päivähoitohenkilöstöä eli useimmiten päivähoitojohtajia ja jokunen lasten kanssa työskentelevä henkilö, lähinnä erityislastentarhanopettaja tai lastentarhanopettaja. Yhdeksässä vastauksessa laaturyhmän jäsenien ammatteja tai nimikkeitä ei oltu mitenkään eroteltu.

Yksikkökohtaisia laaturyhmiä oli vain neljässä kunnassa, lisäksi yhdessä kunnassa mainittiin työyhteisöjen laatupalaverit. 19 kunnassa laatuasioita käsiteltiin useampi kuin yksi taho. Näistä viidessä kunnassa oli omat alueelliset laaturyhmät sekä näiden ”yläpuolella” koko päivähoitojohtajien laaturyhmä. Nämä olivat kaikki isoja kuntia.

Taulukko 9. Laaturyhmien osallistujatahot (N, %)

Laaturyhmien osallistujatahot	Maininnat / %
Vain esimiestason henkilöstöä	18 / 26 %
Esimiesten lisäksi myös kentän henkilökuntaa (elto, lto, lh, pph)	18 / 26 %
Päivähoitohenkilöstön lisäksi muita tahoja	19 / 28 %
Edustaja kaikista kunnan päivähoitoyksiköistä	3 / 4 %
Jäseniä ei eritelty	9 / 13 %
Muut vastaukset	2 / 3 %
Yhteensä	69 / 100 %

7. LAADUNARVIOINTITAPA JA/TAI -JÄRJESTELMÄ

Pääsääntöisesti (163 kuntaa, 55 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista) kuntien päivähoitossa ei ole systemaattisessa käytössä tiettyä laadunarviointimenetelmää. Kolmannes (90 kuntaa) vastaajista ilmoitti, että laadunarviointiin on valittu kuntatasolla tietty laadunarviointimalli. Asiaa suunnitteli vielä 39 kuntaa (13 % kyselyyn vastanneista kunnista).

Millaisia arviointijärjestelmiä kunnat ilmoittivat käyttävänsä? Edufinin Tutki - arvioi - kehittä -mallia (TAK) käyttää vastaajista 24 kuntaa, Oulun yliopiston laadunarviointimallia 18 kuntaa ja Efektian laadunarvioinnin perusteita 4 kuntaa. Seitsemän kunnista kertoi käyttävänsä omaa malliaan ja 30 kuntaa ilmoitti arviointitavan olevan kyselylomakkeen, jolla arvioivat vanhemmat, henkilöstö ja lapset. Muut 1 - 3 mainintaa saaneet vastaukset olivat: ISO 9000, Kings Fund, tulokortti, Euroopan laatupalkintojärjestelmä, keskustelut vanhempien ja henkilökunnan kanssa, kasvunkansiot, johtamismittaus, palvelusitoumus ja hoito- ja kasvatussuunnitelmat.

Entä millaisia laadunarviointitapoja tai -järjestelmiä kunnilla on suunnitteilla ottaa käyttöön? Kymmenen kuntaa ei vielä tiennyt, minkälaisen järjestelmän he aikovat ottaa käyttöön, TAK-mallin aikoo hankkia 14 kuntaa ja kuusi kuntaa puolestaan on suunnitellut Oulun yliopiston laatumallin käyttöönottamista. Seuraavat mallit tai arviointitavat saivat kukin korkeintaan neljä mainintaa: ITE-arviointilomake, Suomen laatupalkintojärjestelmä, kehittämiskeskustelut ja ISO 9000.

8. ITSEKEHITETYT LAADUNARVIOINTIMENETELMÄT

Valtaosa (183 kuntaa, 62 % kyselyyn vastanneista) vastanneista kunnista ei ole kehittänyt omia arviointimenetelmiä, -mittareita tai -kriteerejä. Tasan sata kuntaa (34 %) ilmoitti kehittytyöstä. Lomakkeen lisäkysymyksessä haluttiin selvittää, millaisia menetelmiä nämä sata kuntaa olivat kehittäneet.

Kunnat ovat arviointimenetelmien kehittämisessä hyvin eritasoisissa vaiheissa. Joissakin kunnissa on aloitettu ensimmäisen kyselylomakkeen laatiminen vanhemmille tai henkilöstölle samaan aikaan, kun joku kunta saattaa rakentaa kokonaista laatusysteemiä. Erilaiset kysely-

lomakkeet (joko suunnitteilla oleva tai jo laadittu) oli yleisin kuntien mainitsema arviointimenetelmä/ -mittari, jota kehiteltiin.

Arviointia rakennetaan ja kehitetään silloin, kun halutaan:

- selvittää vanhempien kokemuksia päivähoitotoiminnasta ja laadusta
- kerätä asiakaspalautetta vanhemmilta, ja joissakin harvemmissä tapauksissa myös lapsilta
- seurata taloudellisuutta ja tuloksellisuutta
- arvioida johtamista
- kehittää päiväkotien laatua
- arvioida toiminnallisia tavoitteita
- arvioida esiopetukseen osallistuvia lapsia
- suorittaa henkilökunnan itsearviointia
- henkilökunnan arvioivan päivähoitoa

9. LAATU- JA ARVIOINTIPROJEKTEIHIN OSALLISTUMINEN

Kysymyksen vastaajista 76 % (219 kuntaa) ilmoitti, ettei heillä ole (ole ollut) eri hallintokuntien välisiä laatuun ja arviointiin liittyviä projekteja. Vain vajaassa neljänneksessä (24 %) on tällaisia ollut. Seuraavassa kerrotaan, miten kunnat ovat näitä projekteja kuvanneet.

Kysymykseen "millaisia projekteja" vastasi 62 kuntaa, vain 21 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista. Suurin osa vastauksista liittyi laatuun ja arviointiin, mutta joukosta löytyi sellaisiakin vastauksia, joiden kohdalla ei ole kysymys nimenomaan laatu- tai arviointiprojektista. Nämä jätettiin pois analyysistä.

Vastauksista nousi esille hyvin erilaisia asioita, joita eri hallintokuntien välisissä, yhteisissä laatu- tai arviointiprojekteissa oli käsitelty. Niiden luokittelu oli melko vaikeaa vastausten heterogeenisuuden vuoksi ja mikään yksittäinen asia ei noussut yleisyydessään selvästi ylitse muiden. Laadun ja arvioinnin eri hallintorajojen yli menevät projektit ovat käsitelleet (mainintojen määrä ja prosenttiosuus kaikista maininnoista merkitty sulkuihin)

- projekteja (17,27 %)
- erilaisia arviointimenetelmiä (16,25 %)
- koulutusta (14,22 %)
- kunnan asiakirjoja ja strategioita (13,21 %)
- esi- ja alkuopetusta (6,10 %)

Kunnista 14 mainitsi koulutukset, mutta vastauksista ei käynyt ilmi, oliko kyseessä systemaattinen laatu- ja arviointikoulutuksen järjestämisen projekti vai yksittäinen koulutustilaisuus. Kuusitoista kuntaa mainitsi projektien aiheena erilaisten arviointimenetelmien (esimerkiksi Balance Score Card, ITE-arviointi, ISO 9000 ja Sotevertti) ja kyselyjen (mm. asiakastytyväisyys, henkilöstötilinpäätös) kehittämisen tai käytön kunnassa. Seitsemän kuntaa mainitsi projektien sisältönä olevan erilaisten kunnan asiakirjojen ja strategioiden työstäminen. Tällaisia olivat mm. lasten ja nuorten hyvinvointipoliittinen selonteko, kuntastrategia, kunnan kehittä-

misohjelma, laatuportfolio tai lautupolitiikan kehittäminen. Esi- ja alkuopetukseen puolestaan liittyi kuusi hallintokuntien yhteistä projektia.

Päivähoito ei yleisesti ole ollut osallisena kunnan **eri hallintokuntia koskevissa laatu- ja arviointiasioihin liittyvissä projekteissa** (225 kuntaa, 77 % kysymykseen vastanneista). Vain 66 kuntaa (23 % kysymyksen vastaajista) kertoi päivähoiton osallisuudesta näissä hallintorajojen yli menevissä projekteissa. Millaisia projekteja vastaajat kuvasivat?

Nämä projektit voidaan luokitella seuraavasti:
(mainintojen määrä merkitty sulkuihin)

- arviointimenetelmien, -mittareiden (mm. kyselyt) käyttöön liittyvät laatu- tai arviointiprojektit (22)
- erilaiset laatuun tai arviointiin liittyvät projektit (13)
- koulutukseen liittyvät laatu- tai arviointiprojektit (11)
- päivähoiton ja koulun yhteistyöhön liittyvät laatu- tai arviointiprojektit (9)
- kunnan asiakirjoihin tai strategioihin liittyvät laatu- tai arviointiprojektit (5)

Kuten edellisestä jaottelusta huomaa, vastaukset jakaantuivat aika tasaisesti viiteen eri luokkaan. Eniten (22 mainintaa) ilmoitettiin erilaisia **laadunarviointimenetelmiin, -mittareihin ja esimerkiksi kyselyihin** liittyviä projekteja, joissa myös päivähoito on ollut osallisena. Vastaajien mainitsemista projekteista 17 kattoi koko kunnan, 11 oli sosiaali- ja terveystoimen ja 10 sosiaali- ja opetustoimen välisiä projekteja.

Kolme neljännestä kunnista ei ole osallistunut **päivähoitoa koskeviin ylikunnallisiin tai valtakunnallisiin laatuprojekteihin** (224 kuntaa, 77 % kysymykseen vastanneista). Reilu kuuksikymmentä kuntaa (23 % kysymykseen vastanneista kunnista) ilmoitti sellaiseen osallistuneensa. Osa kunnista kertoi, että he eivät ole onnistuneet pääsemään päivähoiton valtakunnallisiin laatuprojekteihin, vaikka ovat niihin hakeneet.

Lisäkysymykseen, jossa haluttiin tietää millaisia nämä projektit ovat olleet, vastaajat mainitsivat yhteensä 81 valtakunnallista tai ylikunnallista projektia, johon heidän kuntansa oli osallistunut tai osallistui tällä hetkellä. Näistä projekteista kaikki eivät kuitenkaan ole päivähoiton laatuun liittyviä projekteja. Vastaajille on selvästi ollut vaikeaa määrittellä, mikä on päivähoiton laatuun liittyvä projekti. Nämä epäselvät vastaukset on jätetty analyysin ulkopuolelle.

Varsinaisia päivähoiton laatuun liittyviä projekteja mainittiin 48. Näistä ilmeisesti 25 projektia on jo päättäneitä. Ylivoimaisesti merkittävimpinä päivähoiton laatuprojekteina esiin nousivat Oulun yliopiston laatuprojekti vuosina 1997 - 2000 (19 mainintaa) sekä sosiaali- ja terveystoimen ja Stakesin järjestämä varhaiskasvatuksen laadunarviointihanke Valoa (11 mainintaa). Seuraavaksi eniten mainintoja sai TAK -järjestelmän pilottikuntana toimiminen (6 mainintaa).

Seuraavat projektit ovat saaneet vain muutamia tai yhden maininnan:

- Kainuun alueen laatuhanke
- Efektian Lapsi ja laatu -projekti
- Päivähoiton laatutyön koulutusprojekti
- Kytty -projekti
- Varttua -hanke

- Erika -hanke
- Kuntaliiton Lasso - laatua lastensuojeluun -projekti

Puolet kysymykseen vastanneista kunnista (146 kuntaa, 49 % kyselyn vastaajista) kertoi, ettei heillä ole **kunnassa omaa päivähoidon laatuprojektia**. Vähän yli sata kuntaa (35 % kyselyyn vastanneista kunnista) ilmoitti, että heillä on kunnassa päivähoidon laatuprojekti ja 45 kuntaa (15 % kyselyn vastaajista) suunnittelee päivähoidon laatuprojektin aloittamista.

Lisäkysymykseen vastasi 129 kuntaa eli 43 % kaikista kyselyyn vastanneista. Ongelmaksi kyselyn analysoinnissa muodostuu se, kuinka vastaajat ovat ymmärtäneet "projekti" -sanan. Useat vastaajat kuvasivat projektina päivähoidon perustyötä, esimerkiksi säännöllisiä keskusteluja vanhempien kanssa, lasten hoito- ja kasvatussuunnitelmia, henkilökunnan työnohjausta ja arvokeskusteluja, kyselylomakkeiden lähettämistä vanhemmille tai yhtä koulutuspäivää. Tästä syystä kaikkiaan 47 kunnan vastaukset jätettiin pois analyysistä. Kysymyksen kohdalla olisi ilmeisesti pitänyt määritellä, mitä tarkoitetaan projektilla.

84 kuntaa ilmoitti 88 eri päivähoidon laatuprojektia tai laatuun liittyvää kehittämisprojektia. Edellisten vaikeuksien lisäksi analyysissä oli välillä hankala tietää, kuvailiko vastaaja yleensä päivähoidon laatutyön tavoitteita vai oliko kyse laatuprojektin sisällöstä. Esimerkiksi vastaus: ”*Laatutyön tekeminen tietoiseksi*” on tällainen vastaus.

Vastaukset jakautuivat neljään luokkaan seuraavasti:
(mainintojen määrä merkitty sulkuihin)

- kunnalliset laadun kehittämisprojektit (45)
- ylikunnalliset laatuprojektit (24)
- koulutukseen liittyvät päivähoidon laatuprojektit (10)
- laatuprojektit, joissa tavoitteena on/oli asiakirjan työstäminen (9)

Ylikunnallisten laatuprojektien luokassa mainittiin valtakunnallisista laatuprojekteista Oulun yliopiston päivähoidon laatuprojekti ja Valoa -hanke sekä Stakesin sosiaalipalvelujen laatuverkosto. **Alueellisista laatuprojekteista** mainittiin lähinnä Kainuun alueen laatuprojekti, jossa päivähoito on osallisena. Lisäksi kolme kuntaa mainitsi Efektian ”Lapsi ja laatu” -projekti, jossa he ovat olleet mukana. Osalla näistä kunnista oli myös ollut tai on nyt jokin muu **pienempimuotoinen päivähoidon laadun kehittämisen projekti**.

Kunnallisiin laatu- ja laadun kehittämisen projekteihin on koottu kunnan omia päivähoidon laadun kehittämiseen liittyviä projekteja. Tämä luokka sai eniten mainintoja ja siihen olisi mahdollista lisätä myös muista luokista laatuprojekteja, koska esimerkiksi kaikki asiakirjan työstämisen projektit ovat myös kunnan omia laadun kehittämisen projekteja, samoin kuin osa koulutusprojekteista.

Koulutuksiin liittyviin päivähoidon laadunkehittämisprojekteihin ei ole otettu mukaan yksittäisiä koulutustilaisuuksia, joita vastauksissa ehdotettiin. On vaikea sanoa, mitkä koulutuksista ovat todella olleet päivähoidon laatuun liittyvää koulutusta, joten tulokseen voi suhtautua varauksella.

Seuraavassa taulukossa 10 esitetään koottuna laatuprojekteihin liittyvien vastausten tulokset. Taulukkoa tarkastelemalla voidaan huomata, että kunnat ja niiden päivähoito ovat osallistuneet pääsääntöisesti hyvin vähän erilaisiin laatuprojekteihin tai sitten projektejakaan ei laadusta ole, johon osallistua. Iloisena voi panna merkille, että päivähoidon omia laatuprojekteja on

prosenttimääräisesti kunnissa jonkin verran enemmän (35 % kysymykseen vastanneista) kuin muita lomakkeessa kysytyjä laatuprojektimuotoja (23-24 % kysymykseen vastanneista). Päivähoidon laatuprojekteja ei kuitenkaan kovin paljon suunnitella aloitettavaksi, koska näin mainitsi vain 15% kysymyksen vastaajista (45 kuntaa).

Taulukko 10. Päivähoidon osallistuminen laatuprojekteihin (N, %)

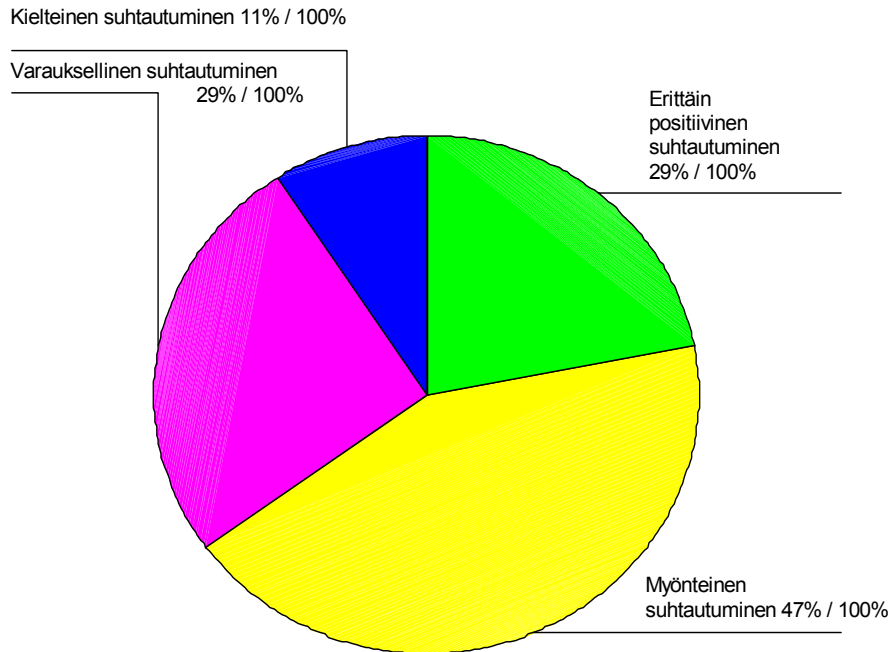
	Eri hallintokuntien yhteiset laatuprojektit	Päivähoidon osallisuus eri hallintokuntien yhteisissä projekteissa	Valtakunnalliset ja / tai ylikunnalliset laatuprojektit	Kunnan päivähoidon laatuprojektit
Ei	219 / 76%	225 / 77%	224 / 77%	146 / 50%
Kyllä	70 / 24%	66 / 23%	66 / 23%	102 / 35%
Suunnitteilla	-	-	-	45 / 15%
Yhteensä	289 / 100%	291 / 100%	290 / 100%	293 / 100%

10. HENKILÖSTÖN SUHTAUTUMINEN LAATUTYÖHÖN

Kysymyksessä pyydettiin vastaajaa arvioimaan prosenttimääräisesti neljän eri väittämän kesken, miten kunnan päivähoidon henkilöstö suhtautuu laatutyöhön. Kysymyksessä oli mahdollista vastata myös "en osaa sanoa" -vaihtoehtoon. Tätä mahdollisuutta käytti 84 vastaajaa (28% kysymyksen vastaajista). Vastaaminen tähän kysymykseen koettiin vastaajien reuna-merkintöjen ja tyhjien vastaustenkin määrän mukaan hankalaksi.

Vastaukset on analysoitu niin, että jokaisen väittämän kohdalla on tarkasteltu sen saamaa keskimääräistä prosenttimäärää suhteessa maksimitasoon (100 %). Tästä johtuu se, että väittämien yhteinen prosenttimäärä on yli sata prosenttia. Toisaalta tuloksissa tarkastellaan myös väittämän saamaa alinta ja ylintä prosenttimäärää. Oheinen kuvio 1 kertoo väittämien saaman osuuden kokonaistuloksesta.

Kuvio 1. Suhtautuminen laatutyöhön

Ensimmäinen väite kuului **"suhtautuminen on erittäin positiivista ja laatutyötä tehdään innostuneesti. Laatutyö koetaan kehittämisen kannalta olennaiseksi"**. Väitteen saama keskimääräinen osuus oli 29 % sadasta prosentista. Suurin tämän kohdan saama prosenttimäärä vastauksissa oli maksimi eli tasan sata prosenttia ja vähimmillään erään kunnan yhden prosentin vastaus.

"Suhtautuminen on myönteistä ja laatutyö koetaan kehittämisen kannalta tärkeäksi" on väitteenä edelleenkin positiivista asennetta kuvaava. Tämä väite sai enimmillään myös täydet 100 % ja vähimmillään 5 % sadasta. Keskiarvona tämän väitteen mukainen suhtautuminen oli 47 % eli huomattavasti enemmän kuin muilla vaihtoehdoilla.

Kolmas väite **"Suhtautuminen on varauksellista. Laatutyö koetaan raskaaksi, mutta kehittämisen kannalta tarpeelliseksi"** kuvaa jo varauksellisempaa suhtautumista laatutyöhön. Tämä väite sai vastauksissa 29 % osuuden sadasta prosentista. Vähimmillään tähän vaihtoehtoon vastattiin 2 % ja enimmillään jälleen tasan sata prosenttia.

Väitteistä negatiivisinta suhtautumista kuvaava väite on **"Suhtautuminen on kielteistä. Laatutyö koetaan ylimääräiseksi työksi ja sen yhteyttä kehittämiseen ei nähdä."** Tämän vastausvaihtoehdon kohdalla vastaus oli vähimmillään nolla prosenttia ja enimmillään jokin/jotkut kunta ilmoitti, että suhtautuminen on 100 % negatiivista. Väitteen saama keskimääräinen osuus sadasta prosentista oli 11 %.

Yhteenvedon voidaan sanoa, että suhtautuminen laatutyöhön on pääsääntöisesti (lähes 50 %) myönteistä. Varauksellinen ja erittäin positiivinen suhtautuminen saivat yhtä suuren osuuden sadasta prosentista. Kielteinen suhtautuminen on huomattavasti vähäisempää.

11. LAADUN KEHITTÄMISEEN OSALLISTUJAT

11.1 Henkilöstön osallistuminen

Kysymykseen vastasi 90 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista. Näistä vastanneista yli puolet (51 %) ilmoitti koko henkilöstön ja 23 % osan henkilöstöstä osallistuvan laatutyöhön. Vain 16 % kysymykseen vastanneista kunnista kertoi, ettei henkilöstö osallistu heidän kunnassaan lainkaan laatutyöhön ja arviointiin.

Kysymyksen kohdalla kunnilla oli mahdollisuus tarkentaa, mitkä ammattiryhmät heidän kunnassaan osallistuvat laatutyöskentelyyn. Tähän vastasi 165 kuntaa. Laatutyöhön osallistuvat sekä **päiväkodin** (päiväkodin johtajat, lastentarhanopettajat, lastenhoitajat) että **perhepäivähoidon työntekijät** (perhepäivähoidon ohjaajat, ryhmäperhepäiväkodin vastaavat perhepäivähoitajat) erilaisissa kokoonpanoissa. Yhteensä 44 kuntaa (27 % kysymykseen vastanneista kunnista) ilmoitti, että ”**kaikki**” osallistuvat. Tämä ei kuitenkaan selvennä, mitkä ammattiryhmät itse asiassa ovat laatutyöskentelyssä mukana. Myös **esimiehet** (päiväkodin johtajat, perhepäivähoidon ohjaajat) osallistuvat kiinteästi laatutyöhön yhdessä muun henkilökunnan kanssa. Vain kaksi kuntaa mainitsi pelkästään esimiehet laatutyön tekijöinä. Muita päivähoiton laatutyöhön osallistuvia ammattiryhmiä, jotka saivat yhden tai kaksi mainintaa olivat sosiaalijohtaja, sosiaaliohjaaja, päivähoiton ohjaaja, seurakunnan lastenohjaaja, opettajat, terveydenhoitaja, nuorisosihteeri ja perheneuvola.

Siihen, millä tavalla ja kuinka usein henkilöstö tekee laatutyötä ja arviointia, vastasi 192 kuntaa eli 65 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista. Kuitenkaan kaikki kunnat eivät vastanneet sekä siihen, millä tavalla että kuinka usein henkilöstö tekee laatutyötä ja arviointia. Kunnat mainitsivat keskimäärin 1,5 tapaa, joilla henkilöstö tekee laatutyötä ja arviointia.

Eniten mainittiin laatutyön ja arvioinnin suorittamistapoina erilaisia **arviointitapoja** (69 mainintaa). Näitä arviointitapoja olivat mm. itsearviointi, lasten arviointi, mittaaminen, asetettujen tavoitteiden arviointi, toiminnan suunnittelu ja sen arviointi. Seuraavaksi eniten ilmoitettiin erilaisia **palavereja**. Nämä palaverit saattoivat olla tiimikokouksia, koko yksikön yhteisiä viikkopalavereja tai joissakin harvemmissä tapauksissa palavereihin kokoontui ryhmä kunnan päivähoiton työntekijöitä. Erilaiset palaverit laatutyön ja arvioinnin tekotapana mainitsi 65 kuntaa (24 % kysymyksen vastaajista). Runsaasti mainittiin myös erilaisia **keskusteluja** (41 mainintaa).

Lisäksi 24 kuntaa ilmoitti **asiakaskyselyt** ja niiden pohjalta laadun kehittämisen, 18 kuntaa **itsearvioinnin**, 12 kuntaa **koulutuksen** ja 11 kuntaa **esimies-alaiskeskustelut** laatutyön ja arvioinnin suorittamisen tapoina. Vastanneista kunnista kahdeksan kertoi, että laatutyö on heidän päivähoitossaan osa arkipäivää ja jokapäiväistä työtä. Asiaa tarkastellaan taulukossa 11.

Taulukko 11. Henkilöstön tavat osallistua laatutyöhön ja arviointiin (N, %)

Henkilöstön tavat osallistua laatutyöhön ja arviointiin	Maininnat/ %
Erilaiset arviointitavat	69 / 26 %
Palaverit	65 / 24 %
Keskustelut	41 / 15 %
Vanhempien antama palaute	25 / 10 %
Koulutus	12 / 5 %
Asiakirjojen ja suunnitelmien laatiminen ja päivittäminen	12 / 5 %
Raportointi ja dokumentointi	7 / 3 %
Laatuprojektiin osallistuminen	5 / 2 %
Muut tavat toteuttaa laatutyötä ja arviointia	27 / 10 %
Yhteensä	263 / 100 %

Kuntien henkilöstö osallistuu laatutyöhön ja arviointiin hyvin vaihtelevasti. Maininnat siitä, kuinka usein laatutyötä tehdään, vaihtelivat päivittäisestä (8 mainintaa) viikoittaiseen (16 mainintaa), kuukausittaiseen (23 mainintaa) ja vuosittaiseen (16 mainintaa) laatutyön tekoon. Lisäksi kymmenen kuntaa kertoi toteuttavansa laatutyötä ja arviointia koko ajan tai jatkuvasti, viisi satunnaisesti ja kolme säännöllisesti.

11.2 Lasten osallistuminen

Lasten osallistuminen kunnan päivähoiton laatutyöhön ja arviointiin oli pääasiallisesti satunnaista. Näin ilmoitti 41 % kysymykseen vastanneista kunnista. Säännöllisesti laatutyöhön ja arviointiin lapset osallistuvat vain 18 % kunnista ja 26 % kuntia lapset eivät osallistu ollenkaan.

Kysymykseen siitä, millä tavalla ja kuinka usein lapset osallistuvat laatutyöhön ja arviointiin, vastasi 168 kuntaa (56 % kaikista kyselyyn vastanneista). Vain 41 kuntaa vastasi siihen, kuinka usein lapset osallistuvat laatutyöhön ja arviointiin. Näistä kunnista yli puolet (63 %) ilmoitti lasten osallistuvan säännöllisesti laatutyöhön ja arviointiin. Kahdeksan kuntaa mainitsi lasten osallistuvan satunnaisesti tai jatkuvasti, viisi kuntaa ilmoitti osallistumisen olevan päivittäistä ja kaksi kertoi osallistumisen olevan päivähoitoyksiköstä riippuvaista.

Vastauksista ilmeni, että yleisimmät tavat, millä lapset osallistuvat päivähoiton laatutyöhön ja arviointiin, ovat erilaiset **keskustelut ja lasten niissä antama palaute**. Näin mainitsi 56 kuntaa (28 % kysymyksen vastaajista). Keskustelujen tarkoituksena on selvittää lasten mielipiteitä, ajatuksia, ideoita ja toiveita päivähoitoon liittyvistä asioista. Seuraavaksi eniten mainittiin erilaisia **kyselyjä** (50 mainintaa). Kyselyjen avulla pyritään selvittämään joko suullisesti tai lomaketta apuna käyttäen lasten mielipiteitä ja ajatuksia päivähoitopaikkaan ja sen toimintaan liittyvistä asioista. Lisäksi 39 kuntaa mainitsi **lasten oman itsearviointin**, 28 kuntaa **toiminnan suunnittelun ja arvioinnin** ja 17 kuntaa **lasten haastattelut**. Lisäksi yhdeksän kuntaa ilmoitti muita tapoja, joilla lapset osallistuvat laatutyöhön ja arviointiin. Näitä olivat mm. saduttaminen, dokumentointi ja lasten ajatusten ilmaiseminen piirtämällä. Asiaa tarkastellaan taulukossa 12.

Tähän kysymykseen vastanneista kunnista 15 % (26 kuntaa) painotti vastauksissaan esiopetusikäisten lasten osallistumista. Tätä nuoremmat lapset osallistuvat laatu- ja arviointityöhön vähemmän tai eivät ollenkaan. Osassa vastauksista todettiin, että arviointi on oleellinen osa esiopetusta.

Taulukko 12. Lasten tavat osallistua päivähoiton laatu- ja arviointiin (N, %)

Lasten tavat osallistua päivähoiton laatu- ja arviointiin	Maininnat / %
Keskustelut ja lasten niissä antama palaute	56 / 28%
Kyselyt	50 / 25%
Lapsen suorittama itsearviointi	39 / 20%
Toiminnan suunnittelu ja arviointi	28 / 14%
Lasten haastattelut	17 / 9%
Muut tavat	9 / 4%
Yhteensä	199 / 100%

11.3 Vanhempien osallistuminen

Kysymykseen vastasi 76 % (200 kuntaa) kaikista kyselyyn vastanneista kunnista. Kysymys sisälsi useita lisäkysymyksiä ja luultavasti tämän takia vastausprosentti pieneni kysymysten lisääntyessä. Vastaukset antavat kuitenkin hyvän kuvan vanhempien tavoista osallistua laatu- ja arviointiin.

Kunnat mainitsivat keskimäärin kaksi tapaa, joilla vanhemmat osallistuvat päivähoiton laatu- ja arviointiin. Viisi eniten mainittua tapaa olivat:
(mainintojen määrä merkitty sulkuihin)

- asiakaskyselyt (107)
- henkilökohtaiset keskustelut henkilökunnan kanssa (72)
- vanhempainillat (38)
- osallistuminen hoito- ja kasvatussuunnitelmien tekoon (36)
- suullinen palaute sekä toiveiden ja mielipiteiden esittäminen henkilökunnalle (26)

Muita 4 - 12 mainintaa saaneita vanhempien tapoja osallistua laatu- ja arviointiin olivat osallistuminen vanhempainneuvostoon tai -neuvostoon, päivittäinen vuorovaikutus henkilökunnan kanssa sekä osallistuminen laatu- ja arviointiryhmään tai kehittämissyöryyn.

Joistakin vastauksista kävi ilmi, että vanhemmille pyritään antamaan mahdollisuuksia osallistua laatu- ja arviointiin, mutta suinkaan kaikki vanhemmat eivät käytä tätä mahdollisuutta hyväkseen, vanhempia ”ei saada” osallistumaan.

11.4 Hallinnon osallistuminen

Kysymykseen vastasi myönteisesti 108 kuntaa eli 36 % kaikista kyselyyn vastanneista. 60 % kysymyksen vastaajista katsoi, ettei kunnan hallinto (valtuusto, lautakunnat tms.) osallistu päivähoiton arviointi- ja laatutyöhön.

Vastauksista ilmeni, että kuntien hallinto (lähinnä lautakunnat ja valtuusto) osallistuu päivähoiton laatu- ja arviointityöhön enimmäkseen passiivisena toiminnan valvojana ja seuraajana, ei aktiivisena toimijana. Eniten mainittu hallinnon passiiviseksi kutsutun osallistumisen tapa oli vastausten perusteella se, että

- lautakunnille, valtuustoille tms. tiedotetaan päivähoiton laatu- ja arviointityöstä (41 kuntaa, noin 35 % kysymyksen vastaajista)

Samana verran eli 41 kuntaa mainitsi tapoja, joilla kunnan hallinto aktiivisesti osallistuu päivähoiton laatu- ja arviointityöhön. Tavallisimmat osallistumisen tavat tällöin olivat:

- hallinnon edustaja osallistuu päivähoiton laatu- tai arviointiryhmän työskentelyyn
- hallinto käsittelee arviointityön tuloksia (esimerkiksi asiakaskyselyn tulokset)
- hallinto seuraa tavoitteita ja niiden toteutumista
- hallinto on mukana koko kunnan yhteisen laatujärjestelmän kautta
- hallinto järjestää koulutusta
- hallinto antaa kommentteja ja ideoita sekä pyytää selvityksiä

Vastauksista ei kuitenkaan ilmene, kuinka säännöllistä ja aktiivista hallinnon osallistuminen on.

Kunnista 22 mainitsi tapoja, jotka osoittavat hallinnon osallistuvan päivähoiton laatu- ja arviointityöhön myös välillisesti. Tällaisia tapoja olivat mm. että hallinto

- käsittelee päivähoitoasioita talousarvion yhteydessä
- hallinto hyväksyy päivähoiton suunnitelmia, tavoitteita tai strategioita
- hallinto tekee päivähoitoa koskevia päätöksiä
- hallinto vahvistaa päivähoitosuunnitelman, opetussuunnitelmat jne.

12. ARVIOINTITAPOJEN KÄYTTÄMINEN

Kysymyksessä vastaaja sai rastia neljästä eri vaihtoehdosta yhden tai useamman kuntansa kannalta oikeaksi kokemansa arviointitavan. Vaihtoehtoina olivat sisäinen arviointi (itsearviointi), ulkopuolinen arviointi (päivähoiton ulkopuolinen henkilö arvioi laatua), vertaisarviointi (henkilöstön keskinäinen arviointi) ja arviointia ei suoriteta -vaihtoehto. Jokainen vaihtoehto laskettiin analyysissä erikseen niin, että maksimi tulos jokaisessa vaihtoehdossa on sata prosenttia. Tämän takia vastausten yhteenlasketut prosenttimäärät ovat yli 100 %.

Sisäinen arviointi osoittautui suosituimmaksi tavaksi toteuttaa päivähoiton laadunarviointia. Kaikista kyselyyn vastanneista kunnista 64 % (189 kuntaa) suorittaa päivähoiton sisäistä laadunarviointia. Vertaisarviointia puolestaan toteuttaa 27 % kyselyyn osallistuneista kunnista

(81 kuntaa) ja ulkopuolista arviointia vain 13 % (39 kuntaa). Kyselyn kunnista 26 % (76 kuntaa) totesi, etteivät he suorita arviointia lainkaan.

13. LAATUUN LIITTYVÄ KOULUTUS JA LISÄKOULUTUKSEN TARVE

Tulosten mukaan 59 % kyselyyn osallistuneista kunnista (175 kuntaa) on saanut laatuun liittyvää koulutusta kolmen viimeisen vuoden aikana, kun 38 % (114 kuntaa) ei ole saanut koulutusta. Koulutusta on saatu vastaajien mukaan viimeisen kolmen vuoden aikana seuraavista aiheista:

(mainintojen määrä ja prosenttiosuus maininnoista merkitty sulkuihin)

- laadusta (132, 50 %)
- työ- ja toimintatapojen kehittämisestä (20,7 %)
- projekteista ja hankkeista (18,6 %)
- erityispäivähoidosta (16,6 %)
- johtajuudesta (15,6 %)
- perhepäivähoidosta (15,6 %)
- esiopetuksesta (14,5 %)
- vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä (13,5 %)
- varhaiskasvatuksen sisällöstä ja pedagogiikasta (8,3 %)
- työssä jaksamisesta ja hyvinvoinnista (6,2 %)
- organisaation kehittämisestä (4,2 %)
- varhaiskasvatuksen uusimmasta tutkimuksesta (2,1 %)
- muusta (3,1 %)

Laatuun liittyvää koulutusta mainittiin eniten (132 mainintaa). Näistä 66 kommenttia kuuluu yleismaininnalle päivähoiton laatu. Koulutuksen ilmoitettiin liittyneen yleisesti päivähoiton laatuun ja arviointiin, mutta joissakin yksittäisissä tapauksissa kerrottiin koulutuksen liittyneen esimerkiksi dokumentoinnin ja verkostoitumisen parantamiseen, toimintakäsikirjojen ja palvelusitoumuksien laadintaan, asiakaslähtöisyyteen ja pienten kuntien päivähoiton kehittämiseen. Erilaisten yksityisten firmojen järjestämästä koulutuksesta mainittiin 41 kertaa ja arviointijärjestelmien tai -mittareiden käytön koulutuksista kerrottiin kuudessa vastauksessa. Erilaisten valtakunnallisten ja kunnallisten projektien (esimerkiksi Valoa, Lasso -projekti jne.) kautta saatua koulutusta mainittiin 19 kertaa.

Vastaajat kertoivat saaneensa koulutusta erilaisten **työmenetelmien ja toimintatapojen kehittämiseen** (20 mainintaa) ja uudistamiseen, kuten verkosto- ja tiimityöhön, kasvunkansioihin, varhaiseen vuorovaikutukseen, ennaltaehkäisevään työhön, ratkaisukeskeisyyteen, tietotekniikkaan ja oman työn tutkimiseen. **Projekteihin ja hankkeisiin** liittyvät koulutukset (18 mainintaa) ovat liittyneet hyvin erilaisiin aiheisiin, tässä yhteydessä mainittiin vain muutamia. Projekteihin on saatu koulutusta esimerkiksi työyhteisöön, mielenterveyspalveluihin, asiakaslähtöisiin peruspalveluihin sekä maaseudun kylien kehittämiseen liittyen. Joitakin projekteja mainittiin lomakkeissa nimeltä, mutta niistä ei nimen perusteella selvinnyt, mistä oli kyse.

Johtajuus- (15 mainintaa) ja **esimieskoulutusta** on ollut vähäisemmässä määrin (vain yksi maininta pedagogisen johtamisen koulutuksesta). Samoin koulutusta on ollut hyvin vähän **varhaiskasvatuksen uusimmasta tutkimustiedosta** (2 mainintaa). **Erityispäivähoidon** (16

mainintaa) osalta koulutusta on saatu mm. erilaisiin työ- ja toimintatapoihin sekä diagnostointeihin (esimerkiksi dysfasia ja tukiviittomat).

Perhepäivähoidon (15 mainintaa) kohdalla koulutusta on ollut toiminnan kehittämistä, suunnittelusta, arvioinnista, laadusta ja tiimityöstä. **Esiopetuksesta** (14 mainintaa) puolestaan koulutusta on ollut avustajille, esi- ja alkuopetuksesta yleisesti sekä opetussuunnitelmatyöhön liittyen. **Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö** sai 13 mainintaa. Tässä kohtaa koulutus on sisältänyt tietoa vanhempien kohtaamisesta ja asiantuntijuudesta, vuorovaikutustaidoista, vanhempien tukemisesta ja onnistuneista vanhempainkeskusteluista.

Lisäksi vastaajat mainitsivat saaneensa koulutusta mm. **työssä jaksamiseen ja hyvinvointiin** (6 mainintaa) sekä **organisaatioon** liittyen (4 mainintaa) esimerkiksi aluejakoon ja asiakaspalveluun. **Varhaiskasvatuksen sisältöön ja pedagogiikkaan** tuli vain vähän mainintoja (8 mainintaa). Nämä keskittyvät mm. lapsilähtöisyyteen, saduttamiseen ja lapsen havainnointiin.

Kenen järjestämänä kunnat ovat koulutukseen päivähoidon osalta osallistuneet? Kuntien vastauksista löytyivät seuraavat luokat:
(mainintojen määrä merkitty sulkuihin)

- yksityiset koulutusfirmat, -yritykset ja järjestöt (89)
- erilaiset oppilaitokset (56)
- valtionhallinnon taho (29)
- kunnat (28)
- yksittäiset kouluttajat (9)

Suurin kouluttajataho oli vastaajien mukaan yksityiset koulutusyritykset ja erilaiset järjestöt, joista koulutusta on haettu tai niistä on koulutusta kuntien päivähoitoon tarjottu. Myös erilaiset oppilaitokset kuten yliopistot, ammattikorkeakoulut ja -opistot sekä kesäyliopistot ovat olleet koulutuksen järjestäjinä. Lääninhallitukset ja Stakes mainittiin kouluttajatahoina, samoin kunnat itse. Yksittäisiä kouluttajia ilmoitettiin yhdeksän kertaa.

Yhteenvedona tämän kysymyksen kohdalla voi sanoa, että lisäkoulutustarve on vastausten mukaan erittäin vahva ja sisällöllisesti monitahoinen. Taulukko 13 havainnollistaa, mistä asioista koulutusta päivähoitossa kaivataan.

Taulukko 13. Lisäkoulutustarpeet (N, %)

Koulutustarpeet	Maininnat / %
Laatu	133 / 50%
Arviointi	37 / 14%
Pedagogiikka	34 / 13%
Kehittäminen	27 / 10%
Muut	36 / 13%
Yhteensä	267 / 100%

Laatuun liittyvä lisäkoulutustarve (133 kommenttia) oli kytköksissä laatukäsitteeseen, laatu-työn tekemisen prosessiin ja laadunarviointiin. Laadun mittaaminen, mittarit ja menetelmät ovat aiheita, joista halutaan todella paljon koulutusta. Koulutusta kaivattiin laatu-työn osalta

laatukäsikirjojen laadinnasta, laatuprosessin aloittamisesta, jatkamisesta, systematisoinnista, sitouttamisesta, henkilökunnan motivoinnista, käytännön kokemuksista ja toteuttamismalleista sekä laatuprojekteista, laadun ja arvioinnin nykytilasta, uusista tuulista ja laatukriteereistä. Lisäkoulutustarve kohdistui myös laatutietoisuuden sisäistämiseen ja lisäämiseen sekä perhepäivähoidon laatuun.

Arvioinnista kaivattiin myös koulutusta (37 mainintaa). Koulutustarvekommentit koskivat usein yleisesti arviointia, mutta myös yksilöidymmin arvioinnin tavoitteita, muotoja ja menetelmiä, sen toteuttamista, arkityöhön viemistä, lasten suorittamaa arviointia ja asiakaspalvelujärjestelmien kehittämistä sekä vertailua.

Koulutustarve kohdistuu vastausten mukaan myös **kehittämistyöhön** (27 mainintaa). Seuraavassa listassa on mainittu vastausten sisältämät koulutustarpeet kehittämistyön osalta:

- päivähoiton kehittäminen
- työyhteisö ja sen kehittäminen
- opetussuunnitelman kehittäminen
- varhaiskasvatuksen sisällön kehittäminen
- valtakunnalliset linjaukset ja suuntaukset
- muutosprosessien läpivieminen
- yhteistyöverkoston luominen ja mahdollisuudet
- kehittämissuunnitelma
- prosessiajattelu
- varhaiskasvatussuunnitelman kehittäminen

Muiden kuin selkeästi laatuun, arviointiin ja kehittämiseen liittyvien koulutustarpeiden joukosta nousi erittäin vahvasti esiin tarve **pedagogiikkaan liittyvästä koulutuksesta** (34 mainintaa). Pedagogista koulutusta tarvitaan yleisesti pedagogiikasta, mutta erityisesti erityispedagogiikasta, varhaisesta pedagogiikasta ja sen merkityksestä, modernista pedagogiikasta, alle kolmevuotiaiden pedagogiikasta, kasvatustarpeista, sosiaalisesta kasvatuksesta, vuorovaihtuksesta ja kasvatuskäytännöistä. Lisäksi koulutusta kaivataan kaikkeen lapsiin liittyvästä, lapsen kokemusten esiintuomisesta sekä lapsen ympäristön merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.

Vastauksista 18 kerrottiin, että koulutustarve liittyy *"kaikkeen"*. Muita toiveita (36 mainintaa), joita koulutuksen suhteen esitettiin on koottu seuraavaan listaan:

- yhteistyö vanhempien kanssa
- henkilökunnan yhteistyö, tiimityö
- toiminnan suunnittelu
- varhaiskasvatuksen uudet tutkimukset
- vuoroahoito
- johtaminen
- päivähoiton perustehtävä
- uudet työmallit
- lapsiperheiden erityisongelmat
- vaikuttavuus
- etiikka
- suvaitsevaisuus
- työntekijöiden ammatillisuus
- ennaltaehkäisevä työ

14. LAADUNARVIOINTITIEDON KÄYTTÄMINEN KEHITTÄMISTOIMINNASSA

Kysymyksessä, miten laadunarvioinnista saatua tietoa käytetään kunnan päivähoiton kehittämistoimintaan, on vastaajalla ollut mahdollisuus vastata useaan kohtaan. Lisäksi yhdessä kohdassa on tarkentavia lisäkysymyksiä, joissa on haluttu tietää, käytetäänkö vertailutietoa oman kunnan sisällä, vertaillaanko muihin kuntiin vai valtakunnallisiin tietoihin. Tämä lisäkysymys ei tuottanut mitään lisätietoa, joten sitä ei raportoitu.

Vastausten perusteella voidaan sanoa, että pääsääntöisesti arvioinnista saadun tiedon perusteella toimintaa korjataan (205 mainintaa). Arvioinnin kautta tulleet kehittämisalueet sidotaan toimintasuunnitteluun kirjaamalla ne tavoitteina 130 kunnassa. Vähäisempää arvioinnista saadun tiedon käyttäminen on kehittämisalueiden määrittelyssä, aikataulutuksessa ja vastuuhenkilöiden suunnittelussa (97 mainintaa). Kehittämisprojektien aloittaminenkaan ei ole kovin yleistä, sitä tapahtuu reilussa neljänneksessä (76 kuntaa) vastanneita kuntia. Tulosten hyödyntämistä vertailuun kunnan sisäisesti tai ylikunnallisesti ei vielä toistaiseksi tehdä juuri lainkaan (3 kuntaa). Taulukko 14 havainnollistaa asiaa.

Taulukko 14. Laadunarviointitiedon käyttäminen päivähoiton kehittämistoiminnassa

Tavat käyttää tietoa	Mainintojen lukumäärä	Prosenttiosuus sadasta
Toiminnan korjaaminen	205	69% / 100 %
Kehittämisalueiden sisällyttäminen toimintasuunnitelmaan tavoitteina	130	44% / 100 %
Kehittämisalueiden, aikataulujen ja vastuuhenkilöiden määritteleminen	97	33% / 100 %
Kehittämisprojektien aloittaminen	76	26% / 100 %
Vertailu	3	1% / 100 %

Vastaajat kertoivat muutamia muitakin tapoja, joissa he hyödyntävät arvioinnin kautta saatua tietoa. Tietoa käytetään oman yksikön toiminnan kehittämisessä esimerkiksi keskusteluina henkilökunnan kesken, henkilöstön koulutuksessa, esimies-alaiskeskusteluissa, lähikuntien välisessä yhteistyössä ja laatutavoitteiden sitomisessa talousarvion perusteluihin. Myös lautakuntaa tiedotetaan arvioinnin tuloksista.

15. LAATUTYÖSTÄ TIEDOTTAMINEN

15.1 Tiedottaminen vanhemmille

Vanhemmille tiedotetaan päivähoiton laatutyöstä 178 kunnassa (60 % kyselyyn vastanneista kunnista). Neljäsosassa kyselyyn vastanneista kuntia laatutyöstä ei tiedoteta vanhemmille. Kysymyksen kohdalla vastaajilla oli mahdollisuus tarkentaa, miten ja kuinka usein vanhemmille tiedotetaan laatutyöstä. Tähän kysymykseen vastasi 173 kuntaa. Osa kunnista ei kuitenkaan vastannut itse kysymykseen tai vastasi vain joko siihen, miten laatutyöstä tiedotetaan vanhemmille tai kuinka usein heille siitä tiedotetaan.

Kunnat mainitsivat yhteensä 155 erilaista tapaa tiedottaa laatutyöstä vanhemmille. Nämä tiedottamisen tavat jakaantuivat selkeästi kuuteen eri luokkaan. **Vanhempainillat** (50 mainintaa) sekä muut **vanhempien ja henkilökunnan yhteiset tilaisuudet** kuten tiedotus- ja keskustelutilaisuudet sekä yhteiset tapaamiset ja palaverit olivat suosituin tapa tiedottaa vanhemmille päivähoiton laatutyöstä. Näitä mainittiin yhteensä 58 kertaa.

Muita yleisiä tapoja tiedottaa laatutyöstä vanhemmille olivat erilaiset **tiedotteet** (28 mainintaa) sekä informointi **tiedotusvälineiden** (25 mainintaa) avulla. Tiedotusvälineistä ilmoitettiin useimmin paikallis-, ilmaisjakelu- ja kaupungin tiedotuslehdet. Lisäksi 14 kuntaa mainitsi tiedottavansa laatutyöstä vanhemmille **keskustelemalla** siitä heidän kanssaan ja 12 kuntaa tiedottaa **ilmoitustaulun** avulla. Muita tapoja informoida vanhempia päivähoiton laatutyöstä ovat mm. kasvunkansiot, tiedottaminen kunnan päivähoiton nettisivuilla ja tiedon jakaminen päivähoitoalan messuilla.

Vanhemmille tiedotetaan laatutyöstä pääsääntöisesti kerran tai kaksi vuodessa. Näin ilmoitti 48 kuntaa (65 % kysymyksen vastaajista). Vain yksi kunta vastasi tiedottavansa laatutyöstä useammin eli 2 - 3 kertaa vuodessa ja kuusi kuntaa puolestaan ilmoitti tiedottavansa vanhemmille laatutyöstä harvemmin kuin kerran vuodessa. Loput 18 vastaajaa tiedottaa vanhemmille lapsen tullessa hoitoon, aina tapaamisissa, päivittäisissä keskusteluissa, satunnaisesti, säännöllisesti, tarpeen vaatiessa ja kyselyjen jälkeen.

15.2 Tiedottaminen henkilöstölle

Henkilöstölle laatutyöstä tiedottaa 66 % kyselyyn osallistuneista kunnista (195 kuntaa). Vastanneista kunnista 50 ilmoitti, etteivät he tiedota lainkaan laatutyöstä henkilökunnalle. Kysymykseen siitä, miten laatutyöstä tiedotetaan ja kuinka usein, vastasi 62 % kyselyyn osallistuneista kunnista (184 kuntaa). Laatutyöstä informoidaan henkilökuntaa pääasiallisesti neljällä eri tavalla: palavereissa ja muissa yhteisissä tilaisuuksissa, raportoimalla ja dokumentoimalla laatutyöhön liittyviä asioita, koulutustilaisuuksissa ja keskusteluissa.

Yli puolet (52 %) tähän kysymykseen vastanneista kunnista mainitsi erilaiset **palaverit ja kokoukset** laatutyöstä tiedottamisen tapoina. Huomattavasti vähemmän mainittiin muita tapoja. 27 kuntaa mainitsi **raportit ja dokumentoinnin** henkilöstölle tiedottamisen tapoina. Näitä raportteja ovat mm. määrälliset tilastot, yhteenvedot, osavuositarkastukset ja erilaiset kirjalliset raportit. **Keskustelut** laatutyöstä tiedottamisen tapana mainitsi 18 kuntaa ja **koulutustilaisuudet** yhdeksän kuntaa. Muita tapoja tiedottaa henkilökuntaa laatutyöstä olivat vastausten perusteella mm. työnohjaus, projektit, työryhmät, toiminnan suunnittelun yhteydessä ja lehdistön kautta.

Siihen, kuinka usein henkilökunnalle laatutyöstä tiedotetaan, vastasi 142 kuntaa (48 % kyselyyn osallistuneista kunnista). Kysymyksen vastaajista 47 % tiedottaa henkilökunnalle laatutyöstä kerran vuodessa tai useammin. Vain kaksi kuntaa ilmoitti tiedottavansa henkilökunnalle laatutyöstä harvemmin kuin kerran vuodessa. Loput 74 kuntaa (51 % kysymykseen vastanneista kunnista) tiedottaa henkilökuntaansa vaihtelevasti: seitsemän kuntaa säännöllisesti, yhdeksän kuntaa koko ajan, seitsemän kuntaa epäsäännöllisesti, kahdeksan kuntaa tarvittaessa ja 43 kuntaa raporttien ilmestyessä.

15.3 Tiedottaminen yhteistyökumppaneille

Tähän kysymykseen vastasi 86 kuntaa (29 % kyselyyn osallistuneista kunnista). Melkein puolet kysymykseen vastanneista kunnista totesi, etteivät he tiedota yhteistyökumppaneille päivähoidon laatutyöstä ja ainoastaan 27 % kysymykseen vastanneista kunnista vastasi informoivansa yhteistyökumppaneita. Näistä vastaajista vain harva tarkensi, miten ja kuinka usein laatutyöstä tiedotetaan yhteistyökumppaneita.

Yleisin tapa tiedottaa yhteistyökumppaneille laatutyöstä on erilaisten **tiedotteiden, raporttien ja lehtien** välityksellä. Näin ilmoitti 17 kuntaa. Seuraavaksi suosituin tiedottamisen tapa ovat yhteiset **palaverit** (14 mainintaa). Muina tiedottamisen tapoina mainittiin satunnainen tiedottaminen eri tilanteissa ja tarpeen mukaan, joka mainittiin 15 kertaa sekä seuraavat yhden tai kaksi mainintaa saaneet tiedottamisen tavat: suullinen palaute, yhteistyökumppanista riippuen valittava sopiva tapa, lautakunnalle järjestelmän toimivuudesta tiedottaminen ja Edufinin laatuohjelman mukainen tiedottaminen. Yksi kunta totesi vastauksessaan, että yhteistyö on arkipäivää pienessä kunnassa.

Siihen, kuinka usein laatutyöstä tiedotetaan yhteistyökumppaneille, vastasi 56 kuntaa (19 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista). Näistä vastanneista 17 kuntaa tiedottaa yhteistyökumppaneitaan kerran vuodessa tai useammin. Satunnaisesti tai harvoin yhteistyökumppaneita puolestaan tiedottaa saman verran kuntia. Muista vastanneista kunnista yhdeksän tiedottaa yhteistyökumppaneitaan tarvittaessa, kolme säännöllisesti, kahdeksan tulosten julkistamisen yhteydessä, yksi tapauskohtaisesti ja yksi uusien projektien yhteydessä.

15.4 Tiedottaminen kunnan päättäjille

Kunnan päättäjiä tiedotetaan päivähoidon laatutyöstä 53 % kyselyyn vastanneista kunnista (157 kuntaa). Kunnista 23 % ei puolestaan tiedota päättäjiä laatutyöstä ollenkaan. Kysymykseen siitä, miten ja kuinka usein päättäjiä tiedotetaan, vastasi 159 kuntaa. Osa kunnista vastasi vain, kuinka usein tiedotusta tapahtuu.

Vastausten perusteella päättäjille tiedottamisen tavat jakaantuvat hyvin selkeästi neljään luokkaan: (mainintojen määrä merkitty sulkuihin)

- kokoukset ja muut yhteiset tilaisuudet (73)
- raportit, tiedotteet, lehdet (36)
- talousarvion käsittely (10)
- muut tavat (10)

Muita päättäjille tiedottamisen tapoja, jotka saivat kukin yhden tai kaksi mainintaa, olivat kummihenkilön tai lautakunnan kautta tiedottaminen, tilanteen mukaan tiedottaminen, päivähoidon satunnaisten teemapäivien yhteydessä, erillisten projektien ja tutkimusten tulosten yhteydessä, aloitteiden tekemisen yhteydessä, Edufinin laatuohjelman mukaisesti, kaupunginvaltuustolle kaupungin toiminnan perusteluissa, henkilökohtaisesti sekä suullisesti ja kirjallisesti.

Siihen, kuinka usein päättäjiä tiedotetaan päivähoidon laatutyöstä, vastasi yhteensä 58 % kyselyyn osallistuneista kunnista. Kerran vuodessa tai useammin päättäjiä tiedottaa 46 % kysy-

mykseen vastanneista kunnista. Vain kaksi kuntaa tiedottaa päättäjille joka toinen vuosi tai harvemmin. Yleistä oli, että päättäjiä tiedotetaan laatutyöstä lautakunnan kokouksissa. Näin vastasi 61 kuntaa. Lisäksi satunnaisesti päättäjiä tiedotetaan 12 kunnassa, budjetin laadinnan yhteydessä kahdessa kunnassa, systemaattisesti yhdessä kunnassa ja Edufinin pilottiohjelman mukaan samoin yhdessä kunnassa.

15.5 Tiedottaminen muille tahoille

Tähän kysymykseen jätti vastaamatta yli puolet (55 %) kaikista kyselyyn vastanneista kunnista. Ainoastaan 13 % kysymykseen vastanneista ilmoitti tiedottavansa muita tahoja päivähoitoon laatutyöstä ja 32 % puolestaan ei tiedota laatutyöstä muita tahoja lainkaan.

Kysymyksessä vastaajan oli mahdollista tarkentaa, mitä muita tahoja tiedotetaan päivähoitoon laatutyöstä. Tyypilliset tiedotettavat muut tahot olivat kuntalaiset, jotka mainittiin 23 kertaa ja tiedotusvälineet, jotka puolestaan mainittiin kahdeksan kertaa. Muita laatutyöstä tiedotettuja tahoja, jotka mainittiin kerran tai kaksi, olivat kunnan johtoryhmä, naapurikunnat, oppilaitokset ja yliopistot, muut hallintokunnat, sosiaali- ja terveystyöntekijät, perhe- ja lapsipoliittinen työryhmä, luottamusmiehet, tilintarkastajat ja uteliaat.

Siihen, miten muita tahoja tiedotetaan vastasi vain 10 % kaikista kyselyyn osallistuneista kunnista (29 kuntaa). Kuntalaisille tiedotetaan päivähoitoon laatutyöstä paikallis-, ilmaisjakelu- ja päivähoitoon uutislehdissä. Näin mainitsi 20 kuntaa. Muita kuntia tiedotetaan yhteistyöverkoston avulla, ja sosiaali- ja terveystyöntekijää yhteenvetoilla ja tiedotteilla. Lisäksi tähän kysymyksen osaan vastanneet kunnat mainitsivat muina tiedottamisen tapoina internetin, tiedotteet ja palaverit. Yksi kunta ilmoitti tiedottavansa muita tahoja Edufinin pilottien laatuohjelman mukaisesti.

Ainoastaan 8 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista (23 kuntaa) kertoi, kuinka usein he tiedottavat päivähoitoon laatutyöstä muita ilmoittamia tahoja. Kerran vuodessa tai useammin laatutyöstä tiedottaa kahdeksan kuntaa, samoin kahdeksan kuntaa tiedottaa tarvittaessa, kaksi kysyttäessä, kaksi säännöllisesti, kaksi tulosten selvittyä ja yksi joka toinen vuosi.

16. AJATUKSIA, KOKEMUKSIA JA MIELIKUVIA LAADUN KEHITTÄMISESTÄ

Kyselyn laatuasioita käsittelevän osion viimeinen kysymys oli avoin vastattava. Vastauksia ja kommentteja tuli paljon (yhteensä 366), ilmeisesti aihe oli monenlaisia ajatuksia herättävä. Ajatukset, mielikuvat ja kokemukset, joita vastauksissa esitettiin, voidaan jakaa neljään luokkaan (taulukko 15): myönteisiin, kriittisiin (jopa kielteisiin), toteaviin ja haasteellisiin. Seuraavissa kappaleissa perehdytään näihin luokkiin ja vastauksissa esiin tulleisiin ajatuksiin.

Taulukko 15. Ajatukset, kokemukset ja mielikuvat laadusta (N, %)

Laatukommentit	Maininnat / %
Myönteiset	191 / 52 %
Kriittiset	91 / 25 %
Toteavat	47 / 13 %
Haasteelliset	37 / 10 %
Yhteensä	366 / 100 %

Laatutyöhön ja arviointiin **suhtaudutaan varsin positiivisesti**, koska yli puolet (191 kommenttia) kommentteista olivat myönteisiä ja kertoivat laatutyön hyödyllisyydestä. Laatutyötä pidetään siis myönteisenä, hyödyllisenä, tärkeänä ja tarpeellisenä asiana, joka koetaan myös ajankohtaisena, mielenkiintoisena, kiinnostavana, innostavana ja palkitsevana oman työn kannalta. Laatutyötä arvostetaan vastaajien taholta ja kommenttien mukaan sen merkitys ymmärretään nykyisin paremmin kuin jokin aika sitten. Kuntien hallinnollinen päätöksentekotaho ja johto suhtautuvat positiivisesti asiaan ja oman innostuksen kautta tukevat ja tarvittaessa *"taivuttavat"* muun henkilökunnan laatutyöhön mukaan. Yhden vastaajan mukaan laatutyö on *"parhaimmillaan seikkailu"*.

Laatutyö koetaan myös **ehtona ja perustana kehittämistyölle ja toiminnan suunnittelulle**. Kymmenen kuntaa kertoi, että laatutyön voidaan sanoa olevan jo **olennainen osa tavallista arkityötä**. **Henkilökunta on sitoutunut** laatutyöhön ja arvioinnin kautta saatua tietoa omasta työstä arvostetaan suuresti. Henkilöstö haluaa tehdä laadukasta, kaikkia tyydyttävää työtä ja on siksi sitoutunut, motivoitunut ja koulutusorientoitunut.

Laatutyöstä on vastaajien mukaan monenlaista **hyötyä** päivähoitotoiminnalle. Laatutyö hyödyttää jo aiemmin mainittua kehittämis- ja suunnittelutoimintaa sekä tuo esiin muutostarpeita. Laatutyön kautta hahmottuu tapa toiminnan kehittämiseen; arvioinnin kautta kehittämistoimintaan ja sen kautta laadukkaampaan toimintaan. Laatutyön kautta erilaisille kehittämissankkeille on saatu struktuuri ja aikataulu. Laatutyö tuo mahdollisuuksia toimia uudella tavalla sekä se jämäköittää, selkiyttää ja "pakottaakin" kehittämistyötä. Laatutyön kautta on tehty konkreetteja muutoksia, esimerkiksi hallintoa on muutettu toimivammaksi.

Laatutyön kautta on opittu myös hahmottamaan päivähoiton kokonaisuutta monesta näkökulmasta ja pilkkomaan sitä konkreetteihin osiin. Tämä on helpottanut kehittämistoiminnan kohdentamista. Uusia työmenetelmiä on löytynyt laatutyön kautta ja olemassa olevia työmenetelmiä on parannettu ja tehostettu. Päivähoidon erilaisten työryhmien työ on kokonaisvaltaisesti sidottu laatutyöhön. Muutama kunta kommentoi, että osallistuminen valtakunnalliseen laatuprojektiin on ollut hyvää ja tarpeellista oman kunnan laatutyön alulle saattamiseen.

Myös **henkilökunta hyötyy** vastaajien mukaan laatutyöstä. Henkilöstö löytää laatutyön kautta uutta ajateltavaa esimerkiksi pedagogiseen keskusteluun ja kääntää henkilökunnan aktiiviteetin ulkoisista asioista sisältöihin. Laatutyö lisää parhaimmillaan henkilökunnan keskinäistä keskustelua, työmotivaatiota, sitoutumista, avoimuutta, työssä jaksamista, se *"antaa potkua"* ja mielekkyyttä työlle. Laatutyön kautta henkilökunta saa myös eväitä työhönsä ja sen merkityksen ja jopa lisäresurssien hankkimisen perusteluun. Vastaajien mukaan laatutyö auttaa jäsentämään, mikä on työssä tärkeää ja koko päivähoito saa laatutyön kautta lisää arvostusta. Laatukäsikirjasta on hyötyä myös perehdyttämisen välineenä. Arvokkaana pidetään myös sitä,

että päivähoidon kehittämishankkeet eivät tule ulkoapäin, vaan henkilökunta saa itse osallistua oman työnsä kehittämiseen omista lähtökohdista.

Resurssien perusteluissa ja hakemisessa tarvitaan laatutyötä, jotta pystyy paremmin perustelevaan tarpeitaan. Laatutyön kautta onkin muutamassa kunnassa saatu lisäresursseja. Laatutyön hyöty näkyy myös **yhteistyössä**. Arviointien ja laadun miettimisen kautta lasten vanhemmat saavat paremmin tietoa toiminnasta ja se näkyy myös vanhempien parantuneina arviointeina. Yhteiset hankkeet ja esimerkiksi laaturyhmät lähentävät suhdetta vanhempiin ja lisäävät vanhempien osallistumista ja aktiivisuutta. Tämän seurauksena ovat tyytyväisemmät asiakkaat. Laatutyö asettaa vanhemmat myös samanarvoiseen asemaan ja kaiken kaikkiaan koetaan, että laatutyötä tehdään asiakkaan hyväksi ja nähty vaiva koituu asiakkaiden hyväksi. Laatuun liittyvät koulutukset lähentävät henkilökuntaa keskenään ja auttavat palautteen saamisessa vanhemmilta. Laatutyön kautta yhteistyö eri päivähoitomuotojenkin välillä lisääntyy.

Tavoitteen asettelu ja yhtenäisen linjauksen tekeminen helpottuu laatutyön seurauksena. Eri yksiköiden välisiä eroja saadaan tasaantumaan laatutyön avulla ja myös koulutusta on saatu lisää kunnan päivähoitoon. Laatutyö ja siitä tiedottaminen ovat aiheuttaneet sen, että päivähoidosta huomataan muutakin kuin puitteet ja määrälliset asiat. Myös kunnan johto on huomannut päivähoidon uudella tavalla. Laatutyö on hyödyttänyt koko päivähoidon palvelurakennetta ja päivähoidosta on tullut "*läpinäkyvämpää*" kaikille sen toimijoille.

Negatiivisia tai kielteisiäkin kommentteja löytyi neljänneksestä vastauksia (91 kommenttia). Laatutyö **koetaan hankalaksi**: aihe on vastaajien mukaan hyvin vaikea ja nimikkeenä vieras, laatu kyllä ymmärretään teoriassa, muttei oikein sitä, mitä se käytännössä tarkoittaa. Suhtautuminen laatuun on varauksellista; "*suhtautuminen on nihkeän negatiivista*", se pelottaa uutena ja abstraktina asiana, se vie voimia ja on työlästä, pahimmassa tapauksessa koetaan rasitteena ja "*pakkotyönä*". Laatutyötä vastustetaan myös siksi, että sen koetaan olevan **etäännyttä ja irrallaan arjen työstä ja kentästä**.

Päivähoidon sisäisen laadun mittaaminen koetaan hyvin vaikeaksi. Sitoutuminen laatutyöhön on vaikeaa mm. siksi, että laatutyö koetaan hitaaksi prosessiksi, jonka tulokset eivät näy tai näkyvät tuskastuttavan hitaasti ja satsaus laatutyöhön on pois varsinaisesta perustyöstä. Työn tuloksena saattaakin olla vain hienoja mapeja hyllyssä, joista ei ole hyötyä. Hankaluutena koetaan myös se, että laatutyötä ei ole kunnan päivähoidossa määritelty kenenkään työtehtäviin ja vastuualueisiin.

Tietyt asiat työssä estävät tai haittaavat laatutyön tekemistä. **Resurssi- ja aikapula** mainittiin vastauksissa usein. Vastaajien mukaan henkilöstön puute ja hajasijoitus estävät laatutyön tekemisen; laatuun liittyviä asioita ei pystytä tekemään, kun henkilöstöä puuttuu eikä sijaisia ole. Koulutuksen puute koetaan myös esteeksi, samoin kuin se, ettei ole rahoitusta palkata esimerkiksi yhtä työntekijää kuntaan vastaamaan ja kouluttamaan laatu- ja arviointiasioista. Laatuasiat jäävät liikaa yhden tai tiettyjen ihmisten vastuulle kunnassa, josta seuraa väsymistä ja turhautumista muutosten hitauden takia. Esteenä laatutyölle on myös muutaman vastaajan mukaan se, että "*arjen pyörittäminen vie kaiken ajan, ei aikaa mihinkään kehittämiseen, tuppella ollaan*". Epäillään myös sitä, onko laatuajattelun rakentaminen tarkoituksenmukaista ollenkaan, koska "*ennen kuin päivähoito saa laatusysteeminsä pelaamaan, teollisuusmaailmassa on keksitty jo jotain aivan muuta, jonka perässä lähdetään juoksemaan*".

Osa vastaajista koki, että **laatutyön esteenä ovat tavalla tai toisella esimiehet**. Johdolta odotettaisiin enemmän yhteistyöhalukkuutta ja mielenkiintoa päivähoidon asioiden ja laadunarvi-

oinnin suhteen, muustakin kuin taloudellisesta näkökulmasta. Vastaajat kertoivat päättäjien usein unohtavan, että laadukkaita palveluja ei tuoteta ilman rahaa ja päivähoitoa katsotaan aina vain kunnan rahan kuluttajana, ei laadukkaiden palveluiden tuottajana. Toiset kommentoivat, että esimiesten ja päättäjien taholta ei ole tullut aloitteita asiasta tai siitä ei ole ollut minkäänlaista keskustelua johdon kanssa. Toisaalta tehtyjen arviointien ja laatutyön tuloksia ei ole viety eteenpäin tiedoksi luottamushenkilöille ja päättäjille.

Joitakin kommentteja tuli avoimesti myös siitä, että **oma aikaansaamattomuus** on syynä laatutyön aloittamattomuudelle tai etenemättömyydelle. *"Puheista ei vain ole päästy tekoihin"*, asia on jäänyt hoitamatta tai se on jäänyt keskustelun tasolle. **Laatutyön suunnittelemattomuus ja menetelmätietouden puuttuminen** hankaloittavat omalta osaltaan laatutyötä.

Kuntien laatutyön tekemisestä puuttuu vastaajien kokemuksen mukaan perusteellisuus ja suunnitelmallisuus. Samoin puuttuvat yhtenäiset laadunarvioinnin perusteet. Laatutyöllä ei ole ollut myöskään vaikutusta kunnan päivähoiton pitkän tähtäimen suunnitteluun. Yksi vastaaja koki, että päivähoiton laatutyötä hidastaa tai estää se, että terveys- tai vanhuspuoli on kunnan työn painopisteenä.

Vastauksista 13 % (47 kommenttia) luokiteltiin **neutraaleiksi tai toteaviksi**. Näistä kommentteista suurin osa oli **laatutyön prosessiin** liittyviä huomautuksia. Kommenteissa kerrottiin, että laatutyössä on edettävä pienin askelin, pikku hiljaa ja sille on joissakin kunnissa luotu pohjaa jo vuosia. Asian sisäistäminen on tehtävä kaikessa rauhassa ja on rakennettava erilaisia työkaluja arviointia varten. Kehittämisen ja arvioinnin tulee olla jatkuvaa, ei projektiluonteista. Prosessiin kuuluu se, että vaikka paljon on jo tehty, on paljon vielä tekemättä. Laatutyö on jatkuvaa keskustelua, pohdintaa, käytännön kokeiluja ja arviointia. Yhdessä vastauksessa laatutyö koetaan jo *"elämäntavaksi"*.

Kommenttien mukaan laatutyötä tehdään ajan sallimissa puitteissa ja välillä on syytä pitää taukojakin. Se vaatii sitoutumista ja esimerkiksi kirjallisuuteen tutustumista eri tahoilta onnistuakseen. Kuntien päivähoitossa koetaan, että laatutyö tarvitsisi lähtölaukaukseen kehittämisprojektin ja laatumittareita työn toteuttamiseen.

Laatutyön toteuttaminen ei kuitenkaan kaikkien vastaajien mukaan vaadi välttämättä hienoja laatukäsikirjoja, vaan työtä voi tehdä muutenkin, pitämällä laadukkaat palvelut työn tekemisen tavoitteena. Muutama vastaaja kertoi, että aloite tulisi lähteä henkilökunnalta. Samoin innostus laatutyön tekemiseen on vaihdellut henkilökunnan keskuudessa. Laatutyössä ja arvioinnissa on kysymys pienistä asioista ja muutoksista.

Päivähoidon asiakkaat, perheet, ovat kiinnostuneita laatutyöstä ja arvioinnista. Toisaalta koetaan hyväksi se, että toiminnan kehittäminen on henkilökunnan kiinnostuksen kohteista lähtevää. Viisi kuntaa kertoi, että heillä ei ole kokemuksia asiasta, koska siihen ei ole vielä paneuduttu tai käsitelty, mutta laatutyö tulisi jo kunnassa ja päivähoitossa aloittaa. Kunnissa, joissa laatutyö on alkamassa, siihen suhtaudutaan odottavin mielin. Osa kertoi sille asetetun jopa *"kovat odotukset"*. Osa koki, että laatutyön tuomat muutosodotukset ovat realistisia.

Muutama kunta kommentoi, että heillä laatutyö on päivähoitossa pidemmällä kuin muilla sosiaalitoimen työaloilla ja laatutyö on yksi toiminnan tavoitteista ja painopisteistä. Toiset kertoivat, että laatutyötä ei ole viitsitty aloittaa, koska on *"tuudittauduttu siihen, kun ei tule valituksia"*. Yksi kunta vastasi, että *"varsinaisia esteitä laatutyölle ei ole, mutta ei vain teh-*

dä". Päivähoidon toiminnan laadullisuuden arviointi tuntuu jäävän myös määrällisten tavoitteiden alle. Yksi kunta vastasi, että he tekevät laatutyötä, mutta "*emme käytä sanaa laatu*".

Päivähoidon laatutyö koetaan aika usein (37 kommenttia/10 % kommentteista) myös **haasteena**. Haasteet liittyivät selkeästi **laatutyön prosessiin, motivaatioon ja käsitteisiin**. Prosessiin liittyvät ajatukset kertoivat siitä, miten laatutyön hyötyä ja arvoa ei vielä ymmärretä henkilökunnan piirissä toiminnan kehittämisen välineenä. Tärkeää olisi saada laatutyö tuntumaan osalta arkipäivän päivittäistä toimintaa. Laatutyön aikaa vievyys koettiin muutamassa viestissä ei niinkään esteenä vaan haasteena onnistumiselle.

Haasteena laatutyölle on koota laatutyöstä selkeä kokonaisuus, jossa on syvyyttä, systemaattisuutta ja tarpeeksi laajuutta, jottei "*jokainen puurtaisi mitä keksii...yhtenäisyys puuttuu*". Laatuprosessin aloittaminen koetaan haasteeksi, kun "*pitäisi aloittaa ja pikaisesti, mutta miten aloittaa, mistä hakea koulutusta?*". Usein laatutyön koordinoija, alullepanija ja vastuuhenkilö puuttuu ja tällaisen henkilön löytäminen on haaste. Tärkeää olisi myös sopia yhteisistä laatukriteereistä, joilla työtä tehdään, varsinkin, kun sisäinen laadunmittaus on ollut päivähoidossa vaikeaa ja siksi myös vähäistä.

Laatutyön käsitteisiin liittyy omia haasteita. Laatuajattelun konkretisoituminen vie aikaa ja haasteena on se, mitä oikein kutsutaan laatutyöksi? Laatutyöhön ei pitäisi liittää liian hienoja fraaseja ja termejä, koska liian vaikea käsitteistö vaikeuttaa asian viemistä arkityöhön. Haasteena on myös se, ettei osata nähdä kaikkea kehittämistä laatutyönä, vaan odotetaan jotain "erikoista". Haasteena vastausten mukaan on myös se, ettei otettaisi liian laajoja kehittämissä hankkeita. Motivaation kohdalla vastauksissa mietittiin haasteellisesti, kuinka henkilökunta saadaan asiasta innostumaan ja motivoitumaan?

17. LAATUTYÖN VAIHE

Vaikka kysymysten määrä selvityksessä oli varsin mittava (32 lisäkysymyksineen), tulosten analyysin aikana kävi selväksi, että ainakin eräs tärkeä kysymys jäi kunnilta kysymättä! Lomakkeita läpi lukiessa ja niiden vastauksia tarkastellessa alkoi kiinnostaa, miten vastaajat itse olisivat oman kuntansa päivähoidon laatu- ja arviointityön vaiheet määrittelleet; ovatko he omasta mielestään asiassa jo "vanhoja tekijöitä", "hyvässä vauhdissa" vai aivan aloittelijoita eli "noviiseja".

Kaikki 296 kyselylomaketta analysoitiin vielä kerran läpi ja muodostettiin vastausten perusteella viisi erilaista laatutyön vaihetta tiettyjen valintakriteerien pohjalta. Kriteerit muodostettiin kyselylomakkeen laatutyön vaiheen määrittelyn kannalta yhdeksästä keskeisimmästä kysymyksestä. Kuntien jakaminen laatutyön eri vaiheisiin oli joissakin "rajatapauksissa" ymmärrettävästi varsin vaikeaa ja tulkinnanvaraistakin osittain. Näissä hankalalta tuntuissa tapauksissa pyydettiin toinen mielipide mm. tutkimusavustajalta. Näin toimimalla voitiin tutkimusmetodisesti ajatellen nostaa luokittelun luotettavuutta.

Tätä raporttia lukevat kunnat voivat halutessaan verrata kriteerejä kuntansa päivähoidon laatutyön toteuttamiseen ja näin luokitella itse, mihin vaiheeseen oman kunnan päivähoidon laatutyö asettuu. Seuraavassa taulukossa 16 on esitetty vastaajien jakautuminen laatutyön vaiheisiin ja niiden muodostamisen pohjana olleet kriteerit.

Taulukko 16. Laatutyön vaiheet

	KONKARIT	PITKÄLLE EDENNEET	HYVÄSSÄ VAUHDISSA	ALOITTAJAT	EI LAATUTYÖTÄ
Lukumäärä / %	11 / 4%	19 / 6%	35 / 12%	69 / 23%	162 / 55%
Määrällinen ja laadullinen arviointi	Säännöllinen	Säännöllinen	Säännöllinen / Satunnainen	Satunnainen	Ei ollenkaan / Satunnainen
Laatutyötä tehty vähintään viisi vuotta	On	On	Ei	Ei	Ei
Laatuasiakirja	On	On	On / Suunnitteilla	Suunnitteilla	Ei
Laatuvastaava	On	On	On	Suunnitteilla / Joissakin	Ei
Laatutyöryhmä (/ -ryhmiä)	On	On	On / Suunnitteilla	Suunnitteilla	Ei
Systemaattinen laadunarviointijärjestelmä	On	On / Suunnitteilla	Suunnitteilla	Suunnitteilla / Ei	Ei
Omien arviointitapojen kehittäminen	On	On / Suunnitteilla	Suunnitteilla	Ei	Ei
Laatuprojekteja päivähoidossa	On	On / Suunnitteilla	Suunnitteilla	Ei	Ei
Koulutusta kolmen viimeisen vuoden aikana	On	On	Suunnitteilla	Ei	Ei

Taulukosta huomaamme, että **"konkarit"** vaiheeseen asettuu vain 11 kuntaa eli 4 % kyselyn vastaajista. Kriteerit tähän luokkaan pääsemiseksi ovat tiukat, kuten taulukosta voi havaita. Kaikki yhdeksän kriteeriksi asetettua vaatimusta pitää täytyä, jotta kunnassa tehtyä laatutyötä voidaan kutsua konkarimaiseksi tai *"osaksi elämäntapaa"*, kuten yhdessä vastauksessa kuvataan. Näiden kuntien laatutyö on jo pitkäaikaista, hyvin systemaattista ja suunnitelmallista kaikissa päivähoitomuodoissa sekä hyvin dokumentoitua. Tähän vaiheeseen pääseminen edellyttää myös koulutuksellista panostusta, arviointimenetelmien laaja-alaista tuntemusta ja oman projekti- ja kehittämistyön suuntaamista laadun ja arvioinnin asioihin.

"Pitkälle edenneissä" kunnissa voidaan sanoa, että laatutyö on jo *"olennainen osa arkityötä"*. Kriteerien täyttymisen suhteen on pitänyt täytyä melkein samat kriteerit kuin konkareidenkin kohdalla, mutta joidenkin kriteerien kohdalla on sallittu se, että asia on vielä suunnitteilla tai valmisteilla (esimerkiksi omien arviointimenetelmien kehittämisen tai laatuprojektien kohdalla). Tähän luokkaan kuuluu 19 kuntaa, joka on 6 % kaikista kyselyyn vastanneista.

Kun lasketaan yhteen konkarit ja pitkälle edenneet kunnat, saadaan tulokseksi vain kymmenen prosenttia kaikista vastanneista kunnista (lukumääräisesti 30 kuntaa).

"Hyvässä laatutyön vauhdissa" olevia kuntia on yhteensä 35 (12 % kyselyyn vastanneista kunnista). Tämä vaihe eroaa edellisistä siinä, että laatutyötä ei ole vielä tehty kovin montaa vuotta ja kriteerien kohdalla vastauksissa oli usein maininta *"suunnitteilla"*. Määrällisen ja laadullisen arvioinnin pitää kuitenkin olla joko säännöllistä tai satunnaista kaikissa kunnan päivähoitomuodoissa.

"Aloittajat" luokkaan tai vaiheeseen kuuluu 69 kuntaa (23 % kyselyyn vastanneista kunnista). Näitä kuntia voisi luonnehtia laatutyön suhteen *"noviiseiksi"*. Näissä kunnissa laatutyötä on tehty vasta hyvin vähän aikaa tai sen aloittamista vasta suunnitellaan. Määrällinen ja toiminnan laadun arviointi on pääsääntöisesti satunnaista eli tietty johdonmukaisuus puuttuu. Tässä laatutyön vaiheessa kriteerinä on kuitenkin se, että laatuasiakirjaa, laatuvaastavaa, laatutyöryhmää ja systemaattisen laadunarvioinnin toteuttamista aloitellaan ja näiden asioiden suunnitelmat ovat jo olemassa tai aikataulutettu. Näissä kunnissa ei kuitenkaan yleisesti ole omaa kehittämis- tai projektityötä laatuasioissa eikä myöskään koulutusta asiasta vielä ole; sekin on usein kuitenkin suunnitteilla.

Aloittajissa erottui kaksi erilaista ryhmää. Niistä toisessa kunnat kertoivat, että laatutyötä suunnitellaan aloitettavaksi (tai on jo aloitettu) innostuksen vallassa ja laatutyön tärkeys ja merkitys on oivallettu kehittämisen lähtökohtana. Aloittamisen vaikeus kuitenkin piilee esimerkiksi siinä, kuinka aloittaa laatu prosessi, mistä hakea koulutusta, konsultaatiota ja apua, miten laatutyötä johdetaan, miten prosessiin sitoutetaan henkilöstö ja vanhemmat sekä millä menetelmillä pitäisi/ voisi arvioida. Tätä laatutyön aloittajien ryhmää voisi kutsua nimellä *"innokkaat aloittajat"*. Toisaalta vastauksista välittyi myös sellaisia aloittajia, joissa laatutyö oli aloitettu ehkä innostuneestikin, mutta laatutyö oli loppunut, pysähtynyt tai vähentynyt mm. väsymyksen, resurssipulan, turhautumisen, tuen puutteen tai osaamattomuuden vuoksi. Laatutyö tavallaan seisoo näissä kunnissa paikallaan, eivätkä asiat etene. Näitä kuntia voisi luonnehtia *"paikalleen pysähtyneiksi aloittajiksi"*.

Viimeinen ja suurin luokka on kunnat, joissa laatutyötä ei ainakaan näiden kriteerien perusteella juurikaan ole. Kriteeritaulukosta voidaan katsoa, että kaikkien valintakriteerien tulee täytyä kieltävällä vastauksella. Tähän vaiheeseen luokiteltiin kuitenkin myös kuntia, jotka ilmoittivat kriteereistä yhden tai kahden täyttyvän. Näitä kuntia ei voinut luokitella aloittajiin, koska laatutyötä ei ole suunniteltu aloitettavaksi, toiminnan laadun arviointia ei ole ollenkaan ja määrällisenkin arviointi ja seuranta on satunnaista. Vaiheeseen **"kunnassa ei päivähoiton laatutyötä"** tuli 55 % kaikista kyselyyn vastanneista. Lukumäärällisesti se tarkoittaa 162 kuntaa.

Onko niin, että näiden "aloittajien" ja/tai "laatutyötä ei ollenkaan" -kuntien taustalta löytyy negatiivinen asennoituminen ja suhtautuminen laatutyöhön? Tulosten analyysissa lähdettiin tutkimaan niitä kuntia ja näiden kuntien laatutyönvaihetta, jotka ovat vastanneet varaukselliseen tai kielteiseen suhtautumiseen suurilla prosenttimäärillä kysyttäessä henkilöstön suhtautumista laatutyöhön (sisällysluettelon kohta 11).

Laatutyön konkareilla ja pidemmälle edistyneissä kunnissa suhtautuminen on positiivisempaa kuin muissa vaiheissa oleville. Laatutyön alkuvaiheessa olevista kunnista 25 on ilmoittanut suhtautumisen olevan kielteistä tai varauksellista 50 – 99 %. Yksi kunta kertoi suhtautumisen olevan tasan 100 prosenttisesti kielteistä. Kunnat, joissa ei varsinaisesti ole laatutyötä var-

haiskasvatuksessa ollenkaan, suhtautuivat laatutyöhön negatiivisemmin kuin aloittajat. Näistä kunnista 35 kertoi 50 - 99 prosenttisesta varauksellisesta tai kielteisestä suhtautumisesta laatutyöhön ja viisi kuntaa totesi suhtautumisen olevan totaalisen (100 %) kielteistä varhaiskasvatuksessa tehtävää laatu- ja arviointityötä kohtaan.

18. A-OSAN TIIVISTELMÄ: LAADUNARVIOINTI JA KEHITTÄMISTOIMINTA

- Määrällistä arviointia suoritetaan säännöllisesti lähes kaikissa kunnissa
- Määrällisesti arvioidaan pääsääntöisesti läsnäolo prosenttia, käyttöastetta ja hoitopaikan hintaa
- Taloudellisen toiminnan seuraamiseen runsaasti tunnuslukuja
- Määrällisen arvioinnin tietoja käytetään hyväksi päivähoitotoiminnan kehittämisessä henkilöstöresursseihin, palvelutoiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä talousarvion suunnitteluun ja seurantaan
- Laadullista arviointia suoritetaan huomattavasti harvemmin ja vähemmän kuin määrällistä
- Kunnissa laadittu hyvin vähän päivähoiton laatutyötä ohjaavia asiakirjoja
- Seudullista yhteistyötä päivähoiton laatutyössä tekee puolet kunnista
- Laatuvaastavia ja -työryhmiä vähän kunnissa
- Järjestelmällistä laadunarviointitapaa tai -järjestelmää käytetään harvoin
- Omaa laadunarviointimenetelmää, -mittaria tai -kriteerejä kehitetty kolmasosassa kuntia
- Kunnan hallinto harvoin mukana päivähoiton laatu- ja arviointityössä
- Kunnat vähän osallisina laatuprojekteissa (laatuprojektjakin vähän)
- Suhtautuminen laatutyöhön pääsääntöisesti myönteistä
- Vanhempien ja lasten osallistuminen laatutyöhön vähäistä ja satunnaista
- Sisäinen arviointi yleisin arviointitapa
- Arvioinnin tulosten pohjalta ensisijaisesti korjataan toimintaa tai kehittämisalueet kirjataan toimintasuunnitelmaan
- Koulutustarve erittäin suuri monella eri osa-alueella
- Laatutyön ja sen tulosten tiedottaminen kaipaa tehostamista

- Laatutyöhön liittyvistä mielikuvista runsas puolet myönteisiä, neljännes kielteisiä, to-teavia kymmenesosa ja haasteellisia saman verran
- Yli puolessa vastanneita kuntia laatutyötä ei tehdä lainkaan

B. OHJAUSTOIMINTA

19. KUNNALLINEN OHJAUSTOIMINTA

Kunnat olivat valtakunnallisesti tarkasteltuna tyytyväisiä (65 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista) oman päivähoito-organisaationsa toimivuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen. Tästä huolimatta kunnat esittivät varsin runsaasti kehittämistarpeita. Kehittämistarpeet jakautuivat selkeisiin vastausluokkiin, jotka esitellään seuraavassa taulukossa 17.

Taulukko 17. Päivähoito-organisaation kehittämistarpeet (N, %)

Päivähoito-organisaation kehittämistarpeet	Maininnat / %
Tehtävien jakaminen, työnjako, vastuualueet, laaja työkenttä	39 / 33 %
Päivähoidon tulosaluejohtaja	17 / 14 %
Yhteistyö	12 / 10 %
Kehittäminen, koulutus	11 / 9 %
Toimistotyö	10 / 8 %
Perhepäivähoito	10 / 8 %
Pedagoginen ohjaaminen ja johtajuus	9 / 8 %
Päiväkodit	8 / 7 %
Aluejaon tarve	4 / 3 %
Yhteensä	120 / 100 %

Suurin osa organisaation kehittämistarpeista kohdistui **työnjaon kysymyksiin; tehtävien määrään ja vastuualueiden määrittelyyn**. Henkilökunnalla ei kommenttien mukaan ole organisaatiossa selkeää tehtävänjakoa eikä myöskään selkeitä toimenkuvia. Vastuuhenkilöillä on liian monia ja suuria tehtäväkokonaisuuksia yhtä aikaa. Kommenteissa toivottiinkin kun-tiin lisähenkilökuntaa, jotta asioita ja tehtäväkokonaisuuksia voisi delegoida. Myös **toimisto-työntekijöitä** toivottiin lisää, jotta rutiininomaiset toimistotyöt voitaisiin siirtää pois päivä-hoidon henkilökunnalta. Kunnista 17 mainitsi, että he haluaisivat kuntansa organisaatioon **oman päivähoidosta vastaavan tulosjohtajan**.

Päivähoidon organisaatiossa kehittämistarpeena nousi esiin myös **yhteistyön kehittämi-nen**. Yhteistyötä haluttiin kehittää sisäisesti (esimerkiksi eri päivähoitoyksiköiden, -alueiden ja -muotojen kesken), muiden toimialojen (esimerkiksi neuvola, koulu, sosiaalitoimi) sekä vanhempien kanssa. Organisaation kehittämistarpeena mainittiin vahvasti myös tarve kehittää ja kouluttaa. Päivähoidossa tulisi olla enemmän aikaa perehtyä ja suunnitella **kehittämistoi-mintaa**, kehittää tiedottamista sekä lisätä koulutusta ja työnohjausta. Lisäksi useissa vastauk-

sisä toivottiin, että kunnassa voisi päivähoiton osalta olla oma suunnittelija tai kehittäjä, jonka vastuulla olisi muun muassa laatuasiat, koulutussuunnittelu ja sisällön kehittäminen.

Joistakin kunnista (10 kommenttia) puuttuu vastausten mukaan kokonaan **perhepäivähoidon ohjaus**. Vastaajat kokivatkin, että perhepäivähoidon ohjaukseen tulisi olla oma henkilö, jotta siihen voisi kunnalla perehtyä. **Päiväkodin johtajien** osalta vastauksissa toivottiin vapautusta lapsiryhmätyöskentelystä, jotta päiväkodin johtajalle jäisi enemmän aikaa kehittämiseen. Osassa vastauksista haluttiin oma johtaja päiväkotiin ja oma perhepäivähoitoon, koska yhdistelmätehtävissä koettiin, ettei kumpaakaan työtehtävää ehdi hoitaa kunnolla. Myös **pedagogiseen johtajuuteen ja ohjaamiseen** tulisi saada kuntien päivähoiton organisaatiossa lisäresursseja. Osa vastaajista koki ongelmana sen, ettei heidän esimiehellään ole päivähoiton asiantuntemusta ja kunnan päivähoiton pedagogista johtamista ei ole määritelty kenellekään.

Muutama kunta ilmoitti, että organisaatio kaipaisi päivähoiton osalta aluejakoa. Kahdeksan kuntaa kertoi, että heidän kuntaansa on tulossa uusi organisaatio ja lisäksi kymmenen kuntaa mainitsi, että uusi organisaatio on juuri aloittanut toimintansa.

20. PÄIVÄHOIDON VASTUUHENKILÖT JA TEHTÄVÄT

Tähän kysymykseen vastasivat lähes kaikki kyselyyn vastanneet kunnat (291 kuntaa, 98 % kyselyyn vastanneista kunnista). Kunnat mainitsivat keskimäärin kaksi päivähoiton vastuuhenkilöä. Vastauksista nousi esiin erilaisten nimikkeiden ja titteleiden suuri kirjo ja epäselvyyksiä osittain. Nimikkeiden kohdalla ongelmaksi analyysin kannalta muodostui se, että esimerkiksi monessa pienessä kunnassa vastattiin päivähoiton vastuuhenkilön olevan samalla päiväkodin johtaja (tai toisinpäin), joka hoitaa kaikki kunnan päivähoiton asiat. Kysymyksen muotoilussa olisi pitänyt tarkemmin olla jaoteltuna eri tasojen vastuuhenkilöiden määrittäminen.

Sosiaali- ja terveystoimen vastuuhenkilöiden (73 mainintaa, 12 % kaikista maininnoista) osalta mainittiin päivähoiton vastuuhenkilöiksi useimmiten sosiaali-, perusturva- ja sosiaali-keskuksen sekä sosiaaliviraston johtaja tai osastopäällikkö. Muutamassa tapauksessa päivähoiton johtajaksi mainittiin myös sivistystoimen johtaja. Asiaa selventää liite 5.

Päivähoidon toimialueen vastuuhenkilöiksi (471 mainintaa, 79 % kaikista maininnoista) ilmoitettiin useimmiten päiväkodin johtaja (83 mainintaa), perhepäivähoidon ohjaaja (115 mainintaa), päivähoiton johtaja (152 mainintaa) tai päivähoiton ohjaaja (72 mainintaa). Sosiaalisihteeri tai -ohjaaja toimi päivähoiton vastuuhenkilönä 28 kunnassa. Muutamia mainintoja saivat tässä kohdin myös aluejohtajat, päivähoitosihteeri, päivähoiton tarkastaja ja -koordinaattori sekä päivähoiton asiantuntija. He kaikki toimivat nimikkeistään huolimatta koko päivähoiton toimialueen johtajina, useat samalla, kun tekevät myös esimerkiksi päiväkodin johtamistyötä. (Liite 5)

Luokittelussa nimitetään **kentän vastuuhenkilöiksi** (54 mainintaa, 9 % kaikista maininnoista) sellaisia henkilöitä, jotka vastauksissa ilmoitettiin päivähoiton vastuuhenkilöiksi, vaikka toimivat samalla perustason työtehtävissä nimikkeidensä mukaan. Kentän vastuuhenkilöinä toimivat pääsääntöisesti lastentarhanopettaja, erityislastentarhanopettaja ja sosiaalityöntekijä. (Liite 5)

20.1 Pedagoginen ohjaaminen

Kysymyksessä haluttiin saada selville, onko kuntien päivähoitoon määritelty vastuuhenkilöä pedagogiseen ohjaamiseen eri päivähoiton johtamistasoilla. Valtakunnallisesti tarkasteltuna näyttää siltä, että pedagoginen ohjaaminen on kunnossa kuntien päivähoitossa, koska vain 18% kysymykseen vastanneista kunnista ilmoitti, ettei vastuuhenkilöä pedagogiseen ohjaamiseen ole. Toisaalta vastauksissa oli usein reunamerkintöjä siitä, että *"kai se minä olen"*! Nämä kommentit tarkoittanevat sitä, että varsinaisesti vastuuhenkilöä ei ole kunnassa määritelty tietyille/tietyille henkilöille, vaan tehtävä kuuluu "automaattisesti" jollekulle. Seuraavassa esitellään tulokset pedagogisen ohjaamisen vastuuhenkilöistä neljällä eri tasolla: kunnan päivähoiton tasolla, aluetasolla, päiväkodissa ja perhepäivähoitossa.

a) Kunnan päivähoiton tasolla

Tähän kysymykseen vastasi 203 kuntaa (68 % kyselyyn osallistuneista kunnista). Vastanneista kaksi kirjoitti, ettei kunnan tasolla ole nimetty ketään vastaamaan päivähoiton pedagogisesta ohjaamisesta. Suurimmalla osalla vastanneista kunnista (201 kuntaa) on siis kunnan tasolla henkilö/henkilöitä, jotka vastaavat pedagogisesta ohjaamisesta.

Vastauksia kootessa kiinnittyi jälleen kerran huomio siihen, kuinka suuri määrä erilaisia nimikkeitä päivähoiton kentällä on olemassa, esimerkiksi päivähoiton esimiestehtävissä työskentelevillä henkilöillä. Niitä ovat esimerkiksi sosiaalisihiteeri, päivähoiton johtaja, päivähoiton ohjaaja, sosiaaliohjaaja, päivähoiton esimies, päivähoiton päällikkö, päivähoitosta vastaava ja päivähoiton asiantuntija.

Päivähoiton johtaja tai -ohjaaja nimettiin vastuuhenkilöiksi pedagogisessa ohjaamisessa yhteensä 114 kunnassa. Ilmeisesti on niin, että vaikka nimike on eri, tehtäväkuva on pitkälti samanlainen. Seuraavaksi eniten mainittiin päiväkodin johtajia (20 mainintaa). Tyypillisesti kunnan päivähoiton pedagogisesta ohjaamisesta vastasi päivähoiton johtaja yksinään. Päivähoiton johtaja saattoi myös yhdessä muiden kunnan päivähoitossa (esimiestehtävissä) toimivien henkilöiden kanssa olla vastuussa pedagogisesta ohjaamisesta.

Yhteensä 41 kunnassa päivähoiton pedagogisesta ohjaamisesta vastaa useita henkilöitä, jotka taulukossa nimettiin työryhmiksi / -tiimeiksi. Nämä työryhmät muodostuvat hyvin erilaisilla tavoilla. Osassa työryhmiä on vain esimiestason henkilöstöä, osassa on mukana lapsiryhmässä työskenteleviä henkilöitä ja kahdessa pedagogisesta ohjaamisesta vastaavassa tiimissä on ainoastaan lapsiryhmässä työskenteleviä henkilöitä.

Muutamissa vastauksissa tuli ilmi, että pedagogisesta ohjauksesta kunnan tasolla vastaavat esiopetuksen ja erityispäivähoiton konsultit, koko päivähoiton organisaatio, perusturvalautakunta, lastentarhanopettaja tai pedagogiikka-tiimin vetäjä.

b) Aluetasolla

Aluetason kysymykseen vastasi vain 80 kuntaa (27 % kyselyyn osallistuneista kunnista). Tulokseen varmasti vaikutti se, ettei monessa pienessä kunnassa ole erillisiä päivähoitoalueita.

Aluetasolla päivähoiton pedagogisesta ohjauksesta vastaavat lähinnä (hyvin kirjavilla nimikkeillä olevat) esimiehet (69 mainintaa). Lisäksi esimiestason henkilöstöä kuuluu myös kuuden kunnan mainitsemiin työryhmiin, jotka ovat vastuussa aluetason pedagogisesta ohjauksesta.

Etupäässä päivähoiton ohjaajat (21 kunnassa) ja päiväkodin johtajat (22 kunnassa) vastaavat pedagogisesta ohjauksesta aluetasolla joko yksinään tai yhdessä toisen päivähoiton esimiestason henkilön tai ryhmän kanssa. Myös päivähoiton johtajan mainittiin vastaavan seitsemässä kunnassa aluetason päivähoiton pedagogisesta johtamisesta. Yhdessä vastauksessa kerrottiin, ettei heillä ole ketään vastuuhenkilöä tähän tehtävään. Samoin yhdessä vastauksessa mainittiin vastuullisiksi ”kasvatushenkilöstö” sen tarkemmin määrittelemättä asiaa.

c) Päiväkodeissa

Kysymykseen vastasi 235 kuntaa (79 % kyselyyn vastanneista kunnista). Suurimmassa osassa kuntia (167 kunnassa) päiväkodin johtaja on joko yksinään tai yhdessä jonkin toisen henkilön/henkilöiden kanssa vastuussa päiväkodin pedagogisesta ohjaamisesta. Päiväkodin johtaja jakaa tämän vastuun useimmiten lastentarhanopettajan kanssa. Näin ilmoitti 21 kuntaa.

Kunnista 22 ilmoitti, että lastentarhanopettajalla on päiväkodissa yksinään vastuu pedagogisesta ohjaamisesta. Lisäksi 34 kunnassa lastentarhanopettaja jakaa vastuun esimerkiksi päiväkodin johtajan, päivähoiton ohjaajan, päivähoiton johtajan tai lastenhoitajan kanssa.

d) Perhepäivähoidossa

Kysymykseen vastasi 244 kuntaa (82 % kyselyyn osallistuneista kunnista). Vastanneista kunnista 115 perhepäivähoidon pedagogisesta ohjaamisesta vastaa perhepäivähoidon ohjaaja yksinään tai yhdessä muiden tahojen kanssa. Seuraavaksi eniten mainittiin vastuullisiksi päivähoiton ohjaajia (41 kpl). Päivähoidon ohjaaja saattaa vastata perhepäivähoidon pedagogisesta ohjaamisesta yhdessä muiden tahojen kanssa (8 kunnassa). Myös päiväkodin johtaja (24 kunnassa) ja päivähoiton johtaja / esimies (22 kunnassa) mainittiin usein perhepäivähoidon pedagogisesta ohjaamisesta vastuullisina henkilöinä.

Mielenkiintoista on, että perhepäivähoidon pedagogisesta ohjauksesta vastaavat myös muut kuin varsinaisesti päivähoitoalan henkilöstö kuten sosiaalityöntekijät, sosiaali-ohjaajat ja sosiaalijohtaja. Kolmessa vastauksessa mainittiin vastuullisina sosiaalityöntekijät – yhdessä vastauksessa yksinään ja kahdessa vastauksessa päivähoitoalan ihmisten kanssa. Muutamassa tapauksessa vastuullisina ovat lastenhoitaja, lähihoitaja ja perhepäivähoitaja sekä yhdessä vastauksessa perhepäivähoitajat yksin mainittiin vastuullisiksi.

20.2 Koulutuksen suunnittelu

Neljännes kyselyn vastaajista eli 74 kuntaa ilmoitti, ettei heillä ole koulutussuunnitteluun määriteltyä henkilöä kunnan päivähoitossa. Vain kolmessa kunnassa on erikseen tätä tehtävää

hoitava henkilö, jonka nimike on jollakin tavalla yhteydessä koulutus -sanaan (koulutussuunnittelija, -päällikkö). Nämä ovat ymmärrettävästi isoja kuntia.

Koulutussuunnittelu jakaantuu vastauksissa kolmen eri johtamisen tason tehtäväksi niin, että suurimmassa osassa kuntia koulutussuunnittelu kuuluu kenttätason (112 mainintaa) työtä tekevien tehtäviin. Perustyön parissa koulutussuunnittelusta vastaavat useimmiten päiväkodin johtaja yhdessä perhepäivähoidonohjaajan (36 mainintaa) tai päivähoito-ohjaajan (27 mainintaa) kanssa. Kunnista 15 ilmoitti, että perhepäivähoidon ohjaaja vastaa koulutussuunnittelusta yksin. Neljässä kunnassa päivähoitoyksikkö, kuudessa kunnassa yksikön johtaja ja kahdessa kunnassa sosiaalityöntekijä yksin vastaa koulutussuunnittelusta. Lisäksi 11 kunnassa henkilöstö osallistuu koulutussuunnitteluun yhdessä johtajansa kanssa ja kahdeksassa kunnassa henkilöstö yksinään vastaa koulutuksensa suunnittelusta. Muutamassa tapauksessa kiertävä erityislastentarhanopettaja vastaa koulutussuunnittelusta kunnan päivähoitossa.

Päivähoidon toimialueen vastuuhenkilöt vastaavat koulutussuunnittelusta 89 maininnassa. Tällöin koulutussuunnittelusta vastaavat päivähoito-ohjaaja yksin tai yhdessä päiväkodin johtajien kanssa (45 kuntaa). Lisäksi 27 kunnassa koulutussuunnittelusta vastaa päivähoito-ohjaaja, kolmessa koulutussuunnittelija, viidessä kasvatustoimenjohtaja, yhdessä laatuvaastava, yhdessä kasvatus- ja opetussihteeri, yhdessä varhaiskasvatuspäällikkö ja kuudessa kunnassa aluejohtaja yhdessä päivähoitoyksiköiden kanssa.

Vastauksissa kerrottiin myös, että koulutussuunnittelusta päivähoitossa vastaavat usein sosiaali- ja terveystoimen vastuuhenkilöt (68 mainintaa), kuten sosiaalisihiteerit, osastopäälliköt, sosiaali- ja perusturvajohtajat sekä yhdessä kunnassa jopa kunnanjohtaja. Sivistystoimenjohtajakin mainittiin joitakin kertoja. Koulutussuunnittelusta vastaavina mainittiin myös johtoryhmä (20 mainintaa) sekä lautakunta, kaupunginhallitus ja sosiaalivirasto (3 mainintaa). Kunnista 22 ilmoitti, että heillä on päivähoitossa oma koulutustyöryhmä, joka suunnittelee ja toteuttaa koulutusta.

Kunnista 13 ilmoitti, ettei heillä ole ketään nimettynä koulutussuunnittelun tehtävään. Joissakin vastauksissa kerrottiin, että "*palaverissa sovitaan*", pedagoginen tiimi päättää asiasta, asiat sovitaan yhteistyössä, koulutusfirma ja työryhmä tekevät suunnittelua yhdessä tai "*kuka milloinkin*".

Taulukko 18. Koulutussuunnittelun vastuutaho päivähoitossa (N, %)

Koulutussuunnittelun vastuutaho päivähoitossa	Maininnat / %
Kenttätaso	112 / 36 %
Päivähoidon toimialueen johtajat	89 / 29 %
Sosiaali- ja terveystoimen vastuuhenkilöt	68 / 22 %
Koulutusryhmä	22 / 7 %
Ei nimetty	13 / 4 %
Muuta	7 / 2 %
Yhteensä	311 / 100 %

21. AJANKOHTAISEN TIEDON HANKKIMINEN

Tiedonhankintaan ja välittämiseen käytetään osassa kuntia useita erilaisia tapoja. Pääasiallinen tapa vaikuttaa olevan tulosten mukaan se, että päivähoidon vastuuhenkilöt (208 mainintaa) hakevat tiedon ja välittävät sen sitten yksiköihin. Usein henkilöstö ja päivähoitoyksiköt hakevat kuitenkin tiedon itse (55 mainintaa) eikä kunnassa ole rakennettu systemaattista tiedonhaku- ja välitysjärjestelmää (49 mainintaa). Vain 41 kuntaa ilmoitti, että heillä on kunnan päivähoidossa erikseen tiedonvälityksestä vastaava henkilö.

22. TUEN TARVE VARHAISKASVATUKSEN SISÄLLÖN KEHITTÄMISEEN

Kunnat kaipaavat selkeästi tukea varhaiskasvatuksen sisällön kehittämiseen (215 kuntaa, 72 % kyselyyn vastanneista). Mihin asioihin tukea varhaiskasvatuksen sisällön kehittämisessä kunnat sitten toivovat?

Vastauksia oli hyvin vähän tämän kysymyksen kohdalla, vain 12 kuntaa on kirjoittanut lisäkommentteja. Vastausten mukaan tukea haluttaisiin **varhaiskasvatustutkimuksen** hyödyntämiseen käytännön työssä. Näiden asioiden kohdalla toivottiin tuen tulevan erityisesti sosiaali- ja terveysministeriöstä, yliopistoilta ja Stakesista. Tukea haluttiin myös **yhteistyöhön vanhempien kanssa** (tuki valtakunnan tason asiakirjaohjauksesta), **laaja-alaisen lapsen ymmärtämiseen** (kunnat, koulutusyksiköt), **lisä- ja täydennyskoulutukseen** (ministeriöt, yliopistot ja oppilaitokset sekä läänihallitukset), **laatutyöhön ja arviointiin varhaiskasvatuksessa** (kunnat), **erityiskasvatukseen** (kunnat ja lääninhallitukset) sekä **päätöksentekoon** liittyvistä asioista (lautakunnat ja esimiehet).

23. LAKI- JA ASETUSTASOISEN OHJAUKSEN RIITTÄVYYS

Valtakunnallista ohjaustoimintaa pidetään nykyisellään riittävänä (186 kuntaa/ 63 % kyselyyn vastanneista kunnista). Kuitenkin 93 kuntaa (31 % kaikista kyselyyn vastanneista) ilmoitti, että he haluaisivat lisää normiohjausta. Mihin asioihin tuen ja ohjauksen tarve painottuu? Kuntien vastauksista nousi esiin selkeät luokat, jotka esitellään seuraavassa taulukossa 19.

Taulukko 19. Kuntien normiohjauksen tarpeet (N, %)

Kuntien normiohjauksen tarpeet	Maininnat / %
Ryhmäkoko	70 / 44 %
Henkilöstöön liittyvät tarpeet	20 / 13 %
Vuorohoito	17 / 11 %
Esiopetus	12 / 8 %
Tilat	10 / 6 %
Perhepäivähoitoon liittyvät tarpeet	8 / 5 %
Subjekttiivinen oikeus	8 / 5 %
Muuta	13 / 8 %
Yhteensä	158 / 100 %

Suurimmaksi luokaksi vastauksissa nousi ylivoimaisesti **ryhmäkoko**. Ryhmäkokojen normiohjausta toivottiin vuorohoitoon, esiopetukseen, perhepäivähoitoon, ryhmäperhepäivähoitoon, erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten osalta ja alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla. Selkeyttä toivottiin siihen, mitä tarkoittaa ryhmäkoon tilapäisen ylityksen raja. Vastauksissa mainittiin, että työskenteleminen suurissa ryhmissä vie henkilöstöltä voimavaroja varhaiskasvatuksen sisällön kehittämistä. Tiukempi normitus ryhmäkokoasiassa ei myöskään mahdollistaisi säännöistä "luistamista". Toiveena oli, että tiukemmat normitukset ehkäisisivät liian isojen lapsiryhmien muodostumisen kuntiin. Vastauksissa toivottiin erityisesti "kattoa" lapsiryhmän koolle.

Henkilöstön osalta toivottiin tiukempaa normiohjausta esimerkiksi esiopettajien työaikoihin, kelpoisuusehtoihin ja toimenkuviin. Pedagogiset johtajat ja sijaisten palkkaus toivottiin pakolliseksi. Myös päivähoitoyksiköiden aukioloaikoihin suhteessa henkilöstön määrään haluttiin rajat ja ohjeet.

Vuorohoidon osalta toivottiin henkilöstömitoitusta. **Esiopetuksen, subjektiivisen oikeuden ja tilojen** kohdalla vastauksissa ei ollut perusteluja. **Perhepäivähoidossa** haluttiin normitusta varahoitojärjestelyihin, lapsiryhmän koon vaikutukseen palkkauksessa ja väljennystä ryhmäkokoihin samalla, kun päiväkotipuolella toive oli päinvastainen. Erityiskasvatuksen osalta toivottiin säädöksiä 11-vuotiseen oppivelvollisuuteen ja erityislastentarhanopettajien määrään suhteessa lapsien määrään. Ryhmäperhepäivähoidon kohdalla esitettiin yksi toivomus siitä, että henkilöstöön kuuluisi pedagogisen koulutuksen saanut henkilö.

Muutama vastaajista toivoi paluuta takaisin korvamerkittyihin rahoihin, jotta kunnille menevä valtionosuus ohjautuisi päivähoitoon. Päiväkodin johtajat toivoivat säädöksiä työaikaansa ja tehtävien rajaamista selkeästi, koska he ilmoittivat väsyvänsä moneen suuntaan hajottavaan työhönsä. He toivoivat myös, että normiohjauksessa säädeltäisiin siitä, että päiväkodin johtajien ei tarvitsisi toimia lapsiryhmässä opettajana.

Vastauksissa toivottiin myös lainmuutosta koko päivähoitoon sekä yleensä normeja täsmällisemmiksi ja suosituksia sitovimmiksi, koska kuntien linjaukset ovat tällä hetkellä liikaa kiinni luottamusmiesten kyvystä ja/tai tahdosta taata riittävät edellytykset päivähoitotyölle. Laatu-työtä toivottiin pakolliseksi kuntien päivähoidossa, valtakunnallisia laatukriteereitä, turvallisuussäännöksiä ja päivähoitomaksuasioita selvemmiksi sekä säännöksiä koululaisten iltapäivähoitoon.

Mihin normien tiukennuksesta vastaajien mielestä olisi hyötyä? Tiukempi normitus yhtenäistäisi linjaa eri kunnissa. Vastaajien mielestä aiempi, vahvempi ohjaus oli tarkempaa. Nyt kunnille jää liian paljon tulkinnanvaraa. Vastaajat kokivat myös, että ilman normeja ei asioita saada kunnissa kuntoon.

24. INFORMAATIO-OHJAUKSEN RIITTÄVYYS

Kunnat kokivat saavansa riittävästi tietoa päivähoidon ja varhaiskasvatuksen ajankohtaisista asioista. Näin ilmoitti 237 kuntaa eli 81 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista.

Mistä asioista ja keneltä halutaan lisätietoa kuntien päivähoitossa liittyen ajankohtaisiin valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen ja päivähoiton asioihin? Vastausten määrä oli vähäinen, mutta joitakin pääkohtia vastauksista erottui.

Internetiä (11 mainintaa) pidettiin hyvänä ja nopeana väylänä löytää tietoa. Myös ulkomaisia hyviä linkkejä käytetään tiedon hakemiseen. Näiden väylien tietojen lisäämistä ja sisällön monipuolistamista (esimerkiksi Varttua) sekä tietojen ajantasaisuutta pidettiin tärkeänä. Muutama kunta kuitenkin kommentoi, että internetin seuraaminen työpaikalla ei onnistu, koska käytössä ei ole tietokoneita tai tarvittavia yhteyksiä.

Yhdeksässä vastauksessa toivottiin yliopistoilta ja tutkijoilta tiedotusta **uusista alan tutkimuksista**. Samoin yhdeksässä kommentissa toivottiin yleensä "kaikista" **ajankohtaisista asioista** ja ennakkopäätöksistä tiedotusta ja informointia "kaikilta tahoilta". Lääninhallitusten toivottiin informoivan **uusista kehittämishankkeista** (7 mainintaa) ja sosiaali- ja terveysministeriön sekä Stakesin tiedottavan **valtakunnallisista tavoitteista, linjauksista ja suunnitelmista** (6 mainintaa). Joitakin kertoja mainittiin laatu- ja arviointi, esiopetus, erityispäivähoito, pedagoginen ohjaus, normiohjaus ja atk- koulutus.

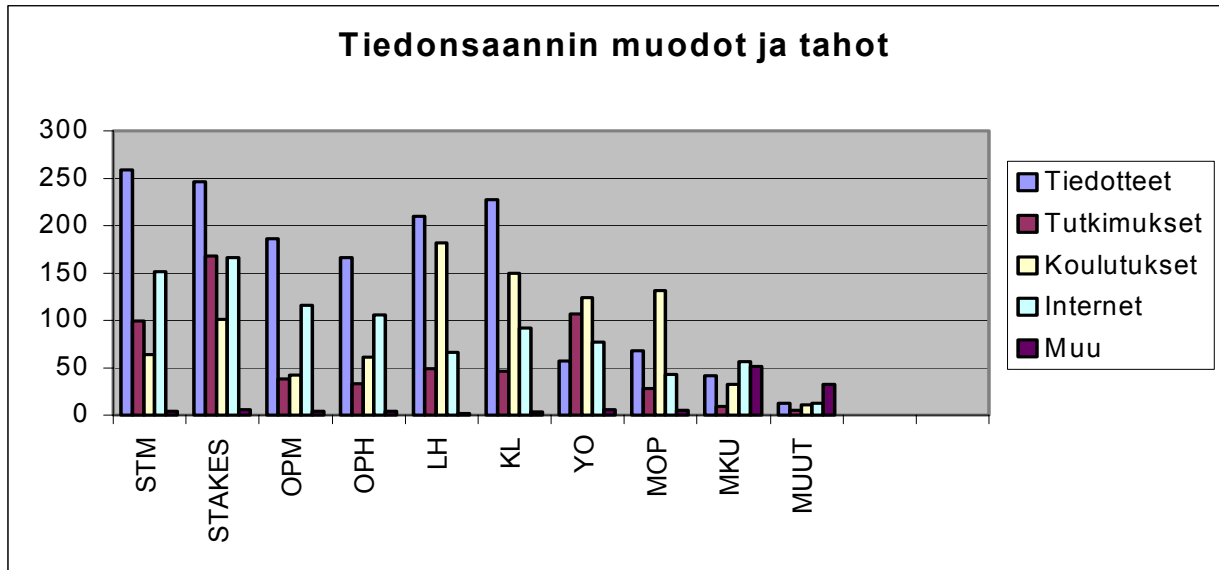
Vastauksista 15 mainittiin, että oma aktiivisuus ja monipuoliset tiedonhankintakanavat ovat tärkeitä tiedon saamisessa. Lisätietoa ei pidetty pahana asiana, vaikka vastakkaisia mielipiteitä esiintyikin siinä, tuleeko tietoa liian vähän vai aivan liikaa. Stakesin Varttua ja sosiaali- ja terveysministeriön ja Stakesin yhteistyöhanke Valoa koettiin hyväksi tiedotusväyläksi, samoin ammattiliitoilta tuleva posti.

Vastausten perusteella tiedon käsittelyyn ja eteenpäin tiedottamiseen ei tahdo löytyä aikaa kunnissa ja koulutuksiinkin meneminen on hankalaa joidenkin vastausten mukaan. Ruotsinkieliset kunnat toivoivat hyvin yksimielisesti informaatiota ja koulutusta ruotsinkielellä.

Tiedon kulkemiseen liittyviä mainintoja löytyi muutamia. Osa kommentoi, että tieto kulkee kunnan sisällä huonosti, tieto hukkuu "*pomojen*" pöydille eikä kulje eteenpäin. Tiedonkulkua edesauttaisi se, jos kaikki posti tulisi suoraan päivähoitoyksiköihin. Tiedot ajankohtaisista asioista pitäisi myös tulla ajoissa, jotta niitä ehtii viedä eteenpäin ja reagoida suunnittelussa. Yhdessä vastauksessa toivottiin lisää tietoa pienten kuntien päivähoitoasioista.

25. TIEDONSAANTI VALTAKUNNALLISISTA VARHAISKASVATUKSEN AJAN- KOHTAISISTA ASIOISTA

Tämän kysymyksen kohdalla vastaajalla oli mahdollisuus valita tiedonsaantitahon kohdalla monta eri tiedonsaantimuotoa. Vastausten raportoinnissa tarkastellaan tuloksia jokaisen tiedonsaantitahon ja -muodon osalta erikseen. Kokonaistuloksia voi tarkastella oheisesta kuvios-
ta 2. Tiedonsaantitahojen ja -muotojen osalta taulukot löytyvät liitteistä 6 ja 7.

Kuvio 2. Tiedonsaannin muodot ja tahot esitettyinä mainintojen määrällä

Tiedonsaantimuodot

Tiedotteina tietoa saadaan eniten sosiaali- ja terveysministeriön taholta (259 mainintaa) ja Stakesista (246 mainintaa). Kolmanneksi eniten tiedotteita saadaan Kuntaliitolta (227 mainintaa). Myös opetusministeriö, opetushallitus sekä lääninhallitus jakavat tiedotteita suhteellisen runsaasti. Yliopistoilta, muilta oppilaitoksilta, muilta kunnilta sekä muilta tahoilta, kuten ammattiliitoilta ja mediasta, tiedotteiden saaminen on vähäisempää.

Tutkimuksista tietoa saa selkeästi eniten Stakesista. Selkeästi vähemmän niitä tulee yliopistoilta ja sosiaali- ja terveysministeriöltä. **Koulutusta** saadaan vastausten mukaan eniten lääninhallituksen taholta, myös Suomen Kuntaliiton, muiden oppilaitosten ja yliopistojen taholta. **Internetin** kautta saadaan eniten tietoa Stakesista, sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä opetusministeriöstä ja -hallituksesta.

Tiedonsaantitahot

Sosiaali- ja terveysministeriön taholta kunnat saavat eniten tietoa tiedotteiden kautta sekä löytävät tietoa ministeriön kotisivuilta. Vastaajat kokivat, että **Stakesin** pääasiallinen tiedottamisen muoto on sosiaali- ja terveysministeriön tapaan tiedotteet, mutta vahvasti myös tutkimuksien ja nettisivujen kautta saadaan tietoa.

Opetusministeriön osalta tiedotteet nousevat suurimmaksi tiedonsaantiväyläksi. Myös internetistä saadaan tietoa. Tutkimusten ja koulutuksen osuus mainittiin vähäisempänä. **Opetushallituksen** osalta tulos on lähes identtinen opetusministeriön tulosten kanssa. **Lääninhallitusten** osalta koulutukset ja tiedotteet nousevat merkittävimiksi tiedonsaanninmuodoiksi.

Myös **Kuntaliiton** kohdalla vastaajat mainitsivat suurimpana tiedonsaantitahona tiedotteet. Toiseksi suurin luokka olivat koulutukset ja sitä seuraava internet. **Yliopistojen** kohdalla koulutukset ja tutkimukset nousivat suurimmaksi vastausluokaksi internetin ja tiedotteiden jä-

dessä vähän vähäisemmälle huomiolle kuntien vastauksissa. **Muilta oppilaitoksilta** tieto saadaan hyvin selkeästi koulutuksen muodossa, kun taas **muilta kunnilta** tietoa saadaan pääsääntöisesti internetin kautta ja tiedotteina. Yleisin tapa saada tietoa muilta kunnilta olivat erilaiset yhteiset tapaamiset (27 mainintaa) ja koulutukset (3 mainintaa), tiedotusvälineet (6 mainintaa) sekä puhelimesta puhuminen (10 mainintaa). Sähköpostin kuntien välisenä tiedotustapana mainitsi ainoastaan yksi kunta!

Kysymyksessä haluttiin myös tietää, miltä muilta kuin kysytyiltä tahoilta kunnat saavat tietoa. Vastausten (122 kuntaa) mukaan tiedotusvälineiden merkitys tiedonvälittäjänä on suuri. Runsaassa 30 vastauksessa mainittiin tiedotusvälineet, lehdet tai (ammatti)kirjallisuus tapana saada tietoa joko yleisesti päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen asioista tai tapana saada tietoa esimerkiksi ministeriöiden ja opetushallituksen asioista. Tietoa saadaan viiden kunnan mukaan myös ammattiliitoilta ja kolmen kunnan mukaan opiskelijoilta. Yhden maininnan muina tiedonvälittäjätahoina saivat seurakunta, yksityiset yritykset, kansainväliset konferenssit ja muut päivähoitoon ammatilliset. Seitsemässä vastauksessa painotettiin oman aktiivisuuden merkitystä tiedon hankinnassa.

26. LAADUN KEHITTÄMISEN VALTAKUNNALLINEN OHJAAMINEN

Suurin osa eli 84% kyselyn vastaajista (248 kuntaa) katsoi, että varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseen tarvitaan valtakunnallista ohjausta. Ne vastaajista, jotka katsoivat, että valtakunnan tason ohjeistusta tarvitaan laatutyön tukemiseksi perustelevat vastauksiaan seuraavasti (taulukko 20). **Valtakunnallinen ohjaus ja ohjeistus tukisi kunnallista laatutyötä** (59 mainintaa) helpottamalla ja auttamalla sen aloittamista. Lisäksi se jämäköittäisi, selkeyttäisi, raamittaisi, patistaisi, suuntaisi ja tehostaisi varsinaista laatutyötä toimintana tilanteessa, jossa tietoa on vähän olemassa suurimmassa osassa kuntia. Valtakunnallinen ohjeistus toimisi pohjana ja tukimateriaalina kunnalliselle laatutyön suunnittelulle ja kehittämiselle. Laatutyön valtakunnallinen ohjaus eliminoisi vastausten mukaan myös toiminnan yksipuolisuutta, estäisi urautumista ja auttaisi pysymään "laatupolulla" eli ohjaisi kehittämisprosessissa. Vastaajat kokivat myös, että valtakunnallinen laatuohjaus parantaisi päivähoitoon julkisuuskuva ja toisi arvostusta varhaiskasvatukseen. Valtakunnallisen ohjeistuksen kautta pystyttäisiin kunnissa paremmin hakemaan resursseja ja perustelevaan niitä. Sen kautta saataisiin lisääntyvästi myös vanhemmat mukaan arviointiin ja kehittämiseen.

Vastauksissa toiseksi suurimmaksi luokaksi nousi asia, jonka mukaan ohjeistusta tarvitaan laatutyöhön valtakunnallisesti **kuntakohtaisten erojen tasoittamiseksi** (32 mainintaa). Kunnat tuntuvat kaipaavan yhtenäisiä, mutta joustavia käytäntöjä, joissa huomioidaan pienten ja suurten kuntien erilaisuus. Samaan asiaan viitataan kertomalla, että varhaiskasvatuksen kehittämiseen laadun näkökulmasta saataisiin **yhtenäinen linjaus** (24 mainintaa) valtakunnan tasolla, mutta myös kunnallisesti.

Kunnista 15 haluaisi käyttää valtakunnallista ohjeistusta **kuntien väliseen ja kuntien sisäiseen vertailuun**. Valtakunnallinen ohjeistus **varmistaisi varhaiskasvatuksen laadun** (13 mainintaa). Muuten päivähoito ja varhaiskasvatus uhkaavat jäädä vastausten mukaan vanhus-tenhuollon, terveydenhuollon ja esiopetuksen jalkoihin. Myös ajanpuute ja työpaineet estävät tällä hetkellä laatutyön. Valtakunnallinen ohjeistus pakottaisi kunnat toimimaan tässä asiassa.

Valtakunnallinen ohjeistus toimisi myös **kunnan päättäjien ja päivähoiton työntekijöiden velvoittajana ja vakuuttajana** (10 mainintaa) laatutyön tekemisen tärkeydestä. Seitsemän kuntaa kommentoi haluavansa **valtakunnalliset ohjeet ja kriteerit** laatutyöhön, joista jokainen voisi rakentaa omat kuntasovelluksensa. Samoin seitsemän vastaaja katsoi, että **laatutyöhön ei tulisi laittaa tiukkoja normeja**, enemmänkin ohjeita, suosituksia, ideoita, ehdotuksia ja tukea.

Taulukko 20. Valtakunnallisen ohjeistuksen tarpeet (N, %)

Valtakunnallisen ohjeistuksen tarpeet	Maininnat / %
Kunnallisen laatutyön tukeminen	59 / 35 %
Kuntakohtaisten erojen tasoittaminen	32 / 20 %
Yhtenäinen linjaus	24 / 14 %
Kuntien välinen ja sisäinen vertailu	15 / 9 %
Laadun varmistaminen	13 / 8 %
Kunnan työntekijöiden / päättäjien velvoittaminen / vakuuttaminen	10 / 6 %
Valtakunnalliset ohjeet ja kriteerit	7 / 4 %
Ei tiukkaa normitusta	7 / 4 %
Yhteensä	167 / 100 %

Vastaajien joukossa oli myös niitä kuntia (40 kuntaa), jotka eivät halunneet laatutyöhön valtakunnallista ohjeistusta. He kokivat, että liika ohjeistus rasittaa kuntia, eivätkä he toivoneet enempää lakeja ja asetuksia. Nämä vastaajat painottivat, että ylätasoisia ohjeita voi saada valtakunnan tasolta, mutta laatutyö on tehokkainta paikallistasolla. Valtakunnallinen ohjeistus voi muodostua hankalaksi ja rajoittavaksi, koska kunnilla on jo muodostuneet omat käytännöt laatutyön tekemisessä. Osa vastaajista koki, että pienen kunnan erityistarpeita ei otettaisi tarpeeksi huomioon valtakunnan tason ohjeissa. Vastauksista ilmeni myös huoli siitä, että liian byrokraattinen systeemi voi viedä resursseja lapsilta ja täten vähentää laatua. Yksi vastaaja ilmoitti, että ammattiliiton kautta tulee riittävä ohjeistus laatutyöhön ja arviointiin, valtakunnallista ei tarvita.

27. VALTAKUNNALLISEN TIEDOLLA OHJAAMISEN KEHITTÄMINEN

Tämän kysymyksen kohdalla vastausten määrä (65 kuntaa, 22 % kyselyyn vastanneista) ei noussut kovin korkeaksi, mutta vastauksista saa silti esiin selkeitä kehittämisideoita. Eniten ehdotuksia (22 kpl) sai **internet-palvelujen lisääminen ja kehittäminen**. Kaikki varhaiskasvatusta koskeva tieto toivottiin "samaa pakettiin". Stakesin Varttua -portaali koetaan hyvänä alkuna tälle kehitykselle.

Tiedottaminen ja sen kehittäminen sai myös jonkin verran kommentteja (17 kpl). Tiedottamisen muodoista toivottiin kirjallisia tiedotteita kuntiin (osittain suoraan päiväkoteihin) ja Opetushallituksen osalta toivottiin kirjallista tiedottamista kuntiin päin automaattisesti varhaiskasvatuksen osalta. Tiedotteet tulisi joidenkin vastausten mukaan lähettää erityisesti kaikille kunnan johtajille ja päättäjille. Sähköpostia tiedon välittämiseen toivottiin myös, sähköpostitse saataisiin tiedot suoraan päivähoitosta vastaavien koneille. Ehdotuksia tuli myös sen

suhteen, että varhaiskasvatuksen ja päivähoidon tiedotteet kasattaisiin "yksiin kansiin" ja että kerran vuodessa niistä lähetettäisiin kuntiin (kirjallisena?) tietopaketti. Vastauksissa toivottiin myös alueittaisten informaatiotilaisuuksien järjestämistä säännöllisesti. Yhdessä vastauksessa kehoitettiin perustamaan uusi lehti "Varhaiskasvatuksen Sanomat", jossa olisi uusinta tietoa tutkimuksesta, ajankohtaisista asioista, ajan ilmiöistä ja muun muassa koulutuksesta.

Tiedotteiden sisällön suhteen toivottiin yksinkertaisuutta, selkeyttä ja helppotajuisuutta. Uusia lakeja ja asetuksia toivottiin tiivistelmämuotoisina. Tiedotteiden määrästä oli vain yksi kommentti, jossa kiiteltiin tiedotteiden määrää jo nykyisenlaisena. Muutama kommentoi, ettei ole aikaa lukea, tutustua eikä toteuttaa nykyisiäkään tiedotteita.

Koulutuksen (10 mainintaa) osalta vastauksissa puhuttiin koulutuskeskusten tarpeellisuudesta sekä myös tarpeesta keskustelutilaisuuksille, joissa voisi perinteisen koulutustiedon saamisen lisäksi olla vuorovaikutusta. Kuntien välinen yhteistyö koetaan mielekkääksi tavaksi vaihtaa mielipiteitä, muiden hyväksi koetut käytännöt saattavat auttaa toisia alkuun. Kuntia olisi myös velvoitettava laittamaan henkilöstönsä koulutukseen ja varaamaan henkilöstölleen riittävän koulutusmäärärahan.

Tieto-ohjauksen kehittämiseen toivottiin myös **laatutyötä** (11 mainintaa). Laaduntutkimisen kautta voitaisiin verrata kuntien päivähoidon laatua keskenään. Laatutyöhön tarvittaisiin yhtenäiset ja yleiset laatutavoitteet. Laatutyön toteuttamiseksi toivottiin neuvoja siihen, kuinka edetä laatu-prosessissa, helpokäyttöisiä laatu-järjestelmämalleja, yhtenäisiä mittareita, valmiita lomakkeita ja yleisesti laatu-käsitteiden selkeyttämistä. Kuntien päivähoitoon toivottiin laatu-vastaavia ja enemmän benchmarking -tyyppistä laadun kehittämistä.

Informaatio-ohjauksen (7 mainintaa) osalta toivottiin lyhyitä referaatteja tutkimustiedosta, tietoa arviointiin, ei tiukkoja ohjeistuksia, esiopetuksen perusteiden tyyppistä ohjausta sekä konkreettia ja selkeää tiedottamista. Toiveita esitettiin myös **lääninhallitukselle, sosiaali- ja terveysministeriölle ja opetusministeriölle**. Opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön keskinäistä yhteistyötä haluttaisiin parantaa ja lääninhallituksen roolia vahvistaa tieto-ohjauksessa, koulutuksessa ja kehittämisessä. Lääninhallituksen kommentoitiin tarvitsevan lisäresursseja voidakseen hoitaa tehtävänsä informaation välittämisessä. Stakesilta ja sosiaali- ja terveysministeriöltä kaivataan laatutyön viemistä lähemmäs kuntia.

Muissa kommentteissa päivähoidon pelättiin hukkuvan vanhustenhuollon ja terveydenhuollon jalkoihin. Erilaista tukea ja resursointia toivottiin lisää. Varhaiskasvatukseen sisältöön tarvitaan vastausten mukaan tukea alle 3-vuotiaiden kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon sekä vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämiseen. Yhdessä vastauksessa toivottiin myös vanhempien osallistumisen velvoittamista. Sosiaalialan osaamiskeskukset mainittiin kaksi kertaa; niiltä toivottiin apua juuri tieto-ohjaamiseen ja asioiden koordinoimiseen.

28. VALTAKUNNAN TAHOLTA TULEVAN INFORMAATION VAIKUTUKSET

Suurin osa kommentteista kertoi valtakunnan tason informaation positiivisista vaikutuksista kunnan varhaiskasvatukseen. Myönteisenä vaikutuksena koettiin muun muassa se, että valtakunnan taholta tulevan informaation kautta **tarkastellaan omaa toimintaa, tehdään siihen muutoksia ja kehitetään sitä** (31 mainintaa). Perusteluissa kerrottiin, kuinka informaatioon

tutustutaan huolella, otetaan ideoita sekä tartutaan mielenkiintoisiin ja oman kunnan kannalta tarpeellisiin asioihin. Kunnissa ollaan avoimia uusille tuulille ja kriittisillekin näkökulmille. Tieto, joka valtakunnan taholta saadaan, on myös kehittämistoiminnan perusta ja aloittaa keskustelua kuntien päivähoidossa.

Valtakunnallisen tiedon kautta voidaan kunnassa seurata laajempaa keskustelua ja kehittämistyötä sekä saadaan muunlaisia toimintamalleja kuin mitä omassa kunnassa on. Tiedon kautta pysytään myös kehityksessä mukana. Valtakunnan taholta tulevaa tietoa ja tiedottamista pidetään hyödyllisenä, jopa piristysruiskeena. Se otetaan vastaan ilolla ja siitä koetaan olevan apua esimerkiksi työmotivaation kasvamisessa ja oma työn kehittymisessä ja monipuolistumisessa. Valtakunnallisen tiedon kautta suunnitellaan oman toiminnan suuntaviivat ja tavoitteet, kunhan osataan valita itselle hyödylliset asiat.

Tiedottamiseen liittyviä mainintoja oli 13. Kunnat kokivat, että valtakunnan taholta tuleva informaatio leviäisi paremmin, jos se tulisi suoraan päivähoidon eikä kunnan päättäjille. Osa toivoi kuitenkin tiedotuksen menevän suoraan myös päättäjille. Informaatio laitetaan kunnissa kiertoan vanhemmille ja kuntien päättäjille. Päivähoidon vastuhenkilöiltä tieto välitetään yksiköihin ja henkilökunnalle. Tietoa käsitellään myös päivähoidon johtoryhmissä ja muissa palaverissa. Joissakin maininnoissa kritisoitiin kuntien omien tiedotuskanavien heikkoutta ja toimimattomuutta. Osa vastaajista koki, että tietotulva on liian valtava jo nyt eikä aikaa ole tutustua ja hankkia kaikkia uusia asiakirjoja. Toiset kokivat, että tietoa tulee liian vähän. Internetin katsottiin tuovan uusia mahdollisuuksia tiedottamiseen kehittämiseen, sen kautta on mm. hyvä saada tietoa muiden kuntien kehittämissuunnitelmissa.

Koulutukseen liittyviä mainintoja vastauksissa oli muutamia. Koulutusten kautta saadaan tärkeää tietoa valtakunnan tapahtumista ja siksi koulutuksiin osallistutaan aktiivisesti mahdollisuuksien mukaan. Jotkut kommentoivat, että päivähoidosta pitäisi pystyä paremmin irtautumaan koulutuksiin kehitystyön vuoksi. Päivähoidon koulutusmäärärahojen kerrottiin olevan vähäiset ja vaikka laadukasta koulutusta koetaan olevan tarjolla, se on liian kallista ja kehittämisen kannalta olisi parasta, jos koulutusprosessiin saisi koko henkilökunnan jollakin tavalla mukaan. Kunnat kertoivat myös huomioivansa valtakunnan taholta tulevan informaation koulutus suunnittelussa ja järjestävänsä itse koulutusta tiedon pohjalta. Eri kuntien yhteiset koulutustilaisuudet antavat tietoa muiden kuntien tilanteesta ja kehittämistyöstä. Informaation kautta pysytään ajantasalla ja saadaan uutta tietoa ja kokemuksia muualta.

Negatiiviset kommentit olivat vähäisiä (10 kommenttia). Vastauksissa kerrottiin, että valtakunnallisten tietojen kohdalla "*huokailaan*". Tieto tuntuu lisäävän tuskaa, kun toteuttamismahdollisuuksia koetaan olevan vain rajallisesti. Muutama vastaaja koki, että valtakunnallisen informaation vaikutus on heikko, hyvin vähäinen tai satunnainen, sillä ei ole konkreetteja vaikutuksia tai epäillä, ovatko vaikutukset ainakaan pitkäaikaisia.

29. VALTAKUNNAN TASON JA KUNTIEN VÄLISEN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN

Tämä avoin kysymys sai runsaasti vastauksia, vaikka sijainti lomakkeen viimeisenä kysymyksenä olisi voinut vaikuttaa aivan vastakkaisesti. Ilmeisesti kysymyksen aihepiiri on ollut

vastaajista ajankohtainen. Vastauksista on helposti johdettavissa seuraavat (taulukko 21) kehittämissuhteukset valtakunnan tason ja kuntien välisen yhteistyön kehittämiseksi.

Taulukko 21. Ehdotukset valtakunnan tason ja kuntien välisen yhteistyön kehittämiseksi (N, %)

Kehittämissuhteukset	Maininnat / %
Koulutukset / seminaarit / työkokoukset	37 / 28 %
Valtakunnan tason ja kuntatason yhteistyö	32 / 24 %
Tiedottaminen / tiedotteet	24 / 18 %
Kuntien välinen yhteistyö	15 / 11 %
Projektit	11 / 8 %
Laatutyö	8 / 6 %
Muut	7 / 5 %
Yhteensä	134 / 100 %

Jälleen kerran suureksi vastausluokaksi nousi **koulutus** (37 mainintaa) ja siihen liittyvät asiat. Koulutuksiin liittyvät kehittämissuhteukset kertoivat, että kunnissa toivotaan edullisia, jopa ilmaisia koulutuksia, jotka olisivat vuorovaikutuksellisia. Koulutuksissa toivottiin voivan vaihtaa tietoja ja kokemuksia muiden osallistujien kanssa. Ajankohtaisista asioista toivottiin järjestettävän alueellisia koulutuksia 2 - 4 kertaa vuodessa. Koulutukset ovat vastaajien mukaan liian usein Etelä-Suomessa. Yhteistyöltä toivottiin myös koulutus ja kouluttajatiedotteita, eli tietoa siitä, mistä koulutusta voi hakea, keneltä ja mistä aiheista.

Kunnat halusivat vastaustensa kautta myös lähettää terveisiä valtakunnan tahon instansseille ja päättäjille (17 mainintaa). Kunnat kokivat, että valtakunnan tason päättäjien ja vaikuttajien on oltava ajan tasalla kentän asioista. Tästä syystä **eri instanssien suunnittelijoiden ja kehittäjien yhteistyö kentän kanssa** on tärkeää, jotta kentän ääni kuuluu vaikkapa laki- ja asetusasioissa. Valtakunnan tahon asioiden tieto koettiin tärkeäksi omalle työlle, mutta asioiden etenemisen vauhtiin toivottiin nopeutta. Osa vastaajista toivoi, että valtakunnan tason "*kontrolli*" kuntiin säilyisi nykyisenlaisena tai vahvistuisi nykyisestä. Toivomuksena oli myös saada enemmän tietoa, tukea ja ohjausta (valtakunnan tason linjauksia) kuntiin. Yhdessä vastauksessa kaivattiin puheterapian ja lastenpsykiatrian palveluihin pikaista parannusta.

Yhteistyön kehittämisessä alueellinen tasa-arvo sai muutamia mainintoja (10 mainintaa). Koulutukset esimerkiksi eivät ole alueellisesti tasapainossa vastaajien mukaan, suurin osa koulutuksista on pääkaupunkiseudulla tai Etelä-Suomessa. Alueiden erot ja muun muassa isojen ja pienten kuntien erilaisuus tulisi ottaa huomioon kaikessa tiedotuksessa ja ohjeistuksessa.

Lääninhallitukset saivat neljä kommenttia. Lääninhallituksilta toivottiin aktiivista roolia koulutusten järjestämisessä kentän tarpeiden mukaisesti alueellisesti ja alueen sekä valtakunnan ajankohtaisista asioista tiedottamista. Myös lääninhallitusten vierailuja kuntien päivähoitoon toivottiin. Lääninhallituksiin toivottiin myös päivähoitoon ammattilaisia töihin.

Tuttuna aiheena esiin nousi **tiedottaminen** (24 mainintaa) yhteistyön kehittämisen muotona. Vastaajat toivoivat erilaisten tiedonjakokanavien kehittämistä ja tehostamista sekä valtakunnallisesti että alueellisesti; internetiä (nettisivustoa keskustelulle), sähköpostia ja kirjallisia

tiedotteita (suoraan päivähoitoyksiköihin). Tiedon sisällöstä oli toivomuksena "*ruohonjuuritason tieto*".

Kuntien välisessä yhteistyössäkin (15 kommenttia) on kehittämistä kommenttien mukaan. Yhteistyön pitäisi olla säännöllistä ja jatkuvaa. Kuntien välisen yhteistyön kautta saadaan vaihdettua tietoa kuntien erilaisista ratkaisuksista ja kehittämistavoista sekä keskustelufoorumi asioille. **Valtakunnallisia projekteja** (11 mainintaa) pidetään hyvinä (esimerkiksi Valoa, Varttua, esiopetusperusteet). Varsinkin projektien kautta tullut tutkimustieto on erittäin tervetullutta. Erilaisia projekteja toivottiin lisää varsinkin pieniin kuntiin.

Laatutyön osalta (8 mainintaa) yhteistyön kehittämisessä ehdotetaan yhteistä laadunkehittämistä ja vaikkapa valtakunnallisen laatufoorumin perustamista. Myös yhteisiä valtakunnallisia ohjeita laadunvarmistukseen, valmiita testattuja lomakkeita ja jopa aikatauluja toivottiin. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin valtakunnan tason arviointiryhmiä, jotka pyynnöstä kiertäisivät kunnissa arvioimassa, antamassa kehittämisideoita ja aloittamassa laatuprosesseja. Kuntien laatuvaastavien yhteistyötä toivottiin myös muutamassa vastauksessa.

Muissa kommentteissa haluttiin materiaalia ja koulutusta molemmilla kotimaisilla kielillä, osaamiskeskusten hyödyntämistä yhteistyössä, tutkimustietoa ja ideoita käytännön työhön. Tämänkaltaiset kyselyt koettiin hyvinä "*herättäjinä*".

30. B-OSAN TIIVISTELMÄ: OHJAUSTOIMINTA

- Kunnat tyytyväisiä oman kuntansa päivähoiton organisaatioon
- Päivähoidon henkilöstön nimikkeet moninaisia ja kirjavia
- Päivähoidon organisaatioissa useimmiten pedagogisesta ohjaamisesta vastaava henkilö
- Päivähoidon organisaatioissa useimmiten koulutussuunnittelusta vastaava henkilö/ ryhmä
- Kuntien päivähoitossa kehitettävä tiedonhaku- ja välitysjärjestelmän rakentamista ja systematisointia
- Varhaiskasvatuksen sisällön kehittämiseen kaivataan tukea
- Varhaiskasvatuksen ohjaustoiminta nykyisenlaisena riittävää
- Valtakunnan tahon informaatio vaikuttaa kunnissa koulutuksen hakemiseen ja suunnitteluun sekä toiminnan muutoksiin ja kehittämiseen
- Valtakunnan taholta tuleva tieto-ohjaaminen riittävää
- Valtakunnallista ohjeistusta laatutyöhön kaivataan kunnallisen laatutyön tukemiseen, kuntakohtaisten erojen tasoittamiseen ja yhtenäisiin linjauksiin

- Valtakunnan taholta tulevan informaation kautta tarkastellaan omaa päivähoitotoimintaa, tehdään siihen muutoksia ja kehitetään sitä
- Valtakunnan tason ja kuntien välisen yhteistyön kehittämiskohteita ovat koulutukset, tiedottaminen sekä valtakunnan tason ja kuntatason sekä kuntien keskinäinen yhteistyö

C. TULOSTEN VERTAILUT

31. KUNTAKOON MUKAINEN VERTAILU

Tässä analyysissä kunnat jaettiin asukaslukumäärän mukaan kolmeen eri luokkaan: pieniin, keskisuuriin ja suuriin. Pienissä kunnissa asukasluku on alle 10 000 asukasta. Näitä kuntia oli vastanneista yhteensä 207 (70 % kyselyyn vastanneista kunnista). Keskisuurissa kunnissa puolestaan on 10 000 - 100 000 asukasta, lukumääräisesti kuntia oli yhteensä 82 (28 % kyselyyn osallistuneista kunnista). Suuriksi kunniksi luokiteltiin yli 100 000 asukkaan kunnat, joita vastanneista oli 7 (2 % kyselyyn osallistuneista kunnista).

Jako kolmeen ryhmään kunnan asukasmäärän mukaan saattaa vaikuttaa keinotekoiselta, varsinkin, kun keskisuuren ja suuren kunnan raja on nostettu aika ylös. Tässä selvityksessä se oli kuitenkin tarkoituksenmukaisin tapa tulosten vertailun kannalta. Kuntakoon mukainen vertailu on tehty kyselylomakkeen suljettujen kysymysten osalta.

31.1. Laadunarviointi ja kehittämistoiminta

Määrällinen arviointi

Valtakunnallisesti **päiväkotien** määrällistä arviointia toteutetaan 80 % kyselyyn vastanneista kunnista. Pienissä kunnissa määrällistä arviointia suoritetaan säännöllisesti hieman harvemmin, koska vain 74 % kysymykseen vastanneista kunnista (154 kuntaa) arvioi säännöllisesti päiväkotien toimintaa. Keskisuurissa kunnissa päiväkotien määrällistä arviointia suoritetaan säännöllisesti jo 93 % kysymykseen vastanneista kunnista (76 kuntaa) eli yli valtakunnallisen tuloksen. Suurista kunnista kaikki seitsemän suorittavat säännöllistä arviointia päiväkodeissa 100 %:sesti.

Perhe- ja/tai ryhmäperhepäivähoidossa määrällisen arvioinnin säännöllinen suorittaminen on yhtenäisempää kuin päiväkodeissa tarjottavien palvelujen arviointi. Pienissä kunnissa seuranta suoritetaan säännöllisesti 84 % kysymykseen vastanneista kunnista. Pienten kuntien kohdalla ei kuitenkaan voida suoraan verrata päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa suoritettavaa arviointia, sillä päiväkoteja ei ole 11 % kuntia, kun taas perhepäivähoitoa tarjotaan kaikissa paitsi yhdessä kyselyyn osallistuneissa kunnissa. Säännöllisesti perhepäivähoitoa seurataan 91 % kysymykseen vastanneista keskisuurista kunnista, mikä on enemmän kuin vastaava valtakunnallinen tulos. Suurissa kunnissa puolestaan perhepäivähoidon säännöllistä määrällistä seuranta suoritettiin kaikissa paitsi yhdessä suuressa kunnassa (86 %), mikä on saman verran kuin valtakunnallisesti.

Erityispäivähoitoa ei ole tarjolla 90 pienessä kunnassa (43 %) lainkaan. Niissä pienissä kunnissa, joissa sitä on, suoritetaan eniten toiminnan säännöllistä seuranta. Keskisuurista kunnista 56 (68 % vastanneista keskisuurista kunnista) suorittaa erityispäivähoidon seuranta säännöllisesti. Suurista kunnista säännöllisesti määrällistä arviointia toteuttaa kaikkiaan kuusi kuntaa eli 86 %. Valtakunnallisesti 42 % kunnista arvioi säännöllisesti erityispäivähoitoa.

Yksityisen päivähoidon määrällistä arviointia suoritetaan vain neljänneksessä kyselyyn vastanneista kunnista (74 kuntaa). Yli puolessa pienistä kunnista ei kuitenkaan ollut yksityistä päivähoitoa. Niissä pienissä kunnissa, joissa yksityistä päivähoitoa on, suorittaa sen määrällistä seuranta satunnaisesti 14 % kysymykseen vastanneista kunnista ja saman verran myös säännöllisesti. Keskisuuret kunnat seuraavat yksityistä päivähoitoa pääasiassa säännöllisesti (51 % kysymyksen vastaajista, 42 keskisuurta kuntaa). Kuitenkaan 10 % keskisuurista kunnista ei seuraa yksityistä päivähoitotoimintaa määrällisesti lainkaan. Suurista kunnista neljä seuraa säännöllisesti yksityistä päivähoitoa ja kaksi satunnaisesti.

Avointa päivähoitotoimintaa ei ollut lainkaan 174 pienessä kunnassa (84 % pieniä kuntia). Kunnissa, joissa kyseistä päivähoitotoimintaa kuitenkin on, sitä seurataan joko satunnaisesti tai säännöllisesti. Myös keskisuurista kunnista yli puolessa (54 %) ei ole avointa päivähoitotoimintaa. Kunnat, joissa sitä on, seuraavat toimintaa säännöllisesti 23 %, mutta jonkin verran myös satunnaisesti (10 %). Kaikissa suurissakaan kunnissa ei ole avointa päivähoitotoimintaa, mutta niissä kolmessa kunnassa, joissa sitä on, toimintaa arvioidaan säännöllisesti. Valtakunnallisesti avointa päivähoitotoimintaa arvioidaan määrällisesti vain 10 % kuntia, joten ero keskisuurien ja erityisesti suurien kuntien vastaavaan lukuun on selkeä.

Muita päivähoitomuotoja seurataan määrällisesti enimmäkseen säännöllisesti. Pienistä kunnista 43 % (88 pientä kuntaa) ei ole muita päivähoitomuotoja, kuin mitä edellä on jo esitetty. Niissä pienissä kunnissa, joissa muita päivähoitomuotoja kuitenkin on, niitä seurataan 8 % (17 kunnassa) säännöllisesti. Ainoastaan kolme pientä kuntaa suorittaa satunnaista seuranta ja kaksi ei suorita seuranta ollenkaan. Keskisuurista kunnista 23 % (19 kuntaa) seuranta on säännöllistä, 4 % (3 kuntaa) satunnaista ja vain 1 % ei lainkaan arvioi määrällisesti muita päivähoitomuotojaan. Neljässä suuressa kunnassa ei ole muita päivähoiton muotoja. Niissä kahdessa kunnassa, jotka muita päivähoitomuotoja tarjoavat, arviointi on pääsääntöisesti säännöllistä.

Laadullinen arviointi

Laatuun liittyvää arviointia suoritetaan kunnissa selvästi vähemmän kuin määrällistä arviointia. Valtakunnallisesti **päiväkotien** laatuun liittyvää arviointia suorittaa 42 % kyselyyn vastanneista kunnista. Pienissä kunnissa suoritetaan päiväkotien laadullista arviointia eniten satunnaisesti (37 % kysymyksen vastaajista), mutta melkein yhtä monta kuntaa (30 % kysymykseen vastanneista) suorittaa arviointia säännöllisesti. Kuitenkin 16 % pienistä kunnista ei suorita lainkaan päiväkotien laatuun liittyvää arviointia. Keskisuurista kunnista 67 % suorittaa säännöllistä päiväkotien laatuun liittyvää arviointia. Satunnaista arviointia suoritetaan 26 % kuntia. Keskisuurista kunnista vain 6 % ei suorita lainkaan laatuun liittyvää arviointia päiväkodeissa. Suurista kunnista 57 % (neljä suurta kuntaa) suorittaa säännöllistä laatuun liittyvää arviointia ja 29 % (kaksi suurta kuntaa) arvioi satunnaisesti.

Vain yhdessä prosentissa pieniä kuntia ei ole **perhepäivähoitoa** lainkaan. Perhe- ja/tai ryhmäperhepäivähoidon laatuun liittyvää arviointia toteutetaan pienissä kunnissa pääasiassa sa-

tunnaisesti (49 % kysymykseen vastanneista pienistä kunnista). Säännöllisesti tai ei lainkaan arviointia suoritetaan molempia hieman yli 20 % pienistä kunnista. Keskisuurissa kunnissa suoritetaan selkeästi eniten säännöllistä laatuun liittyvää arviointia (63 % vastanneista keskisuurista kunnista). Satunnaista arviointia suoritetaan 27 % keskisuuria kuntia. Keskisuurista kunnista 6 % ei suorita lainkaan arviointia. Suurista kunnista neljä (57 %) suorittaa säännöllistä laatuun liittyvää perhepäivähoidon toiminnan arviointia ja satunnaista arviointia suorittaa kaksi (29 %) suurista kunnista. Valtakunnallisesti laatuun liittyvää arviointia toteutetaan eniten satunnaisesti (42 % kyselyyn vastanneista). Kyselyyn vastanneista kunnista 53 ilmoitti, ettei heidän kunnassaan suoriteta laatuun liittyvää arviointia perhepäivähoidon osalta lainkaan.

Erityispäivähoidossa laatuun liittyvää arviointia suoritetaan säännöllisesti 26 % kyselyyn vastanneista kunnista. Pienistä kunnista suurin osa suorittaa satunnaista laadullista arviointia (23 % vastanneista pienistä kunnista), keskisuurissa ja suurissa kunnissa laatuun liittyvä arviointi on pääosin säännöllistä (51 % keskisuurista kunnista ja 57 % suurista kunnista). Pienten ja keskisuurten kuntien ryhmässä on yhteensä 27 kuntaa, joissa laadullista erityispäivähoidon arviointia ei suoriteta lainkaan.

Pienissä ja keskisuurissa kunnissa ei juurikaan arvioida **yksityistä päivähoitoa** laadullisesta näkökulmasta. Pienistä kunnista 9 % suorittaa satunnaista arviointia ja vain 1 % (3 pientä kuntaa) säännöllistä. Keskisuurissakin kunnissa satunnaisempi arviointi on yleisempää kuin säännöllinen, sillä satunnaisesti arvioi 26 % kunnista ja säännöllisesti 17 % kunnista. Suurista kunnista 43 % suorittaa säännöllistä laatuun liittyvää arviointia ja satunnaista arviointia suorittaa 29 % suurista kunnista. Valtakunnallisesti yksityisen päivähoitoon laadullista arviointia suorittaa säännöllisesti neljännes kyselyyn vastanneista kunnista.

Suurimmassa osassa pieniä kuntia ei ole lainkaan **avointa päivähoitotoimintaa**. Kunnissa, joissa sitä on, säännöllistä arviointia toteuttaa ainoastaan 1 % kunnista eli kaksi pientä kuntaa. Satunnaista arviointia suorittaa 3 % pienistä kunnista. Keskisuurista kunnista melkein puolessa (49 %) ei ole avointa päivähoitotoimintaa. Kunnissa, joissa kyseistä päivähoitotoimintaa on, suoritetaan melkein yhtä paljon säännöllistä (12 % keskisuurista kunnista) kuin satunnais-takin arviointia (11 % keskisuurista kunnista). Suurista kunnista 57 % suorittaa säännöllistä laatuun liittyvää arviointia. Valtakunnallisesti ainoastaan 5 % (15 kuntaa) kyselyyn vastanneista kunnista arvioi avointa päivähoitotoimintaa säännöllisesti laatuun liittyvissä asioissa.

Muiden päivähoitomuotojen osalta laatuun liittyvää arviointia suoritetaan suurissa kunnissa säännöllisesti vain kahdessa kunnassa. Keskisuurissa kunnissa 10 % suorittaa satunnaista laatuun liittyvää arviointia ja säännöllistä arviointia toteuttaa saman verran eli 10 % keskisuurista kunnista. Pienissä kunnissa ei juurikaan suoriteta laatuun liittyvää arviointia muun päivähoitotoiminnan osalta, kuitenkin säännöllistä arviointia (4 % pienistä kunnista) on hieman useam-massa kunnassa kuin satunnaista arviointia (1 % pienistä kunnista). Valtakunnallisesti 6 % kyselyyn osallistuneista kunnista arvioi säännöllisesti muiden päivähoitomuotojen laatuun liittyviä asioita.

Laatuasiakirja

Valtakunnallisesti vain 14 % kyselyyn vastanneista kunnista (42 kuntaa) oli laadittu laatutyötä ohjaavia asiakirjoja. Tällaista kirjattua laatuasiakirjaa ei ole kuin 16 % pieniä kuntia eli 34 pienessä kunnassa. 28 kunnassa asiakirja on laadittu yhteiseksi koko päivähoitolle. Lisäksi

osalla kunnista on yhteisen asiakirjan ohella yksikkökohtaiset asiakirjat tai vain yksikkökohtaiset asiakirjat. Lisäksi viidessä kunnassa on vain alueellisia asiakirjoja. Keskiuurista kunnista jopa 38 % on laatuasiakirjan laatiminen suunnitteilla! Niistä kahdeksasta kunnasta, joissa on jo laatuasiakirja, puolessa se on laadittu koko kunnan päivähoitoa varten. Lisäksi neljässä keskiuurissa kunnassa on laadittu yhteisen asiakirjan lisäksi yksikkökohtaiset asiakirjat. Suurista kunnista 43 % (3 kuntaa) on laatuasiakirja, joka on joko koko päivähoitolle yhteinen tai sitten yhteisen asiakirjan lisäksi on laadittu myös alueelliset asiakirjat. Kolmessa suuressa kunnassa on vain alueelliset asiakirjat.

Seudullinen yhteistyö

Pienistä kunnista 50 %, keskiuurista kunnista 51 % ja suurista kunnista 43 % tekee seudullista yhteistyötä laatutyössä. Pienten ja keskiuurten kuntien pääasiallinen yhteistyömuoto on yhteisen koulutuksen ostaminen tai/ja myyminen, kun taas suurilla kunnilla merkittävimmät yhteistyötavat ovat yhteinen koulutus ja muut tavat. Valtakunnallisesti 148 kuntaa eli tasan puolet kyselyyn vastanneista kunnista toteuttaa laatutyössä seudullista yhteistyötä. Yhteinen koulutus on luonnollisesti myös valtakunnallisissa tuloksissa yleisin yhteistyötapa.

Laatuvastaavat

Päivähoitoyksiköissä ei juurikaan ole **laatuvastaavia**. Pienissä kunnissa kaikissa yksiköissä on laatuvastaavat 8 % kuntia ja suunnitteilla se on 12 % pieniä kuntia. Keskiuurista kunnista 28 % on laatuvastaavat päivähoitoyksiköissä ja suunnitteilla asia on 18 % kuntia. Suurista kunnista 29 % on kaikissa yksiköissä laatuvastaavat ja lisäksi 29 % kunnista suunnittelee laatuvastaavan nimeämistä. Valtakunnallisesti vain 14 % kuntia (42 kunnassa) on laatuvastaavat kaikissa päivähoitoyksiköissä ja yhtä monessa kunnassa asia on suunnitteilla.

Kaikissa pienissä ja keskiuurissa kunnissa ei ole aluejakoa. Pienissä ja keskiuurissa kunnissa **alueellisia laatuvastaavia** ei ole yli 40 % kuntia. Pienistä kunnista neljässä, joissa laatuvastaavia on, heitä on kaikilla alueilla. Vastaavasti keskiuurissa kunnissa laatuvastaavia on yhdeksässä kunnassa kaikilla alueilla ja kahdessa kunnassa useimmilla alueilla. Suurissa kunnissa joko ei ole aluevastaavia lainkaan tai niitä on kaikilla alueilla. Suunnitteilla asia on pienistä kunnista 5 %, keskiuurista 16 % ja suurista kunnista 14 %. Valtakunnallisesti vain harvoilla päivähoitoalueilla on laatuvastaavat, koska näin ilmoitti ainoastaan 5 % kyselyyn osallistuneista kunnista. Suunnitteilla asia on 8 % kyselyyn vastanneista kunnista.

Koko päivähoidon laatutyön **koordinoimisen vastuuhenkilöä** ei ole 51 % kyselyyn vastanneista kunnista (151 kunnassa). Pienissä kunnissa laatutyön koordinoimisen vastuuhenkilöitä on vielä vähemmän, koska heitä on vain 26 % pieniä kuntia. Keskiuurista kunnista puolestaan 52 % kuntia on henkilöt, jotka vastaavat päivähoidon laatutyön koordinoimisesta. Suurista kunnista 57 % on koordinoivat henkilöt.

Laatutyöryhmä / -ryhmät

Päivähoidon **laatutyöryhmä tai -ryhmiä** on valtakunnallisesti vain 23 % kyselyyn vastanneista kunnista (67 kuntaa). Pienistä kunnista 10 % suunnittelee asiaa ja 10 % kuntia ryhmiä

on jo toiminnassa. Keskiuurissa kunnissa puolella on laaturyhmä tai -ryhmiä ja suunnitteilla asia on 20 % kuntia. Suurista kunnista kuudella on toiminnassa olevia laaturyhmiä.

Laadunarviointitapa tai -järjestelmä ja omat arviointimenetelmät

Pienistä kunnista 67 % ei ole **tietyä laadunarviointitapaa tai -järjestelmää**. Sitä suunnitellaan 12 % kuntia ja 20 % kuntia jokin laadunarviointitapa tai -järjestelmä on jo käytössä. Keskiuurista kunnista 55 % ja suurista kunnista 57 % käyttää jo tiettyä laadunarviointitapaa. Suunnitteilla se on 17 % keskisuuria kuntia, suurista kunnista vastaavasti yhdellä (14 %) kunnalla. Valtakunnallisia tuloksia tarkisteltaessa 30 % kyselyyn osallistuneista kunnista (90 kuntaa) ilmoitti, että heillä on käytössä jokin tietty laadunarviointitapa tai -järjestelmä. **Omia arviointimenetelmiä** on kehittänyt tai kehittämässä 23 % pienistä kunnista. Vastaavasti 60 % keskisuuria ja 57 % suuria kuntia sellaiset ovat jo käytössä tai niitä ollaan kehittämässä. Valtakunnallisesti 34 % kunnista eli tasan sata kuntaa on kehittänyt tai on kehittämässä omia arviointimenetelmiä.

Kunnan hallinnon osallistuminen päivähoiton arviointi- ja laatutyöhön

Kaikkien vastanneiden kuntien tuloksia tarkasteltaessa ilmeni, että 38 % kuntia **kunnan hallinto on mukana** päivähoiton arviointi- ja laatutyössä. Pienissä kunnissa vastaava luku on pienempi eli 29 %. Keskiuurista kunnista 60 % kunnan hallinto on mukana päivähoiton laatutyössä ja suurista kunnista kolmella on hallinto mukana laatutyössä. Asiaa havainnollistaa seuraava taulukko 22.

Taulukko 22. Kunnan hallinnon osallistuminen päivähoiton laatu- ja arviointityöhön (N, %)

	Valtakunnallinen	Pienet kunnat	Keskisuuret kunnat	Suuret kunnat
Ei	177 / 62 %	143 / 71 %	31 / 40 %	3 / 50 %
<u>Kyllä</u>	108 / 38 %	58 / 29 %	47 / 60 %	3 / 50 %
Yhteensä	285 / 100 %	201 / 100 %	78 / 100 %	6 / 100 %

Laatu- ja arviointiprojektit

Kunnan **eri hallintokuntien yhteisiä laatu- ja arviointiprojekteja** ei juurikaan ole pienissä (80 % pieniä kuntia) ja keskiuurissa kunnissa (67 % keskisuuria kuntia). Sen sijaan suurista kunnista neljällä eli 67 % on tai on ollut hallintokuntien välisiä yhteistyöprojekteja. Valtakunnallisesti vain 24 % kyselyyn vastanneista kunnista on tai on ollut eri hallintokuntien yhteisiä laatu- tai arviointiprojekteja.

Pienistä kunnista 79 % ja keskiuurista kunnista 71 % **päivähoito ei ole ollut osallisena kunnan eri hallintokuntien yhteisissä laatu- tai arviointiprojekteissa**. Pienistä kunnista 20 % ja keskiuurista kunnista 26 % on ollut eri hallintokuntien yhteinen laatu- tai arviointiprojekti, jossa myös päivähoito on ollut osallisena. Suurista kunnista 43 % päivähoito on osallistunut kuvatus kaltaiseen projektiin. Valtakunnallisesti vastaava luku on 22 % (66 kuntaa).

Pienistä kunnista 86 % ei ole osallistunut **valtakunnalliseen tai ylikunnalliseen päivähoiton laatutyön projektiin**. Keskisuurista kunnista 52 % ei ole osallistunut laatutyön valtakunnallisiin tai ylikunnallisiin projekteihin. Suurista kunnista puolestaan 43 % on osallistunut ja saman verran ei. Valtakunnallisesti tarkasteltuna 22 % kyselyyn vastanneista kunnista on mukana tai on ollut valtakunnallisissa tai ylikunnallisissa päivähoiton laatua koskevissa projekteissa.

Valtakunnallisesti 34 % kyselyyn osallistuneista kunnista on tai on ollut **kunnallinen päivähoiton laatuprojekti tai laatuun liittyvä kehittämisprojekti**. Pienistä kunnista 64 % ei ole ollut päivähoiton laatuprojektia. Sellainen on kuitenkin suunnitteilla 29 kunnassa (14 % pieniä kuntia). Keskisuurista kunnista puolestaan 65 % on ollut tai on meneillään laatuprojekti ja sitä suunnittelee 15 keskisuurista kunnista (18 % kunnista). Suurista kunnista 57 % on tai on ollut laatuprojekteja, suunnitteilla sellainen on yhdessä suuressa kunnassa.

Suhtautuminen laatutyöhön

Pienissä, keskisuurissa ja suurissa kunnissa päivähoiton henkilöstön **suhtautuminen laatutyöhön** on pääasiallisesti myönteistä. Pienissä kunnissa varauksellista suhtautumista esiintyy kuitenkin enemmän kuin erittäin positiivista suhtautumista. Kielteistä suhtautumista esiintyy niissä myös jonkin verran. Keskisuurissa kunnissa puolestaan erittäin positiivista suhtautumista esiintyy hieman enemmän kuin varauksellista ja kielteistä suhtautumista esiintyy vähemmän kuin pienissä kunnissa. Suurissa kunnissa suhtautuminen on selkeästi myönteistä, jonkin verran suhtaudutaan myös erittäin positiivisesti. Varauksellista suhtautumista esiintyy myös hieman, samoin kuin kielteistäkin. Myös valtakunnallisesti suhtautuminen laatutyöhön on pääasiassa myönteistä.

Osallistuminen laatutyöhön

Ketkä kunnissa osallistuvat päivähoiton laatutyöhön? Valtakunnallisesti hieman yli puolet eli 151 kuntaa ilmoitti koko **henkilöstön** osallistuvan laatutyöhön ja lisäksi 60 kuntaa ilmoitti osan henkilöstöstään osallistuvan laatutyöhön. Koko henkilöstön osallistumista vertailtaessa käy ilmi, että keskisuurissa kunnissa päivähoiton koko henkilöstö osallistuu eniten laatutyöhön (72 % keskisuuria kuntia) verrattuna pieniin tai suuriin kuntiin. Pienissä ja suurissa kunnissa koko henkilöstö osallistuu laatutyöhön 43 % kuntia. Kuitenkin kaikkiin kuntatyyppeihin kuuluu kuntia, joissa päivähoiton henkilöstö ei osallistu lainkaan laatutyöhön.

Lasten osallistuminen päivähoiton laatutyöhön on satunnaista valtakunnallisesti tarkasteltuna, kuten myös pienissä ja keskisuurissakin kunnissa. Poikkeuksena ovat suuret kunnat, joista neljässä (57 % vastanneita suuria kuntia) lapset osallistuvat säännöllisesti päivähoiton laatutyöhön.

Vanhemmat osallistuvat säännöllisesti lastensa päivähoiton laatutyöhön 60 % keskisuuria kuntia ja 57 % suuria kuntia. Pienissäkin kunnissa säännöllinen osallistuminen on yleisempää kuin satunnainen osallistuminen (36 % pienistä kunnista osallistuminen säännöllistä). Pienistä kunnista 15 % ja keskisuurista kunnista 5 % vanhemmat eivät osallistu päivähoiton laatutyöhön lainkaan, mutta kuudessa kysymykseen vastanneessa suuressa kunnassa vanhemmat ovat mukana. Koko kunnan päivähoiton osalta pienissä ja suurissa kunnissa vanhemmat arvioivat koko kunnan päivähoitoa satunnaisemmin kuin keskisuurissa kunnissa, joissa se on hieman

säännöllisempää. Valtakunnallisesti tarkasteltuna vanhemmat osallistuvat säännöllisesti päivähoiton laatutyöhön oman lapsen osalta 43 % kuntia ja koko kunnan päivähoiton osalta 20 % kuntia. Verrattaessa lasten ja vanhempien osallistumista laatutyöhön, voidaan todeta, että lasten osallistuminen on vähäisempää.

Laadunarviointitavat

Kunnat käyttävät päivähoiton laadunarvioimiseen erilaisia tapoja. Valtakunnallisesti **sisäinen arviointi** on ehdottomasti suosituin tapa arvioida, koska 64 % kyselyyn osallistuneista kunnista ilmoitti käyttävänsä tätä laadunarviointitapaa. Näin on myös kaikissa kolmessa eri kuntakokojen luokissa. Pienistä kunnista 57 % ja keskisuurista kunnista 77 % käyttää sisäistä arviointia laadun arvioimisessa. Sisäinen arviointi on käytössä myös 86 % suurista kunnista, lisäksi suurista kunnista 71 % käyttää vertaisarviointia. Myös osa pienistä kunnista (24 % pienistä kunnista) ja 32 % keskisuurista kunnista on käyttänyt vertaisarviointia. Ulkopuolisen arvioinnin käyttäminen on vähäistä. Pienistä kunnista alle 10 %, keskisuurista kunnista 22 % ja suurista kunnista 29 % on käyttänyt ulkopuolista arviointia. 32 % pieniä kuntia ja 12 % keskisuuria kuntia ei suoriteta arviointia ollenkaan. Kaikissa vastanneissa suurissa kunnissa sen sijaan suoritetaan jonkinlaista arviointia.

Laatuun liittyvä koulutus

Laatuun liittyvää koulutusta on saatu 175 kunnassa (59 % kyselyyn vastanneista kunnista) viimeisen kolmen vuoden aikana. Pienistä kunnista 51 % on saanut koulutusta, mutta melkein saman verran kuntia on jäänyt ilman koulutusta (47 % pieniä kuntia). Keskisuurista kunnista 80 % ja suurista kunnista 71 % on saanut laatuun liittyvää koulutusta viimeisen kolmen vuoden aikana. Lisäkoulutusta kuitenkin kaivataan, suurissa kunnissa jopa 100 %:sesti. Pienistä kunnista 88 % ja keskisuurista kunnista 80 % koki tarvitsevansa lisäkoulutusta. Valtakunnallisesti 86 % vastanneista ilmoitti kaipaavansa lisäkoulutusta.

Laadunarviointitiedon käyttäminen

Laadunarvioinnista saatua tietoa käytetään monella eri tavalla. Pienillä ja keskisuurilla kunnilla yleisin tapa on korjata päivähoiton toimintaa saatujen tulosten pohjalta. Toiseksi yleisin tapa on sisällyttää kehittämisalueet toimintasuunnitelmaan tavoitteina. Pienissä kunnissa käytetään tuloksia vertailuun, etenkin oman kunnan sisällä. Jonkin verran verrataan myös muihin kuntiin ja valtakunnallisesti. Yli puolet keskisuurista kunnista käyttää tuloksia myös kehittämisalueiden määrittelyyn, aikataulujen laatimiseen ja vastuuhenkilöiden nimeämiseen sekä vertailuun, jolloin vertailua suoritetaan lähinnä omassa kunnassa. Suuret kunnat eroavat pienistä ja keskisuurista kunnista siinä, että niissä tuloksia käytetään eniten vertailuun, jota suoritetaan oman kunnan sisällä ja valtakunnallisesti. Toiseksi eniten suurissa kunnissa käytetään laadunarviointitietoa toiminnan korjaamiseen sekä kehittämisalueiden sisällyttämiseen toimintasuunnitelmaan tavoitteina.

Laatutyöstä tiedottaminen

Miten laatutyöstä tiedotetaan? Puolet pienistä kunnista tiedottaa **vanhemmille** laatutyöstään. Keskiuurista kunnista huomattavasti suurempi määrä eli 84 % tiedottaa vanhemmille. Suurissa kunnissa laatutyöstä tiedotetaan vanhemmille kaikissa paitsi yhdessä vastanneessa kunnassa. Valtakunnallisesti 60 % kunnista ilmoitti tiedottavansa vanhemmille laatutyöstä.

Päivähoidon henkilökunnalle tiedotetaan laatutyöstä 66 % kyselyyn vastanneista kunnista. Vaikka laatutyöstä tiedotetaan henkilökunnalle jokaisen kuntakoon luokassa, on jokaisessa luokassa myös kuntia, joissa henkilökunnalle ei tiedoteta laatutyöstä lainkaan. Pienistä kunnista 22 % ja suurista kunnista 14 % (yksi kunta) ei tiedota henkilökunnalle lainkaan, keskisuurissa kunnissa kyseinen prosentti on selkeästi pienin, koska vain 4 % kunnista jättää tiedottamatta henkilöstölle laatutyöstä.

Kuntien tiedottaminen **yhteistyökumppaneilleen** on selvästi vähäisempää kuin vanhemmille tai henkilökunnalle tiedottaminen. Valtakunnallisesti vain 45 % kysymykseen vastanneista kunnista ilmoitti tämän tekevänsä. Pienistä kunnista 22 % tiedottaa yhteistyökumppaneilleen, keskisuurista kunnista puolestaan 39 %. Suuret kunnat tiedottavat eniten, koska 57 % suurista kunnista ilmoitti tiedottavansa myös yhteistyökumppaneilleen päivähoidon laatutyön arvioinnista.

Kunnan päättäjille tiedotetaan hieman aktiivisemmin kuin yhteistyökumppaneille. Pienistä kunnista 47 % tiedottaa oman kuntansa päättäjille kunnan päivähoidon laatutyöstä. Keskiuurissa ja suurissa kunnissa tiedotetaan päättäjiä enemmän kuin pienissä kunnissa (noin 70 % keskisuurista ja suurista kunnista). Valtakunnallisesti reilu puolet kyselyyn vastanneista kunnista tiedottaa päättäjilleen päivähoidon laatutyöstä. Kunnat eivät juurikaan tiedota **muille** kuin mainituille tahoille. Pienistä kunnista alle 10 % ja keskisuurista ja suurista kunnista noin 20 % tiedottaa muille kuin edellä mainituille tahoille. Valtakunnallisesti 13 % kysymyksen vastaajista tiedottaa muita tahoja.

31.2 Ohjaustoiminta

Valtakunnallisesti 65 % kunnista ilmoitti olevansa tyytyväisiä kuntansa **päivähoidon organisaation toimivuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen**. Kunnan koosta riippumatta tulokset olivat hyvin samankaltaisia eli noin 30 % pieniä, keskisuuria ja suuria kuntia ollaan tyytymättömiä organisaatioon. Päivähoidon vastuuhenkilöitä tarkasteltaessa käy ilmi, että yli 80 % kaikista kuntatyypeistä on nimetty **pedagogisesta ohjaamisesta vastaava henkilö** tai tämä tehtävä ainakin katsotaan kuuluvan jollekin tietylle henkilölle. **Koulutussuunnittelun vastuuhenkilöitä** on 87 % keskisuuria kuntia sekä noin 70 % pieniä ja suuria kuntia. Valtakunnallisesti 25 % kunnista mainitsi, ettei heillä ole koulutussuunnitteluun erikseen valittua henkilöä.

Uusimman tiedon hankkimiseen ja välittämiseen on kunnissa yleensä jokin järjestelmä, mutta kuitenkin noin 15 % pieniä ja suuria kuntia sekä 27 % keskisuuria kuntia ei ole systemaattista tiedonhaku ja -välitysjärjestelmää (valtakunnallinen tulos 19 %). Pääosin kuntien päivähoidon vastuuhenkilöt etsivät ja välittävät tiedon yksiköihin. Muitakin tiedon välittämisen tapoja käytetään, mutta näitä käytetään huomattavasti vähemmän.

Kunnat näyttävät selkeästi tarvitsevan **tukea kehittääkseen varhaiskasvatuksen sisältöä**. Näin kertoi 72 % kaikista kunnista. Pienistä kunnista 72 % ja keskisuurista kunnista 74 % ilmoitti tarvitsevänsä enemmän tukea ja suuristakin kunnista yli puolet (neljä kuntaa) kaipaa lisää tukea.

Laki- ja asetustasoinen ohjaus nähdään riittäväksi pienissä (66 % pienistä kunnista) ja keskisuurissa kunnissa (57 % keskisuurista kunnista). Suurista kunnista 57 % puolestaan on sitä mieltä, ettei nykyinen normiohjaus riitä. Valtakunnallisesti 63% kunnista koki laki- ja asetustasoisen ohjauksen riittäväksi.

Pienistä kunnista 77 %, keskisuurista kunnista 85 % ja suurista kunnista jopa 100 % saa mielestään **riittävästi tietoa päivähoidon ja varhaiskasvatuksen ajankohtaisista asioista** kuntaansa. Valtakunnan tulosten tasolla 80 % kunnista saa mielestään riittävästi tietoa. Kunnat saavat tietonsa eri lähteistä ja eri tavoin. **Tiedotteina** ajankohtaisimman tiedon päivähoidosta saa sosiaali- ja terveysministeriöltä, Stakesilta ja Kuntaliitolta. Myös lääninhallitus antaa tiedotteita, etenkin keskisuurten ja suurten kuntien mukaan. Suuret kunnat saavat tiedotteita myös opetushallitukselta ja opetusministeriöltä.

Tutkimusten muodossa tietoa jakaa selkeästi kolme tahoa: Stakes, yliopistot ja sosiaali- ja terveysministeriö. Stakesin taholta saa kuntien mukaan eniten tutkittua päivähoidon ja varhaiskasvatusta koskevaa tietoa. **Kouluttavina** tahoina pienet ja keskisuuret kunnat kokivat etenkin lääninhallituksen sekä Kuntaliiton, yliopistot ja muut oppilaitokset. Keskisuurten kuntien mukaan muut oppilaitokset nähdään enemmän koulutusta antaviksi kuin yliopistot. Suuret kunnat saavat eniten koulutusta Kuntaliiton taholta ja myös Stakes mainittiin huomattavana kouluttajana.

Internetin kautta saa eniten tietoa Stakesin taholta. Muita internetin kautta tiedottavia tahoja ovat etenkin ministeriöt ja opetushallitus. Suurten kuntien mukaan myös yliopistot ja muut oppilaitokset, lääninhallitukset ja Kuntaliitto sekä muut kunnat tiedottavat internetin välityksellä. **Muulla tavoin** tietoa saadaan kaikkien kuntien mukaan etenkin opetusministeriön taholta. Pienet ja keskisuuret kunnat saavat ajankohtaista tietoa myös muiden kuntien taholta.

Suurin osa kaikista eri kuntakokojen kunnista näkee varhaiskasvatuksen laadunkehittämisessä **valtakunnallisen ohjeistuksen** tärkeäksi. Pienistä ja keskisuurista kunnista näin ilmoitti yli 85 % vastanneista ja suurista kunnista 71 %. Valtakunnallisesti tarkasteltuna 86 % kysymyksen vastaajista koki valtakunnallisen ohjeistuksen tärkeäksi varhaiskasvatuksen laadunkehittämisessä.

Laatutyön vaiheet

Eri kokoiset kunnat on mahdollista jaotella sen mukaan, kuinka pitkälle ne ovat laatutyössään edenneet. Kuntien laatutyön vaiheita ja luokkia on tarkemmin esitelty kappaleessa 17. Kuntakokojen mukaan vertailtaessa pääsääntönä näyttää olevan, että:

- **Konkareissa** on enimmäkseen isoja kuntia ja keskisuuria kuntia. Lisäksi joukossa on pari pientä kuntaa
- **Pitkälle edenneissä** on lähinnä keskisuuria kuntia ja lisäksi joitain pieniä kuntia
- **Hyvässä vauhdissa** luokkaan kuuluu pääsääntöisesti keskisuuria ja pieniä kuntia
- **Aloittajien** luokkaan kuuluu lähinnä pieniä kuntia ja joitakin keskisuuria kuntia

- **Ei laatutyötä** luokassa on pääsääntöisesti pieniä kuntia

32. VALOA -PILOTTIKUNTIEN, OULUN PROJEKTIKUNTIEN JA VALTAKUNNALLISTEN TULOSTEN VERTAILU

32.1 Laadunarviointi ja kehittämistoiminta

Tässä kappaleessa vertaillaan kyselyyn vastanneiden Valoa -laatuhankeeseen pilottikuntien ja Oulun laadunarviointiprojektiin vuosina 1997 – 2000 osallistuneiden kuntien tuloksia keskenään sekä näiden kuntien tuloksia suhteessa tämän kyselyn valtakunnallisiin tuloksiin. Valoa -hankkeen kaikki 11 pilottikuntaa osallistuivat kyselyyn. Näitä kuntia kutsutaan tässä Valoa -pilottikunniksi. Oulun laadunarviointiprojektiin osallistuneista 22 kunnasta kyselyyn vastasi 18 kuntaa, joita tässä kutsutaan lyhyemmin Oulun projektikunniksi. Vertailu on tehty kyselyn suljettujen kysymysten osalta.

Määrällinen arviointi

Päiväkotien määrällinen arviointi on säännöllistä enemmistössä suomalaisia kuntia, joissa **päiväkodin** tarjoama hoito on osana kunnan tarjoamia päivähoitopalveluja. Valoa -pilottikunnista 82 % ja Oulun projektikunnista 94 % suorittaa päiväkodeissa määrällistä arviointia säännöllisesti. Valtakunnallinen tulos on tässä alhaisempi eli 80 %.

Valtakunnallisesti 86 % kunnista seuraa säännöllisesti **perhepäivä- ja/tai ryhmäperhepäivähoitoa** määrällisiin asioihin liittyen. Valoa -pilottikunnista 82 % ja Oulun projektikunnista 94 % toteuttaa määrällistä seurantaa perhepäivähoidossa ja/tai ryhmäperhepäivähoidossa. Oulun projektikunnat suorittavat siis vielä enemmän määrällistä arviointia kuin mitä valtakunnallisesti tehdään.

Erityispäivähoitoa ei ole 32 % tutkimukseen osallistuneista kunnista. Kolmessa Valoa -pilottikunnassa (27 %) ja viidessä Oulun projektikunnassa (28 %) ei ole tarjolla erityispäivähoitoa. Erityispäivähoitoa tarjoavissa kunnissa määrällistä seurantaa suoritetaan säännöllisesti 43 % kuntia. Myös Oulun projektikunnissa seurantaa suoritetaan säännöllisesti 44 % kuntia. Valoa -pilottikunnissa seuranta on puolestaan satunnaista ja sitä suoritetaan 36 % kunnista.

Yksityisen päivähoidon seuraamista ei suoriteta valtakunnallisesti ollenkaan 12 % kuntia. Valoa -pilottikunnissa ja Oulun projektikunnissa on mukana kuntia, joissa ei ole yksityistä päivähoitoa lainkaan. Valoa -piloteista 9 % ei seuraa yksityisen päivähoidon toimintaa lainkaan ja Oulun projektikunnissa vastaava luku on 22 %. Valtakunnallisesti, jos seurantaa on, se on 25 % kuntia säännöllistä. Valoa -pilottikunnissa seuranta on joko satunnaista (18 % kuntia) tai säännöllistä (18 % kuntia). Oulun projektikunnissa säännöllistä seurantaa suoritetaan 22% kuntia ja satunnaisesti 11 % kuntia.

Avointa päivähoitotoimintaa ei useissa tutkimukseen osallistuneissa kunnissa ole lainkaan. Valtakunnallisesti 74 % kunnista vastasi, ettei kyseistä toimintaa ole. Valoa -pilottikunnissa vastaava prosentti on hieman korkeampi eli 82 % ja Oulun projektikunnissa 78 %. Kunnissa, joissa avointa päivähoitotoimintaa on, sitä ei seurata määrällisesti 1 % kuntia. Valoa -pilottikunnista sitä seurataan satunnaisesti 18 % kuntia ja Oulun projektikunnista 11 % seuraa

säännöllisesti toimintaa. Valtakunnallisesti tarkasteltuna 10 % kyselyyn vastanneista kunnista arvioi toimintaa säännöllisesti.

Muita päivähoiton muotoja ei valtakunnallisesti ole 33 % kuntia. Niissä kunnissa, joissa muita päivähoiton muotoja on tarjolla, 13 % suorittaa säännöllisesti toiminnan määrällistä arviointia. Valoa -pilottikunnissa muita päivähoitomuotoja ei ole 27 % kuntia. Kunnissa, joissa kyseisiä muita päivähoitomuotoja on, yksi kunta arvioi laatuun liittyviä asioita satunnaisesti ja yksi säännöllisesti. Niissä Oulun projektikunnissa, joissa muita päivähoitomuotoja on, säännöllisesti määrällistä seuranta suorittaa 11 % kunnista. Oulun projektikunnista 22 % ei ole muita päivähoiton muotoja.

Laadullinen arviointi

Laatuun liittyvää säännöllistä arviointia suoritetaan 41 % tutkimukseen osallistuneiden kuntien **päiväkodeissa**. Valoa -projektiin osallistuvista kunnista 46 % suorittaa laadullista arviointia päiväkotien toiminnasta. Oulun projektikunnissa vastaava luku on 89 %, joten Oulun projektikunnissa voidaan sanoa suoritettavan huomattavasti enemmän laadullista arviointia kuin valtakunnallisesti yleensä tai Valoa -pilottikunnissa!

Perhepäivähoidon ja/tai ryhmäperhepäivähoidon kohdalla tilanne on hyvin samanlainen. Valtakunnallisesti ja Valoa -pilottikunnissa säännöllistä laadullista arviointia suoritetaan hieman alle 40 % kuntia, kun Oulun projektiin osallistuneet kunnat puolestaan suorittavat perhepäivähoidon ja/tai ryhmäperhepäivähoidon laadullista arviointia 78 % kuntia.

Erityispäivähoitoa arvioidaan valtakunnallisesti 26 % kuntia. Valoa -pilottikunnissa arviointia suoritetaan niissä kunnissa, joissa erityispäivähoitoa on tarjolla. Satunnaista laadullista seuranta suoritetaan 36 % kuntia ja säännöllistä 27 % kuntia. Oulun projektikunnista satunnaisesti seuraa 22 % kunnista ja säännöllisesti 17 %.

Yksityisen päivähoiton laadullista seuranta suoritetaan säännöllisesti vain 7 % kyselyyn vastanneista kunnista. Valoa -pilottikunnista vain yksi suorittaa laadullista seuranta. Oulun projektikunnissa ei suoriteta yksityisen päivähoiton säännöllistä laadullista arviointia lainkaan, mutta satunnaisesti arviointia suorittaa 28 % kunnista.

Avoimen päivähoitotoiminnan laadullista arviointia ei valtakunnallisesti tarkasteltuna suori- ta kuin 5 % kunnista. Kaikki Valoa -pilottikunnat, joissa avointa päivähoitoa on, toteuttavat laadullista arviointia satunnaisesti. Oulun projektikunnista osa ei suorita arviointia lainkaan, säännöllisesti arvioi kaksi (11 %) kuntaa.

Muita päivähoiton muotoja ei Valoa -pilottikunnissa arvioida lainkaan laadullisesti. Oulun projektikunnista yksi kunta ilmoitti arvioivansa säännöllisesti muita päivähoiton muotoja. Valtakunnallisesti 6 % kunnista suorittaa laadullista arviointia muissa päivähoiton muodoissa.

Laatuasiakirja

Valoa -pilottikunnissa laatuasiakirja löytyy yhdestä kunnasta ja suunnitteilla se on kahdeksassa. Oulun projektikunnissa asiakirja on 11 kunnassa ja suunnitteilla se on kuudessa. Valta-

kunnallisesti asiakirja on 14 % kyselyyn vastanneista kunnista, joten Oulun projektikunnissa laatuasiakirjan olemassaolo on selkeästi yleisempää kuin muissa kunnissa. Asiaa selventää seuraava taulukko 23.

Taulukko 23. Laatuasiakirja valtakunnallisesti, Valoa -pilottikunnissa ja Oulun projektikunnissa (N, %)

Laatuasiakirja	Valtakunnallinen	Valoa -pilottikunnat	Oulun projektikunnat
Ei ole	195 / 66 %	2 / 18 %	1 / 6 %
<u>Suunnitteilla</u>	58 / 20 %	8 / 73 %	6 / 33 %
<u>Kyllä</u>	42 / 14 %	1 / 9 %	11 / 61 %
Yhteensä	295 / 100 %	11 / 100 %	18 / 100 %

Valtakunnallisesti tarkasteltuna asiakirjat on vahvistettu 76 % kuntia, joissa sellainen on. Asiakirjat on Oulun projektikunnissa vahvistettu 44 % kuntia ja Valoa -pilottikuntien yksi valmis laatuasiakirja on myös vahvistettu.

Seudullinen yhteistyö

Seudullista yhteistyötä päivähoidon laatutyössä tekee puolet kyselyyn osallistuneista kunnista. Oulun projektikunnissa tehdään vähemmän seudullista yhteistyötä, koska vain 33 % projektin kunnista on vastannut tähän kysymykseen myöntävästi. Valoa -pilottikunnissa seudullista yhteistyötä laatutyöhön liittyvissä asioissa tehdään seitsemässä kunnassa (64 % Valoa -pilottikunnista). Sekä Valoa -pilottikunnissa, Oulun projektikunnissa että valtakunnallisesti yhteinen koulutus on suosituin yhteistyön muoto.

Laatuvastaavat

Valtakunnallisesti vain 14% kuntia on kaikissa **päivähoitoyksiköissä** laatuvastaavat. Oulun projektikunnissa laatuvastaavia on useammin kaikissa kunnan päivähoitoyksiköissä, koska 33 % Oulun projektikunnista ilmoitti päivähoitoyksiköiden laatuvastaavista. Useassa Valoa -pilottikunnassa on suunnitteilla laatuvastaavien nimeäminen päivähoitoyksiköihin. Tällä hetkellä kolmessa (27 %) sellainen jo on. **Alueellisia laatuvastaavia** on harvoissa Valoa -pilottikunnissa tai Oulun projektikunnissa ja tämä on tilanne myös valtakunnallisesti. Sen sijaan koko päivähoidon **laatutyön koordinoimisesta** vastuussa olevia henkilöitä on enemmän. Oulun projektikunnista 15 (83 %) ja Valoa -pilottikunnista seitsemässä (64 %) on koko päivähoidon laatuvastaava. Valtakunnallinen luku on huomattavasti pienempi eli 34 %.

Laatutyöryhmät

Valtakunnallisesti 23 % kuntia on laatutyöryhmä /-ryhmiä. Oulun projektikunnissa laatutyöryhmiä on selkeästi enemmän, koska 12 Oulun projektin kunnista (67 %) ilmoitti, että heidän kunnassaan on päivähoidon laatutyöryhmä. Valoa -pilottikunnista vielä useammalla eli yhdeksällä kunnalla (82 %) on oma laatutyöryhmä.

Laadunarviointitapa / -järjestelmä ja omat arviointimenetelmät / -mittarit/ -kriteerit

Tiettyä laadunarviointitapaa tai -järjestelmää ei ole käytössä valtakunnallisesti kuin 30 % kuntia. Oulun projektikunnista tiettyä laadunarviointitapaa käyttää 16 kuntaa, yhdessä kunnassa asia on suunnitteilla ja vain yhdessä kunnassa ei käytetä mitään tiettyä tapaa tai järjestelmää laadun arvioimiseksi. Lisäksi 13 kuntaa (72 % Oulun projektikunnista) on kehittänyt omia mittareitaan. Valoa -pilottikunnista viidessä (45 %) on suunnitteilla jokin tietty arviointitapa. Useassa Valoa -projektin kunnassa on käytössä tai kunta on kehittämässä omia arviointimenetelmiä. Valtakunnallisesti 34 % kunnista on kehittänyt tai on kehittämässä omia arviointimenetelmiä/ -mittareita/ -kriteereitä.

Hallinnon osallistuminen

Useimmissa Oulun projektikunnissa (13 projektikunnassa) ja Valoa -pilottikunnissa (yhdeksässä pilottikunnassa) kunnan hallinto on mukana päivähoiton arviointi- ja laatutyössä. Valtakunnallisesti tarkasteltuna tulos on huomattavasti pienempi, koska vain 36% kunnista ilmoitti hallinnon osallistuvan arviointi- ja laatutyöhön.

Laatu- tai arviointiprojektit

Valtakunnallisesti 74 % kunnista ei ole osallistunut **eri hallintokuntien yhteisiin** laatu- tai arviointiprojekteihin. Tilanne on samansuuntainen Oulun projektikunnissa, joista vain viisi (28 %) on osallistunut eri hallintokuntien yhteiseen laatu- tai arviointiprojektiin. Valoa -pilottikunnistakin vain kolme (27 %) on ollut mukana tämän tyyllisissä projekteissa. Oulun projektikunnista ja Valoa -pilottikunnista vain muutamassa **päivähoito on ollut osallisena eri hallintokuntien** yhteisissä laatu- tai arviointiprojektissa. Valtakunnallisesti vastaava luku on 22 %.

Sen sijaan **valtakunnallisiin tai ylikunnallisiin** laatu- tai arviointiprojekteihin ovat luonnollisesti osallistuneet kaikki 11 Valoa -pilottikuntaa. Oulun projektikunnista 16 (89 %) vastasi osallistuneensa päivähoiton laatua koskevaan valtakunnalliseen tai ylikunnalliseen projektiin, mutta yllättäen kaksi vastaajaa totesi, etteivät he ole osallistunut valtakunnalliseen laatuprojektiin. Valtakunnallinen luku on tässä kohden huomattavasti pienempi. Vain 22 % kunnista ilmoitti osallistuneensa valtakunnalliseen tai ylikunnalliseen laatu- tai arviointiprojektiin.

Kunnan sisäisiä päivähoiton kehittämisprosesseja on ollut 16 Oulun projektikunnassa (89 %). Valoa -pilottikuntien kaikki 11 kuntaa ilmoittivat, että heillä on meneillään tai on ollut kunnan sisäinen laatu- tai laatuprojekti tai laatuun liittyvä kehittämisprosessi. Valtakunnallisesti päivähoiton omia laatu- tai laatuprojekteja tai kehittämisprosesseja on paljon vähemmän, koska vain 34 % kunnista vastasi tähän myöntävästi.

Suhtautuminen laatutyöhön

Valtakunnallisesti päivähoiton henkilöstö suhtautuu pääasiassa myönteisesti laatutyöhön. Valoa -pilottikunnissa päivähoiton henkilöstön suhtautuminen laatutyöhön on tulosten mukaan erittäin positiivista 36 % ja myönteisesti suhtautuu 31 %. Kuitenkin noin 6 % henkilöstöstä arvellaan suhtautuvan laatutyöhön kielteisesti. Oulun projektikunnissa henkilöstöstä

46 % koetaan suhtautuvan laatutyöhön myönteisesti, 20 % suhtautuu erittäin positiivisesti ja noin 10 % kielteisesti. Tilanne on samansuuntainen valtakunnallisesti.

Laatutyöhön osallistuminen

Laatuprojekteissa mukana olevissa/olleissa kunnissa **henkilöstö** osallistuu selkeästi enemmän laatutyöhön verrattessa niiden tuloksia valtakunnallisiin tuloksiin. Oulun projektikunnista 17 (94 %) ja Valoa -pilottikunnista kymmenessä (91 %) koko henkilökunta osallistuu päivähoidon laatutyöhön. **Lasten** osallistuminen on satunnaisempaa sekä Valoa -pilottikunnissa, Oulun projektikunnissa että valtakunnallisestikin.

Vanhemmat osallistuvat oman lapsensa osalta laatutyöhön säännöllisesti seitsemässä Valoa -pilottikunnassa (64 %) ja Oulun projektikunnissa vastaava luku on 56 %. Valtakunnallisia tuloksia tarkasteltaessa luku on hieman pienempi, sillä 43 % kunnista ilmoitti vanhempien osallistuvan säännöllisesti oman lapsensa osalta päivähoidon laatutyöhön. Kunnallisen laadun arvioinnin osalta Valoa -pilottikuntien vanhemmat osallistuvat laatutyöhön säännöllisesti neljässä kunnassa ja satunnaisesti myös neljässä kunnassa. Oulun projektikunnissa lukumäärät vaihtelevat enemmän: kahdeksassa kunnassa vanhemmat osallistuvat koko kunnan päivähoidon osalta laadunarviointiin säännöllisesti ja viidessä kunnassa satunnaisesti. Valtakunnallisesti luvut ovat hieman pienempiä. Noin 20 % vanhemmista osallistuu laadunarviointiin säännöllisesti ja 35 % satunnaisesti.

Arviointitavat

Valtakunnallisia tuloksia tarkasteltaessa kunnat käyttävät sisäistä arviointia selkeästi eniten arvioidessaan päivähoidoitaan. Valoa -pilottikunnissa kaikkia arviointitapoja käytetään suurin piirtein yhtä paljon. Kolmessa Valoa -pilottikunnassa ei kuitenkaan suoriteta arviointia lainkaan. Oulun projektikunnat puolestaan käyttävät selkeästi eniten sisäistä arviointia.

Laatukoulutus

Valtakunnallisesti 59 % kunnista on saanut laatuun liittyvää koulutusta viimeisen kolmen vuoden aikana. Valoa -pilottikunnista 54 % mainitsi saaneensa laatuun liittyvää koulutusta ja 46 % kertoi, etteivät he ole saaneet laatukoulutusta viimeisen kolmen vuoden aikana. Oulun projektikunnista puolet ovat saaneet koulutusta ja puolet kunnista eivät.

Lisäkoulutusta kokivat tarvitsevansa kaikki Oulun projektikunnat. Myös valtaosa Valoa -pilottikunnista (73 %) ilmoitti kaipaavansa lisää koulutusta. Valtakunnallisesti tarkasteltuna 86 % kunnista kaipaisi koulutusta.

Laadunarvioinnista saadun tiedon käyttäminen

Laadunarvioinnista saatua tietoa käytetään niin valtakunnallisesti kuin Valoa -pilottikunnissakin pääsääntöisesti toiminnan korjaamiseen. Lisäksi Valoa -pilottikunnissa käytetään saatua tietoa kehittämisaalueiden, aikataulujen ja vastuuhenkilöiden määrittämiseen, kehittämissuunnitelmien aloittamiseen sekä tulosten mukaisia kehittämisen alueita sisällytetään toimin-

tasuunnitelmaan tavoitteena. Vähemmän laadunarvioinnista saatua tietoa käytetään vertailuun. Oulun projektikunnissa tulokset olivat samansuuntaiset Valoa -pilottikuntien tulosten kanssa, mutta toimintaa korjattiin tulosten perusteella hieman vähemmän.

Laatutyöstä tiedottaminen

Laatutyöstä tiedottamisen taso vaihtelee tiedotuksen kohteesta riippuen. **Vanhemmille** laatutyöstä tiedottavat kaikki Valoa -pilottikunnat ja 89 % Oulun projektikunnista. Valtakunnallinen tulos on huomattavasti alhaisempi, koska vain 60 % kaikista vastanneista kunnista ilmoitti tiedottavansa vanhempia päivähoiton laatutyöstä.

Valtakunnallisesti 196 kuntaa (66 % kyselyyn vastanneista kunnista) tiedottaa **henkilökuntaansa** laatutyöstä. Valoa -pilottikunnat ja Oulun projektikunnat tiedottavat vanhempia selkeästi enemmän. Valoa -pilottikunnista kaikki 11 ilmoitti tiedottavansa henkilökunnalleen laatutyöstä ja Oulun projektikunnistakin 89 % (16 kuntaa) tiedottaa henkilökuntaansa.

Yhteistyökumppaneita tiedotetaan päivähoiton laatutyöstä selvästi vähemmän kuin muita kysymyksessä mainittuja tahoja (vanhemmat, henkilökunta, kunnan päättäjät, muut). Valtakunnallisesti vain 81 kuntaa (27 % kunnista) tiedottaa yhteistyökumppaneitaan. Valoa -pilottikunnista kymmenen tiedottaa laatutyöstään yhteistyökumppaneille, mutta Oulun projektikunnista vastaavasti vain seitsemän (39 %).

Kunnan päättäjiä tiedottaa päivähoiton laatutyöstä valtakunnallisesti katsottuna hieman yli puolet kunnista (53 %). Oulun projektikunnista puolestaan 13 kuntaa (72 %) tiedottaa päättäjiä ja Valoa -pilottikunnista vieläkin suurempi määrä eli 10 kuntaa (91 %). **Muita mahdollisia tahoja** tiedotetaan sekä valtakunnallisesti että Valoa -pilottikunnissa ja Oulun projektikunnissa huonosti. Valtakunnan tasolla vain 13 % kunnista tiedottaa muita tahoja. Valoa -pilottikunnista viisi (45 %) tiedottaa laatutyöstään muita tahoja ja Oulun kunnista seitsemän (39 %). Laatuhankeessa mukana olleiden / olevien kuntien voidaan katsoa tiedottavan muita mahdollisia tahoja selkeästi enemmän kuin, mitä valtakunnallisesti tiedotetaan.

32.2 Ohjaustoiminta

Valtakunnallisesti tarkasteltuna kunnat näyttävät olevan pääsääntöisesti tyytyväisiä kuntansa **päivähoiton organisaation toimivuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen**. Näin ilmoitti 65 % kunnista. Valoa -pilottikunnista vielä suurempi enemmistö on tyytyväinen päivähoitoorganisaatioonsa (73 % Valoa -pilottikunnista), mutta Oulun projektikunnista sen sijaan vain reilu puolet eli 56 % ilmoitti olevansa tyytyväisiä.

Valtakunnallisesti 81 % kunnista ilmoitti, että heidän kunnassaan on erikseen nimetty **pedagogisen ohjaamisen vastuuhenkilö**. Valoa -pilottikunnissa luku on vieläkin korkeampi; vain yhdessä kunnassa ei ole nimettyä pedagogisen ohjaamisen vastuuhenkilöä. Oulun projektikuntien tuloksia tarkasteltaessa on havaittavissa selvä ero niin valtakunnallisiin kuin Valoa -pilottikuntienkin tuloksiin. Vain kymmenessä Oulun projektikunnassa (56 %) on pedagogiseen ohjaamiseen nimetty vastuuhenkilö. Päivähoiton **koulutussuunnitteluun** on 78 % Oulun projektikuntia nimetty vastuuhenkilö ja valtakunnallisestikin 73 % kyselyyn osallistuneis-

ta kunnista on tehtävään nimetty henkilö. Valoa -pilottikunnissa vastaava luku on hieman pienempi, koska koulutussuunnittelun vastuuhenkilö on nimetty 64 % Valoa -pilottikuntia.

Tiedon hankintaan ja välittämiseen käytetään joissakin kunnissa useita eri tapoja. Pääasiallinen tapa vaikuttaa olevan se, että päivähoidon vastuuhenkilöt hakevat tiedon ja välittävät sen sitten yksiköihin. Näin näyttää olevan niin valtakunnallisesti kuin Valoa -pilottikunnissa ja Oulun projektikunnissa. Asiaa selventää seuraava taulukko 24.

Taulukko 24. Tiedon hankkimisen tavat päivähoidossa (N, %)

	Valtakunnallinen	<u>Valoa -pilottikunnat</u>	Oulun projektikunnat
Henkilöstö ja yksiköt itse	55 / 15 %	4/ 27 %	3/ 13 %
Päivähoidon vastuuhenkilöt	208/ 59 %	6/ 40 %	14/ 61 %
Kunnan päivähoidossa erikseen nimetty henkilö	41/ 12 %	2/ 13 %	3/ 13 %
Ei systemaattista tiedonhaku- ja välitysjärjestelmää	49/ 14 %	3/ 20 %	3/ 13 %
Yhteensä mainintoja	353 / 100 %	15/ 100 %	23/ 100 %

Kunnat kaipaivat selkeästi **tukea kehittääkseen varhaiskasvatuksen sisältöä**. Tällainen on tilanne sekä valtakunnallisesti että Valoa -pilottikunnissa ja Oulun projektikunnissa. Valoa -piloteista kymmenen (91 %) toivoi tukea varhaiskasvatuksen sisällön kehittämiseen, Oulun projektikunnista ja valtakunnallisesti hieman pienempi määrä eli 72 %.

Valtakunnallista ohjaustoimintaa pidetään nykyisellään riittävänä. Valtakunnallisesti ja projekteittain tarkasteltuna tulokset ovat samansuuntaiset. Oulun projektikunnista 56 % ja Valoa -pilottikunnista 55 % kokivat normiohjauksen riittävänä. Valtakunnallinen tulos on hiukan korkeampi eli 63 %. Kyselyyn vastanneista kunnista 80 % koki saavansa riittävästi tietoa **päivähoidon ja varhaiskasvatuksen ajankohtaisista asioista**. Tilanne on melkein yhtäläinen Valoa -pilottikunnissa, joista 82 % ilmoitti saavansa riittävästi tietoa. Oulun projektikuntien kohdalla luku on pienempi. Näistä kunnista 67 % koki informaatio-ohjauksen riittävänä.

Valtakunnallisen ohjeistuksen tarpeellisuutta tarkasteltaessa sekä valtakunnalliset tulokset että Valoa -pilottikuntien ja Oulun projektikuntien tulokset olivat melko yhteneväiset. Oulun projektikunnista 94 % näki **valtakunnallisen ohjeistuksen** tarpeelliseksi. Valoa -pilottikunnista selkeä enemmistö, 81 % koki myös ohjeistuksen tarpeelliseksi. Valtakunnallisestikin ohjeistusta puolsi 84 % kunnista.

33. PERHEPÄIVÄHOITOKUNTIEN JA VALTAKUNNALLISTEN TULOSTEN VERTAILU

Kyselyyn osallistui joukko kuntia, joissa päivähoitomuodoista on tarjolla joko perhepäivähoitoa ja/tai ryhmäperhepäivähoitoa. Näissä kunnissa ei ole päiväkoteja lainkaan. Tässä kappaleessa tarkastellaan näiden kuntien tuloksia suhteessa valtakunnallisiin tuloksiin. Kyselyyn osallistuneista kunnista 32 eli 11 % vallitseva päivähoitomuoto on perhepäivähoito. Vertailun onnistumisen vuoksi tässä kappaleessa käytetään tuloksien tarkastelun yhteydessä prosenttimääriä, mutta lukijan on huomioitava vain perhepäivähoitoa tarjoavien kuntien pieni lukumäärä. Tässä yhteydessä näistä kunnista käytetään nimitystä perhepäivähoitokunnat. Vertailu on tehty kyselylomakkeen suljettujen kysymysten osalta.

33.1 Laadunarviointi ja kehittämistoiminta

Perhepäivähoitokunnissa laatutyötä ja arviointia tehdään kokonaisuudessaan selkeästi vähemmän kuin muissa kyselyyn osallistuneissa kunnissa. Yhteenvetona voidaan todeta, että vastanneissa perhepäivähoitokunnissa

- ei ole laatuasiakirjoja
- ei ole laatutyöryhmiä
- laatuvaastavia on vähemmän kuin valtakunnallisesti
- hyvin harvalla on käytössä jokin laadunarviointitapa tai -järjestelmä
- suurimmalla osalla ei ole käytössä omia arviointimittareita tai -kriteereitä
- kunnan hallinto on harvoin mukana päivähoiton laadunarviointityössä
- ei juuri tehdä seudullista yhteistyötä

Perhepäivähoitokunnat ovat osallistuneet muita kuntia harvemmin **laatu- ja arviointiprojekteihin**. Perhepäivähoitokunnista 13 % on ollut mukana eri hallintokuntien yhteisissä laatu- tai arviointiprojekteissa. Valtakunnallisesti tarkasteltuna 24 % kyselyyn osallistuneista kunnista kertoi osallistuneensa eri hallintokuntien yhteisiin laatu- ja arviointiprojekteihin. Myöskään päivähoito ei juurikaan ole osallistunut eri hallintokuntien yhteisiin laatu- tai arviointiprojekteihin perhepäivähoitokunnissa, koska vain 13 % perhepäivähoitokunnista ilmoitti osallistuneensa yhteisiin laatu- ja arviointiprojekteihin. Vastaava valtakunnallinen luku on 22 %. Perhepäivähoitokunnista vain kaksi (6 %) on osallistunut valtakunnalliseen tai ylikunnalliseen laatu- ja arviointiprojektiin, kun valtakunnan tasolla osallistuneita on 22 %. Lisäksi vain yhdessä perhepäivähoitokunnassa on ollut kunnan oma päivähoiton laatuun liittyvä projekti ja kahdessa sellainen on suunnitteilla.

Perhepäivähoitokunnissa melkein 59 % päivähoiton **henkilökunnasta suhtautuu varauksellisesti laatutyöhön**, muuten kielteistä, myönteistä tai erittäin positiivista suhtautumista on henkilökunnalla yhtä paljon. Kielteistä suhtautumista esiintyy kuitenkin selkeästi enemmän perhepäivähoitokunnissa kuin valtakunnallisesti. Valtakunnallisesti 47 % henkilökunnasta suhtautuu myönteisesti päivähoiton laatutyöhön. Perhepäivähoitokunnista lähes 60 % ei osannut kertoa henkilökunnan suhtautumisesta laatutyöhön, kun vastaava luku valtakunnallisesti oli 29 %.

Perhepäivähoitokunnissa 38 % henkilöstöstä ei osallistu lainkaan laatutyöhön. Valtakunnalliseen tilanteeseen verrattuna osallistuminen on selkeästi vähäisempää. Perhepäivähoitokunnista 28 % ilmoitti koko **henkilökunnan osallistuvan laatutyöhön**, kun valtakunnan tasolla vastaava luku oli 51 %.

Lasten osallistuminen laatutyöhön perhepäivähoitokunnissa on vähäistä; yli 56 % lapsista ei osallistu lainkaan. Satunnaisesti lapset osallistuvat laatutyöhön 22 % kuntia, kun valtakunnallisesti luku on 41 %. Säännöllinen osallistuminen on hyvin vähäistä perhepäivähoitokunnissa, vain kahdessa kunnassa lapset osallistuvat säännöllisesti laatutyöhön.

Vanhempien osallistumista laatutyöhön selvitettiin sekä oman lapsen että koko kunnan päivähoiton osalta. Perhepäivähoitokunnissa oman lapsen osalta laatutyöhön osallistutaan satunnaisesti. Jopa 31 % kunnista ilmoitti, etteivät vanhemmat osallistu laatutyöhön lainkaan. Valtakunnallisesti vanhemmat osallistuvat oman lapsensa näkökulmasta päivähoiton arviointiin pääasiassa säännöllisesti ja vain 12 % kunnista ilmoitti, etteivät vanhemmat arvioi päivähoitoa lainkaan. Perhepäivähoitokunnissa vanhemmat eivät osallistu koko kunnan päivähoiton laadun tarkasteluun 50 % kuntia; valtakunnallisesti 18 % kuntia vanhemmat eivät osallistunut laatutyöhön. Satunnaisesti osallistumista on 20 % perhepäivähoitokuntia ja säännöllistä vain 6 % kuntia. Valtakunnallisesti tarkasteltuna yleisintä on vanhempien satunnainen osallistuminen päivähoiton laadun arviointiin.

Perhepäivähoitokunnissa on yleistä, ettei arviointia suoriteta lainkaan. Näin ilmoitti noin 60 % kunnista. Kunnissa, joissa arviointia suoritetaan, käytetään eniten **sisäistä arviointia** (28 % perhepäivähoitokuntia, valtakunnallisesti 64 %), jonkin verran käytetään myös vertaisarviointia. Ulkopuolisen arvioinnin suorittaminen on vähäistä.

Perhepäivähoitokunnista 59 % ei ole saanut **päivähoiton laatutyöhön liittyvää koulutusta** viimeisimmän kolmen vuoden aikana. Tässä on suuri ero valtakunnalliseen tilanteeseen verrattuna, koska valtakunnallisesti tarkasteltuna 59 % kunnista on saanut koulutusta. Lisäkoulutuksen kaipaaminen ilmeni selkeästi, sitä kaivataan 72 % perhepäivähoitokuntia.

Laadunarviointitietoa käytetään perhepäivähoitokunnissa pääsääntöisesti toiminnan korjaamiseen. 19 % kuntia myös määrittellään tulosten mukaan kehittämisalueita, vastuuhenkilöitä ja aikatauluja sekä sisällytetään kehittämisalueita toimintasuunnitelmaan tavoitteina. Muutamassa kunnassa aloitetaan kehittämissuunnitelma. Kunnista 28 % tekee vertailua, suurin osa vertailee omassa kunnassa ja muihin kuntiin. Valtakunnallista vertailua ei suoriteta lainkaan, mikä eroaa valtakunnallisesta suuntauksesta. Omassa kunnassa vertailujen tekeminen on yleisintä valtakunnallisestikin.

Tehdystä arviointityöstä perhepäivähoitokunnat **tiedottavat** selkeästi eniten kuntansa päättäjiä. Näin tekee kuitenkin vain 28 % kunnista. Seuraavaksi eniten tiedotetaan henkilöstölle ja vanhemmille. Valtakunnallisesta tilanteesta tämä tulos poikkeaa siten, että eniten tiedotetaan henkilöstölle, seuraavaksi eniten vanhemmille ja päättäjät ovat vasta kolmantena tiedotuskohteenä.

33.2 Ohjaustoiminta

Päivähoiton organisaatiot nähdään perhepäivähoitokunnissa toimivina ja tarkoituksenmukaisina. **Pedagogisia vastuuhenkilöitä** on noin 80 % perhepäivähoitokuntia. Tämä on saman

suuntainen tulos valtakunnallisen tuloksen kanssa. **Koulutussuunnittelun vastuuhenkilöitä** on noin puolella perhepäivähoitokunnista. Myös valtakunnallisesti tilanne on, että pedagogisen ohjaamisen vastuuhenkilöitä on useammassa kunnassa kuin koulutussuunnittelusta vastaavia henkilöitä. Ero perhepäivähoitokuntien ja valtakunnallisen tuloksen välillä on se, että noin 45 % perhepäivähoitokuntia ei ole koulutussuunnittelun vastuuhenkilöitä, kun valtakunnallisesti vastaava luku on noin 25 %.

Päivähoitoyksiköt ja henkilöstö saavat **päivähoidon asioista ajankohtaisen tiedon** pääasiassa päivähoiton vastuuhenkilön kautta (53 %). Tilanne on samansuuntainen myös valtakunnallisesti. Lisäksi muutamassa kunnassa tieto hankitaan itse tai kunnan päivähoitossa tiedon hakemisesta ja välittämisestä vastaa erikseen nimetty henkilö. Systemaattista tiedonhaku ja -välitysjärjestelmää ei ollut noin 30 % perhepäivähoitokuntia.

Perhepäivähoitokunnista 75 % pitää **normiohjausta** riittävänä. Tämä on hieman myönteisempi näkemys kuin valtakunnallisesti, koska 63 % kyselyyn vastanneista kunnista piti normiohjausta nykyisellään hyvänä. **Informaatio-ohjauskin** nähdään riittävänä. Jopa 94 % perhepäivähoitokunnista koki saavansa riittävästi tietoa valtakunnallisista päivähoiton asioista. Valtakunnallisesti noin 80 % piti informaatio-ohjausta riittävänä. Perhepäivähoitokunnissa kaivataan selvästi **tukea varhaiskasvatuksen sisällön kehittämiseen**.

34. C –OSAN TIIVISTELMÄ: TULOSTEN VERTAILUT

- kunnissa suuria eroja laatutyössä
- pienissä kunnissa (alle 10 000 asukasta) laatutyötä vähemmän
- erityispäivähoitoa ei tarjolla 90 kunnassa, pienistä kunnista 43 %
- pienet kunnat ovat perhepäivähoitopainotteisia
- yksityisen päivähoiton arviointi vähäistä varsinkin pienissä ja keskisuurissa kunnissa
- pienissä kunnissa ja varsinkin perhepäivähoitokunnissa enemmän varauksellista ja kielteistä suhtautumista laatutyöhön kuin valtakunnallisesti
- lapset osallistuvat säännöllisesti arviointiin vain suurissa kunnissa
- pienet kunnat tyytyväisempiä normiohjauksen riittävyyteen
- kunnat, joissa ei ole ollenkaan laatutyötä ja arviointia päivähoitossa ovat pieniä
- laatuprojekteilla on kunnan päivähoiton laatutyön edistymisessä merkittävä vaikutus
- perhepäivähoitokunnissa huomattavan vähän laatutyötä ja arviointia

35. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

35.1 Yleisiä huomioita

Kunnissa suuria eroja. Laadun kehittämisessä ja arvioinnissa on havaittavissa suuria eroja kuntien kesken. Tämän asian johtopäätöksiä ja pohdintaa löytyy lisää kohdasta 35.4.

Laatukäsitteen selkiytymättömyys. Vastauksia analysoitaessa keskeiseksi esiin nousseeksi ongelmaksi muodostui laatukäsitteen merkitys ja selkiytymättömyys. Kuntien vastauksista käy ilmi, etteivät laatuun liittyvät käsitteet ole varhaiskasvatuksen alalla tuttuja, vakiintuneita ja selkeitä termejä, jotka ymmärrettäisiin yhdenmukaisesti.

Laatutyö -termi oli määritelty kunnille lähetetyn kyselylomakkeen ohessa olleessa ohjeessa seuraavanlaisesti: laatutyöllä tarkoitetaan tässä kyselyssä kunnan päivähoidossa ja varhaiskasvatuksessa tehtävää laatuun liittyvää kehittämistyötä mm. arviointia, mittaamista, suunnitelmien laatimista, projektityötä jne. Kuitenkin monet laatutyöhön liittyvät termit (laatu, laatuasiakirja, laatuprojekti, laadunarviointi jne.) oli ymmärretty hyvin eri tavoin. Esimerkiksi laatuprojekteiksi ehdotettiin vastauksissa melkein mitä tahansa varhaiskasvatusta sivuavaa projektia. Toisaalta joissakin vastauksissa tuli esiin suoranainen laatu -termin vierastaminen. Vastaaaja saattoi kertoa, että heidän kunnassaan pyritään laadukkaaseen päivähoitoon, mutta sanaa laatu ei haluta käyttää.

Esteet laatutyölle. Kuntien vastauksista nousi esiin viisi keskeistä tekijää, jotka estävät laatutyön tekoa kuntien päivähoidossa. Vastauksissa usein mainitut tekijät olivat resurssien, ajan ja vastuuhenkilön puute sekä osaamisen ja tiedon puute. Lisäksi laatutyöskentelyä estää se, ettei laatutyötä ole rakenteellisesti määritelty päivähoito- organisaatiossa ja sen johtamisjärjestelmässä.

Laatutyö vaatii aina aikaa. On tutustuttava kirjallisuuteen ja erilaisiin arviointitapoihin sekä varattava aikaa laatutyön suunnitteluun ja dokumentointiin. Uusien työtapojen omaksuminen on myöskin aikaa vievä prosessi. Aikapula -ongelmaan ei ole olemassa helppoa ratkaisua. Aluksi laatutyö ja siihen menevä aika tuntuu vievän tilaa joltain "oikeammalta työltä", kunnes usein vasta monien vuosien jälkeen laatutyö on "istunut" osaksi tavallista toimintaa. Aikaongelmaan voi saada apua, mikäli päivähoidon esimiesten ja kunnan hallinnon kanssa saadaan neuvoteltua laatutyön tekemiseen (ainakin aluksi) ylimääräistä resursointia tai panostusta. Panostaminen laatutyöhön voi olla vaikkapa koulutuksen tai konsultoinnin hakemista henkilöstölle.

Mitä tekijöitä laadun kehittämisessä tulee huomioida? Tämän kyselyn vastauksista nousi esiin joukko keskeisiä tekijöitä, jotka ovat merkittäviä tekijöitä varhaiskasvatuksen laadun kehittämisessä osana päivähoidon arkea. Ensinnäkin laatutyö ja arviointi kaipaavat systemaattisuutta. Laatutyön ja arvioinnin tulee kunnan päivähoidossa olla järjestelmällistä ja säännöllistä, jotta asetetut tavoitteet pystytään saavuttamaan. Toiseksi laatutyöhön ja arviointiin tarvitaan kipeästi yleistä tietoutta laadunarvioinnin menetelmistä, mittareista ja järjestelmistä, jotta laatutyön tekijöille rakentuu monipuolinen käsitys käytössä olevista menetelmistä ja niiden soveltuvuudesta oman kunnan päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen.

Laatutyö ja arviointi liitetään päivittäiseen työhön, kehittämistoimintaan ja reflektioon. Laatutyöskentely vaatii sitoutumista uudenlaiseen toimintakulttuuriin ja usein pitkäaikaisiin kehittämisprosesseihin, joissa kehittäminen ja arviointi mielletään osaksi jokapäiväistä työtä eikä

yksittäiseksi, erilliseksi laadun kehittämisen toimenpiteeksi ja/tai projektiksi. Laatutyö ja arviointi tulee kytkeä kehittämistoiminnassa muun muassa koulutussuunnitteluun, dokumentointiin, kehittämissuunnitelmiin, suunnittelutyöhön ja tavoitteenasetteluun. Esimerkiksi asiakas- ja henkilöstökyselyiden jokseenkin työläs tekeminen jää irralliseksi toiminnan kehittämisessä, jos tuloksia ei käsitellä ja tarkastella osana toiminnan tulevaa suunnittelua ja sen kehittämistä.

Laatutyön kytkeminen johtamisjärjestelmään. Laatutyön ja arvioinnin onnistumisen kannalta on ratkaisevan tärkeää, että se liitetään osaksi päivähoito-organisaatiota ja johtamisjärjestelmää. Kunnan päivähoito-organisaatiossa määritellään eri tasoilla laatutyöhön liittyvät tehtävät ja niistä vastaavat henkilöt. Laatutyön ja arvioinnin vastuu päivähoito-organisaatiossa ja eri vastuutahoilla on omat roolinsa ja osallisuutensa paremman laadun kehittämisessä. Laatutyön käytännön toteuttaminen on mitä suuremmassa määrin johtamiskysymys!

Laatuprosessien hallinta. Kunnat tarvitsevat apua myös erilaisten prosessien ja projektien hallintaan, suunnitteluun ja toteuttamiseen. Vastaajat eivät usein tiedä, mistä ja miten prosessi pitäisi aloittaa, jaksottaa, suunnitella, käsitellä tuloksia ja miten johtaa laatutyötä. Pitkäaikaisten, vuosiakin kestävien "laatuprojektien" suunnittelussa ja johtamisen osaamisessa on puutteita.

Laatutyössä ei useinkaan nähdä yhteyttä varhaiskasvatuksen teoreettiseen ja tutkimukselliseen taustaan. Ehkä tämä on nähtävä yleisemminkin vaikeutena liittää varhaiskasvatuksen perustyö ja sen teoreettinen tausta toisiinsa? Laatutyön sitominen osaksi kunnan päivähoito-organisaation koulutussuunnittelua on myös melko vieras ajatus vastaajille.

35.2 Laadunarviointi ja kehittämistoiminta

Määrällinen arviointi versus laadullinen arviointi. Määrällistä arviointia suoritetaan kuntien päivähoitossa huomattavasti enemmän kuin laadullista arviointia. Miksi näin on? Onko kyseessä ja taustalla vain taloudellinen intressi?

Vastausten perusteella päivähoitossa kerätään runsaasti erilaisia tunnuslukuja, kuten tietoa lasten läsnäolopäivistä ja -prosentista, käyttöasteesta ja -prosentista ja päivähoitossa olevien lasten lukumäärästä. Tunnuslukuja käytetään monenlaisiin tarpeisiin kuten henkilöstöresurssien ja palvelutoiminnan suunnitteluun, täydentämiseen ja arvioimiseen sekä taloudellisen ja tehokkaan päivähoito-organisaation toteuttamiseen. Kuitenkin vain 19 vastaajaa ilmoitti, että määrällistä arviointitietoa käytetään toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun. Olisi tarpeen miettiä määrällisten mittareiden relevanttiutta kehittämisen näkökulmasta? Tunnuslukuja ja tilastoja on suhteellisen helppo kerätä ja ne ovat yksi tarpeellinen mittari arvioitaessa laadukasta päivähoitoa. Kuitenkin tarvitaan myös laadulliseen arviointiin perustuvaa tietoa kunnan tarjoamasta päivähoitosta ja myös määrällisen arvioinnin tuottaman tiedon kytkemistä ja yhdistämistä osaksi laadullista kehittämistä.

Laadullinen arviointi on usein työläämpi ja hitaampi tapa saada tietoa kuin määrällinen arviointi. Se vaatii perehtymistä erilaisiin laadunarviointimenetelmiin, -mittareihin, -järjestelmiin ja -kriteereihin. Varhaiskasvatuksesta tarvitaan kuitenkin myös laadullista arviointitietoa, koska varhaiskasvatuksen "tuottavuutta", lasten kasvattamista ja opettamista, ei voida mitata määrällisesti tunnusluvuilla tai talouselämästä tutuilla keinoilla.

Asiakkaat. Tutkimuksessa nousivat usein esiin perheet päivähoidon asiakkaina ja heidän tyytyväisyytensä saatuun palveluun. Asiakastyytyväisyyttä mitataan yleisesti erilaisilla asiakaskyselyillä, joita kunnat lähettävät vanhempien ja joissakin tapauksissa myös lasten täytettäväksi. Vastausten perusteella vaikuttaakin siltä, että kunnat ovat hyvin sisäistäneet päivähoidon kunnan tarjoamana palveluna, jonka asiakkaita tulee palvella hyvin. Tarkasteltaessa arvioinnin tuloksia professori Hujalan kehittämän laatumallin avulla (luku 2.2, taulukko 7) vanhempien tyytyväisyys ja asiakkaiden (vanhemmat ja lapset) tyytyväisyys nousevat toiseksi ja kolmanneksi eniten mainintoja saaneiksi luokiksi.

Vastausten perusteella syntyy myös käsitys, että asiakaskyselyt ovat ainoa tapa tehdä varhaiskasvatuksen laadun kehittämistyötä. Ei osata ajatella asiakaskyselyitä vain yhtenä osana kirjoittaessa ja arvioitaessa kunnan päivähoitopalvelun ja varhaiskasvatuksen laatua. Vastausten perusteella tuntuu joskus myös siltä, että kun vanhemmat on "otettu asiakkaiksi", niin on unohdettu, että samalla he ovat myös yhteistyökumppaneita. Asiakaskyselyiden ja muiden asiakkaan kuulemistapojen kehittäminen ovat varhaiskasvatuksen tulevaisuuden haasteita.

Lapset asiakkaina ja lasten osallistuminen laatutyöhön ja arviointiin vaikuttaa pulmalliselta. Varhaiskasvatuksen toiminnan keskipisteessä ovat lapset ja kuitenkin lasten osuus laatutyössä ja arvioinnissa on vähäinen. Lapset tarvitsevat usein erilaisia tapoja tuoda äänensä kuuluviin kuin aikuiset ja nämä toimintatavat vaativat kenties eniten kehittämistä nykyisessä päivähoito- ja varhaiskasvatussysteemissämme.

Tuloksia tarkasteltaessa on syytä pohtia, kuinka paljon lapset osallistuvat laatutyöhön ja kuinka paljon he todella voivat / saavat vaikuttaa asioihin. Tulosten mukaan keskustelut ja lasten niissä antama palaute on yleisin tapa, millä lapset osallistuvat laatutyöhön ja arviointiin. Kuinka suuren osan tästä lasten palautteesta henkilökunta ottaa huomioon suunnitellessaan ja arvioidessaan toimintaa ja sen sisältöjä? Lasten osallistuessa laatutyöskentelyyn on tärkeää dokumentoida lasten kertoma ja arvioima keskustelutilanteessa tai heti sen jälkeen, koska muuten vaarana on lasten antaman arviointitiedon unohtuminen tai tiedon muuntuminen.

Ohjaus ja tuki laatutyöhön. Vastauksista ilmeni toistuvasti, että kunnilla on valtava tarve saada lisää tietoa, tukea, ohjausta ja koulutusta laatutyöhön ja arviointiin. Monen kunnan vastauksessa kirjoitettiin, ettei laatutyötä osata aloittaa, kun ei tiedetä, mistä hakea koulutusta, minkä menetelmän valita ja millaisia mittareita voisi käyttää ja niin edelleen. Kunnissa toivottiin, että apua ja opastusta voisi saada myös laatutyön aloittamisen jälkeenkin, jotta alun into ja puhti eivät pääse lopahtamaan ongelmien ilmetessä.

Varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä tulisi koordinoita ja ohjata läänin, osaamiskeskusten ja valtakunnan tasolla enemmän. Yksittäiset kunnat toivovat tuekseen tahoja, jolta saisivat apua laadun kehittämisen aloittamiseen ja eteenpäin viemiseen. Laatu- ja arviointityössä vaaditaan luonnollisesti myös kunnan päivähoitohenkilöstöltä omaa aktiivisuutta, sitoutumista ja oma-aloitteisuutta. Kyselyn mukaan henkilökunnan asenne laatutyötä kohtaan on pääsääntöisesti myönteistä ja tärkeää onkin saada kunnan koko päivähoitohenkilökunta vakuuttuneeksi, että laadun kehittäminen on kannattavaa niin työntekijöille itselleen kuin asiakkaillekin.

Koulutus. Kunnat kaipaavat laatu- ja arviointityöstä koulutusta. Koulutusta laadusta ja arvioinnista ei ole kovinkaan paljoa tarjolla ja kunnat eivät vastausten mukaan tiedä, mistä he voisivat koulutusta hakea ja millainen koulutus vastaisi juuri heidän tarpeitaan. Ongelmana on edullisten koulutusten vähäinen tarjonta ja koulutusten keskittyminen suuriin kaupunkiin

ja Etelä-Suomeen, jolloin pienempien ja syrjäisempien kuntien henkilöstö kokee olevansa eriarvoisessa asemassa pitkien ja kalliiden koulutusmatkojen takia.

Laatutyön osuus varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutuksessa on vähäinen tai sitten olematon. Toivottavaa on, että laadun käsitteitä, kirjallisuutta, teoriaa, tutkimusta, arviointia ja laatu-prosessien hallintaa käsiteltäisiin jo henkilöstön peruskoulutuksessa. Se toisi paremman lähtökohdan käytännön työssä toteutettavalle laatutyölle. Säännöllisen täydennyskoulutuksen tulee täydentää peruskoulutuksessa saatua osaamista.

Seudullinen yhteistyö. Kunnista vain puolet tekee laadun kehittämisessä seudullista yhteistyötä. Kuitenkin yhteistyö ja verkottuminen palvelevat hyvin etenkin pienten kuntien tarpeita, joissa yksittäisten kuntien suppeat resurssit voitaisiin yhdistää palvelemaan laajempaa kokonaisuutta. Alueellisen yhteistyön ja verkostoitumisen kautta voitaisiin muutaman lähikunnan kanssa mm. suunnitella yhdessä toteutettava laatuprojekti, hakea yhdessä koulutusta ja jopa palkata yhteinen "laatukonsultti". Seutukuntien tulisikin käyttää tilaisuutta hyväkseen, kun sosiaalialan osaamiskeskukset aloittavat toimintaansa eri puolilla maata myös varhaiskasvatuksen osalta ja aloittaa kehittämishankkeita yhdessä naapurikuntien ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Laatuasiakirjat. Kunnissa on laadittu toistaiseksi vähän varhaiskasvatuksen laatutyötä ohjaavia asiakirjoja, kuten laatukäsikirja tai laadunhallinnan suunnitelma. Kuntien laatuasiakirjojen sisällöt vaihtelivat tutkimuksen mukaan suuresti. Kaikki laaditut asiakirjat eivät vielä takaa ja systemaattista tukea laadun kehittämiselle, eivätkä sovellu sellaisenaan laatutyön järjestelmälliseksi sisältörungoksi. Kuitenkin hyvin laadittu kunnan varhaiskasvatuksen laadunkehittämisen suunnitelma toisi apua laatutyön prosessointiin ja tehtävien vastuuttamiseen.

Laaturyhmät. Päivähoidon laatuasioita käsitellään vastausten perusteella hyvin erilaisissa kokoonpanoissa ja ryhmissä. Suurimmassa osassa kuntia ei ole perustettu erillisiä laatutyöryhmiä, vaan laatuasioita käsitellään mm. varhaiskasvatus-, opetussuunnitelma- ja esiopetusryhmissä. Laatuasioiden käsittely ei varmasti välttämättä kaipaa omaa organisoitua palaveri- ja/tai työryhmätyöskentelyään, jos se saadaan istumaan hyvin jo olemassa olevaan rakenteeseen. Toisaalta on hyvä säännöllisesti keskittyä pohtimaan vain varhaiskasvatuksen asioita nimenomaan laadun näkökulmasta. Laaturyhmien kautta pystytään myös ottamaan eri tahot mukaan laatutyöhön sekä jakamaan ja vastuuttamaan kunnassa tehtävää laadun kehittämistä.

Laadunarviointijärjestelmät ja -mittarit. Yli puolessa vastanneista kunnista ei ole käytössä systemaattista laadunarviointimenetelmää. Laatutyö ei vaadi sitoutumista vain yhteen ja ainoaan järjestelmään, mutta pitkäjänteisen laatutyön suunnittelun, seurannan ja kehittämisen, henkilöiden sitoutumisen ja itse laatujärjestelmän kehittämisen kannalta omalle toiminnalle sopivaksi se on järkevää ja suositeltavaa. Toimintaa sopivien laatumittareiden kehittäminen ei ole helppoa ja kehittämistyö tuo yleensä esiin puutteita osaamisessa ja koulutuksen tarvetta.

Valtaosa kunnista ei ole kehittänyt omia arviointimenetelmiään. Kunnat ovat hyvin eritasoisissa vaiheissa arviointimenetelmien kehittämisessä. Kunnissa käytössä olevat laadunarviointijärjestelmät ja -mittarit ovat erilaisia ja eritasoisia. On nähtävissä se, että omia laatumittareita ja varsinaista kunnan päivähoidon omaa laadunarviointijärjestelmää aletaan kehittää vasta siinä vaiheessa kun laatutyötä on tehty jo useampi vuosi ja pohja laatutyölle on luotu ja on saatu kokemusta erilaisista menetelmistä. Valtakunnallisesti ajatellen tällä hetkellä on olemassa jo muutamia kuntaan hankittavia valmiita tai sovellettavia laadunarvioinnin menetelmiä, joita mainitaan muualla tässä raportissa.

Laatu- ja arviointiprojektit. Tulosten perusteella kunnat ja kunnallinen päivähoito on ollut hyvin vähän mukana erilaisissa laatu- ja arviointiprojekteissa. Miksi näin on? Ensisijaisena syynä saattaa olla se, että laatuun ja arviointiin liittyviä projekteja on ollut vain vähän tarjolla. Muutama kunta kommentoi hakeneensa ylikunnalliseen tai valtakunnalliseen päivähoiton laatuprojektiin, mutta eivät olleet päässeet mukaan. Syynä voi olla myös se, että kuntien päivähoitossa ollaan arkoja tai epämotivoituneita osallistumaan paljon aikaa ja työtä vieviin projekteihin. Myöskään kunnan päättäjät eivät aina koe tarpeellisena päivähoiton osallistumista laatuprojekteihin ja lisäresursseja kohdentamista projektien läpiviemiseen.

Osallistuminen laatutyöhön. Henkilökunnasta osallistuvat laatutyöhön pääsääntöisesti sekä esimiehet että kentän lapsiryhmissä työskentelevät työntekijät. Tämä kuulostaa laatutyön onnistumisen kannalta loistavalta! On tärkeää, että kaikki eri tahot (henkilöstö, esimiehet, hallinto, lapset, vanhemmat, yhteistyökumppanit) osallistuvat laadun kehittämiseen. Vain kaksi kuntaa 165 vastanneesta kertoi vain esimiesten osallistuvan laatutyöhön.

Tiedottaminen laatutyöstä. Laatutyöstä tiedottamista tulee tutkimuksen tulosten perusteella vielä tehostaa. Kaikki kunnat eivät tiedota edes henkilökunnalleen päivähoiton laatu- ja arviointityöstä. Kuinka voidaan kehittää laatua, jos edes henkilökunta ei ole tietoinen tehdystä työstä? Vai onko kyse siitä, että henkilökunnalle tiedottaminen on vastaajille niin itsestäänselvyys, ettei kysymykseen ole ymmärretty vastata myöntävästi. Tai sitten tiedottamisen puute kertoo siitä, ettei laatutyö ole vielä osana arkipäivän työtä vaan joukko irrallisia toimintoja. Vielä vähemmän tiedotetaan vanhempia, päättäjiä, yhteistyökumppaneita ja muita tahoja.

Vastausten perusteella laatutyöstä on monenlaista hyötyä päivähoitolle. Esimerkiksi päivähoiton resurssien hakemisessa tarvitaan laatutyön välineitä, jotta pystytään paremmin perustelevaan tarpeita. Kunnissa koetaan, että päivähoiton yleinen arvostus nousee laatutyön avulla. Tällöin järjestelmällisellä ja järkevällä tiedottamisella on merkittävä rooli näiden hyötyjen saamisessa.

Ei laatutyötä - kunnat. Yli puolet kyselyyn vastanneista kunnista ei tee lainkaan laatutyötä. Tämä ilmenee, kun kuntia tarkastellaan laatutyön vaihejaottelun (taulukko 15) mukaisesti. Näillä kunnilla asennoituminen laatutyöhön ja arviointiin on kielteisempää kuin muilla vastanneilla kunnilla. Millainen tilanne mahtaa olla kunnissa (30% kunnista, eli 130 kuntaa ei vastannut), joista ei saatu vastausta kyselyyn lainkaan? Tärkeää on saada nämä "ei laatutyötä"-kunnat mukaan varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseen, jotta ympäri Suomea voidaan eri kunnissa tarjota yhtä laadukkaita, tasokkaita ja monipuolisia päivähoitopalveluja.

35.3 Ohjaustoiminta

Ohjaustoimintaa kehitettävä kunnallisesti sekä valtakunnallisesti. Reilusti yli puolet vastanneista kunnista kertoo, että he ovat tyytyväisiä oman kuntansa organisaation toimivuuteen. Lisäksi vastauksissa kerrotaan, että kunnissa on päivähoiton osalta olemassa pedagogiikkaa ja koulutus suunnittelua ohjaavat henkilöt. Tulokseen verrattuna on ristiriitaista huomata kuinka paljon esitetään kuitenkin kehittämistarpeita kunnallisen ohjaustoiminnan parantamiseksi.

Tuloksia tarkastellessa nousee esiin, että esimerkiksi pedagoginen ohjaaminen on kyllä nimellisesti jonkun henkilön vastuulla, mutta kuinka intensiivistä ja vastuullista tämän tehtävän

hoitaminen on? Pedagoginen ohjaaminen (johtaminen) ja koulutussuunnittelu vaativat kuitenkin tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta työ- ja toimintatapojen ja ohjaamisen toteuttamisen tasolla.

Tuloksia analysoidessa jäi miettimään, osataanko ohjaamista ja ohjaamisjärjestelmää ajatella yleisempänä vaikkapa johtamiseen ja tiedottamiseen keskeisesti liittyvänä asiana? Toiminnan ohjauksen laadukkaan sujuvuuden kannalta on tärkeää tarkastella ohjaamisen eri tapoja kunnassa; miten tieto- ja normiohjaaminen on organisoitu ja vastuutettu varhaiskasvatuksessa ja kuinka resurssien ohjaaminen katsotaan kuuluvaksi osaksi laatutyötä. Helppoa ei myöskään ole valtakunnan tasolta tulevan ohjaamisen liittäminen osaksi kunnan omaa ohjausjärjestelmää. Haasteellisenä voidaan pitää kunnan ohjausjärjestelmä tarkoituksenmukaista joustavuutta ja ohjaamisen tapojen uudistumista ajankohtaisen tiedon ja tutkimuksen mukana. On tärkeää miettiä kunnan varhaiskasvatuksen tiedottamisen väylät ja vastuut, jotta uusien tietoa voitaisi sitä tarvitsevan henkilöstön.

Sama ristiriita löytyy myös valtakunnallisen ohjaustoiminnan tulosten kohdalla. Yleisesti vastaajat ovat tyytyväisiä valtakunnallisen ohjaustoiminnan tasoon niin normiohjaamisen kuin etenkin informaatio-ohjauksen osalta. Silti asia herättää pohdintaa. Varhaiskasvatuksen kannalta keskeisten valtakunnallisten toimijoiden tehtävä ja rooli ei tunnu olevan selkeä vastajille. Selkeyttämättömältä tuntuu myös varhaiskasvatuksen valtakunnallinen ohjausjärjestelmä kokonaisuudessaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstön odotusten ja valtakunnallisten toimijoiden ohjaamisen toimintatavat kohtaaminen saattaa jäädä ohueksi jos ohjausjärjestelmän rakenne, tavoite ja tehtävät ovat epäselvät.

Uusien vuorovaikutus- ja ohjaamistapojen kehittäminen valtakunnan tason ja kuntien välillä on mielenkiintoinen tulevaisuuden haaste. Miten esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskukset asettuvat osaksi nyt olemassa olevaa ohjausjärjestelmää ja syntyykö tätä kautta uusia työ- ja toimintatapoja eri toimijoiden kesken?

Laadun kehittämisen vastuhenkilö. Kyselyn tulosten perusteella nousi esiin, että varhaiskasvatuksen laatutyö, arviointi ja kehittäminen kuuluvat tällä hetkellä liian usein kunnan vain koko päivähoidosta vastaavalle henkilölle, jonka toimenkuva on jo ennestään moninainen ja epäselkeä. Aikaa ja voimia laatutyölle ja kehittämiselle ei näissä tapauksissa jää riittävästi. On tärkeää, että kuntaan palkataan varhaiskasvatuksen laatutyöhön, arviointiin ja kehittämiseen keskittyvä henkilö tai päivähoito-organisaatiossa jonkun työntekijän toimenkuvaan liitetään laadun kehittäminen, jotta laatutyö ja arviointi saadaan osaksi varhaiskasvatuksen päivittäistä työtä.

Monen kunnan kohdalla suurena ongelmana koettiin päivähoidosta vastuussa olevan henkilön tehtäväkuvan laajuus. Pienissä kunnissa sama henkilö saattoi olla koko kunnan päivähoidon johtaja, perhepäivähoidon ohjaaja, päiväkodin johtaja ja ryhmässä työskentelevä lastentarhanopettaja. Useassa vastauksessa on esiin noussut toivomus, ettei päiväkodin johtajan tarvitsisi työskennellä lainkaan lapsiryhmässä, on näiden kuntien kohdalla hyvin ymmärrettävä. Hallinnollisella johtajalla jäisi huomattavasti enemmän aikaa pedagogiseen johtamiseen, koulutussuunnitteluun ja laadun kehittämiseen. Päivähoidon vastuuhenkilöiden toimenkuvia halutaankin vastauksien mukaan rajata ja selkiyttää, koska nykyiset toimenkuvat koetaan liian laajoina ja hajottavina.

Nimikkeet. Tuloksia analysoitaessa nousi esiin päivähoidon esimiesten nimikkeiden kirjavuus. Nimikkeiden perusteella ei pysty päättelemään, kuka on kunnan päivähoidon vastu-

henkilö ja mitä hänen tehtäviinsä kuuluu. Pienissä kunnissa päiväkodin johtaja saattaa olla vastuussa koko kunnan päivähoidosta, perhepäivähoidon ohjauksesta ja omasta päiväkodistaan. Tällöin päiväkodin johtajan tai perhepäivähoidon ohjaajan nimike on rinnasteinen esimerkiksi päivähoitojohtajan ja päivähoito ohjaajan kanssa.

Päivähoidon ammattilaiset päivähoito vastuutehtävissä. Vastauksista ilmeni, että kaikissa kunnissa pedagoginen johtaminen, koulutussuunnittelu ja laadun kehittäminen eivät kuulu varhaiskasvatuksen ammattilaiselle, vaan esimerkiksi sosiaalijohtajalle tai –sihteerille tai sosiaalityöntekijälle. Päivähoidon sisällöllisen kehittämisen vastuutehtäviin tarvitaan kuitenkin varhaiskasvatuksen ja päivähoitoalan ammattilaisia, joilla on tarpeellinen koulutus, tietämys varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta ja sen kehittämisestä. Joissakin kyselyyn vastanneiden kuntien kommentteissa toivottiinkin kunnan päivähoitojohtoon varhaiskasvatuksen koulutuksen saanut työntekijä.

Tiedon hakeminen ja välittäminen. Tiedon hakeminen ja välittäminen vaativat nykyistä suurempaa systemaattisuutta, jotta ajankohtainen tieto tavoittaisi kaikki halukkaat. Tiedonhaun ja -välittämisen järjestelmää tulee kehittää selkeämmäksi niin kuntatasolla kuin laajemminkin. Kunnan tasolla on hyvä määritellä kenen tehtävä on hakea säännöllisesti uusinta tietoa eri väyliä apuna käyttäen ja miettiä millä menetelmillä kunnan päivähoitoorganisaatiossa tieto parhaiten tavoittaa henkilöstön. Valtakunnan tason eri tahoilla on myös mietittävä miten uusin ja ajankohtainen tieto henkilöstön paremmin tavoittaa. Onko tietotekniikasta apua tähän ongelmaan?

Tietotekniikka. Vastauksista käy ilmi, että päivähoitossa tiedonhakeminen netistä on vielä vähäistä, koska sekä työvälineitä että koulutusta ja osaamista puuttuu. Kuntiin olisi saatava runsaasti peruskoulutusta tietokoneen, internetin ja sähköpostin käytöstä, jotta esimerkiksi tiedonhakeminen ja -välittäminen onnistuisi sujuvasti. Kuntien vastauksissa toivottiin useamman otteeseen tiedonvälityksen ja tiedotuksen parantamista sekä tiedon välittämistä suoraan esimerkiksi päiväkoteihin. Sähköposti on tämän tyyliin tiedotukseen ja vuorovaikutukseen loistava väline. Ensin päivähoitossa tulisi kuitenkin lisätä tietokoneiden määrää, jotta työntekijöillä on mahdollisuus käyttää konetta työpäivänsä aikana. Kunnan päättäjille on hyvä selkeyttää, että on välttämätöntä kehittää tietotekniikkaa ja sen käyttötapoja, jotta voidaan turvata laadukas ja yhteiskunnan muutoksissa mukana oleva varhaiskasvatus.

Tuki varhaiskasvatuksen sisällön kehittämiseen. Kunnat kokivat tutkimuksen mukaan selkeästi tarvitsevansa tukea varhaiskasvatuksen sisällön kehittämiseen. Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset ovat tuoneet tarvetta miettiä myös miten ja mistä perusteista, lähtökohdista ja tavoitteista kehittää varhaiskasvatuksen sisältöä. Varhaiskasvatuksen sisältöä valtakunnallisesti ohjaavia asiakirjoja ei varsinaisesti ole julkaistu sitten 1980-luvun alun jälkeen kun kasvatustavoitetoimikunnan mietintö ("keltainen talokirja") julkaistiin. Tähän tarpeeseen on julkaistu valtioneuvoston päätöksenä varhaiskasvatuksen linjaukset (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9) ja kesällä 2003 valmistuu Stakesin toimesta valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Nämä kaksi asiakirjaa ovat sisällön kehittämisessä ja samalla laadun ohjaamisessa keskeisiä valtakunnallisia asiakirjoja. Näiden asiakirjojen pohjalta on tarkoitus aloittaa kunnalliset varhaiskasvatuksen linjaus- ja suunnitelmaprocessit.

Varhaiskasvatuksen laatutyön valtakunnallinen ohjaaminen. Suurin osa vastaajista katsoo, että varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseen tarvitaan valtakunnallista ohjausta. Millainen varhaiskasvatuksen valtakunnallisen laatutyön ohjeistuksen tulisi olla? Olisiko kyseessä

laatusuositukset varhaiskasvatukseen (kuten esimerkiksi vanhustyössä, mielenterveyspuolella jne.), varhaiskasvatuksen laatutyön perusteet ja millä tavalla toteutettuna? Olisiko tarpeen kirjoittaa asiasta opaskirjan tyyppinen asiakirja kentän käyttöön vai käyttää hyväksi uutta työtapaa, tietoteknistä oppimisympäristöä? Ohjeistuksen tulee joka tapauksessa olla riittävän yleisellä tasolla oleva, kuitenkin yhtenäisiä laatutyön valtakunnallisia linjauksia sisältävä ja toisaalta joustava, kuntien omia sovelluksia edellyttävä asiakirja.

Valtakunnallisen varhaiskasvatuksen laatutyön ohjeistuksen tavoitteena on tukea ja suunnata kuntien varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen prosesseja. Valtakunnallinen ohjeistus laatutyöhön velvoittaisi myös ne kunnat (55 %) mukaan, joissa tämän tutkimuksen mukaan ei ole vielä laatutyötä ollenkaan. Valtakunnallisen ohjeistuksen kautta kunnissa pystyttäisiin paremmin hakemaan resursseja ja perustelemaan niitä sekä saamaan vanhemmat ja lapset paremmin mukaan arviointiin ja kehittämiseen.

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ei ole olemassa yhtenäistä seurannan ja arvioinnin järjestelmää. Varhaiskasvatuksen linjauksien jatkotoimenpiteessä mainitaan viisaasti tällaisen seuranta ja arviointijärjestelmän aikaansaamisen tärkeys. On tärkeää saada aikaan valtakunnallisesti aikaan suunnitelma, jossa tarkastellaan ainakin mitä asioita valtakunnallisesti varhaiskasvatuksessa seurataan ja arvioidaan, mitä menetelmiä käytetään ja mikä taho asiasta on vastuussa sekä mistä tiedot on löydettävissä.

35.4 Vertailutulokset

Kuntakoon mukainen vertailu. Pienissä (alle 10 000 asukkaan) kunnissa tehdään selvästi vähemmän laadun kehittämistä kuin suuremmissa kunnissa. Pienten kuntien pienemmällä resursseilla on varmasti tähän suora yhteys. Henkilökuntaa, tiloja, rahaa, koulutusta ja materiaaleja on vähemmän kuin suuremmilla paikkakunnilla. Pienten kuntien vastauksissa toistuu toivomukset alueellisesta tasa-arvosta. Tähän liittyy tutkimuksen ristiriitainen tulos siitä, että jotkut pienet kunnat eivät halua enempää valtakunnallista ohjeistusta juuri alueellisten erojen vuoksi, kun taas toiset kunnat näkevät sen nimenomaan ohjeistuksen lisäämistä puoltavana seikkana. Kuntien mukaan alueellista epätasa-arvoa esiintyy esimerkiksi koulutuksen suhteen, koska hyvä ja edullinen koulutus järjestetään yleensä Etelä-Suomessa, pääkaupunkiseudulla tai suurimmissa kaupungeissa.

Aikaisemmin on mainittu vastauksissa usein esille tullut epäkohta pienten kuntien päivähoidon vastuuhenkilöiden työn määrästä ja hajottavasta työnkuvasta. Pienissä kunnissa vastuu laadun kehittämisestä on useimmiten samalla henkilöllä, joka vastaa jo kaikista muistakin päivähoidon esimiehille tarkoitetuista tehtävistä lapsiryhmätyöskentelynsä ohessa (päivähoidon hallinto, suunnittelu, ohjaus, henkilöstö, pedagoginen johtaminen, koulutussuunnittelu, kehittäminen jne.). Tämän ongelman ratkaisemisessa seudullisella yhteistyöllä ja lähikuntien verkottumisella on varmasti ratkaiseva merkitys, koska resursseja uusien päivähoidon työntekijöiden palkkaamiseen voi olla vaikea saada lisää.

Pienten kuntien laatutyöskentelyssä on vaihtelua. Pienten kuntien joukosta löytyi jokunen järjestelmällistä ja tavoitteellista laatu- ja arviointityötä tekevä kunta. Toisaalta suurin osa ei laatutyötä -luokan kunnista oli pieniä kuntia. Keskisuurissa kunnissa oli jonkin verran vaihtelua kunnan laatutyön tasossa, mutta suuret kunnat näyttävät olevan hyvin yhdenmukaisia laatutyössään. Ne ovat tehneet jo pidemmän aikaa johdonmukaista laatutyötä ja ovat todella laa-

tutyön konkareita, joille laatutyöskentely ja arviointi on osa arkea. Selittääkö tätä suurempien kuntien paremmat resurssit ja/tai tarve tuottaa mahdollisimman laadukkaita, mutta taloudellisia palveluita jatkuvien muutosten ja säästöjen paineessa?

Oulun projektikunnat ja Valoa –pilottikunnat. Oulun projektikunnat ovat selkeästi pidemmällä laatutyössä ja arvioinnissa kuin Valoa –pilottikunnat tai muut kyselyyn osallistuneet kunnat. Oulun projektikunnissa laatutyöskentely on aloitettu viimeistään vuonna 1997 Laadunarviointi päivähoidossa -projektin alkaessa. Vertailtaessa Valoa -pilottikuntien tuloksia valtakunnallisiin tuloksiin voidaan havaita pilottikuntien päässeen jo hyvään vauhtiin laadunarvioinnissa, koska tulokset ovat monessa kohdassa myönteisimpiä kuin muilla vastanneilla kunnilla.

Laatuprojekteilla voidaan katsoa olevan positiivinen vaikutus laatutyöskentelyyn ja arviointiin. On merkittävää, että Oulun projektikuntien laatutyö tuntuu menevän eteenpäin kuntien sisällä, vaikka varsinainen laatuprojekti on loppunut vuonna 2000.

Perhepäivähoitokunnat. Vertailuosioissa tarkasteltiin ns. perhepäivähoitokuntien saamia tuloksia valtakunnallisiin tuloksiin. Tulosten perusteella voidaan todeta, että johdonmukainen ja tavoitteellinen laadunarviointi on vielä aloittamatta kaikissa kyselyyn vastanneissa vain perhepäivähoitoa tarjoavissa kunnissa. Miksi näiden kuntien tulokset ovat niin yhdenmukaisia keskenään? Onko niin, että laatutyöskentelyä ja arviointia suoritetaan valtakunnallisestikin enemmän päiväkodeissa, joissa työyhteisön on yhdessä ehkä helpompi panostaa laatuasioihin? Koetaanko laatutyö tarpeellisempänä päiväkodeissa kuin perhepäivähoitossa? Onko taustalla perhepäivähoitajien vähäisempi koulutus? Perhepäivähoitossa laatutyö ja arviointi jäävät luonnollisesti perhepäivähoitajan ohjaajan vastuulle, jonka oma into ja kyky saada perhepäivähoitajat motivoitumaan laatutyöstä on varmasti laatutyön onnistumisen merkittävimpiä edellytyksiä.

Perhepäivähoito tulisi sitoa tiukemmin mukaan kuntien päivähoitajan laatutyöhön sekä toisaalta kehittää juuri perhepäivähoitoon sopivia laadun kehittämisen työ- ja toimintatapoja ja prosessimenetelmiä. Valtakunnallisen perhepäivähoitajan laadun kehittämiseen on saatu uutta arvokasta tietoa marraskuussa 2002 valmistuneessa Sanna Parrilan väitöskirjassa.

LAADUNARVIOINTI JA KEHITTÄMISTOIMINTA
--

1. Seurataanko kunnassanne päivähoitoa määrällisesti?

(Esimerkiksi läsnäolo prosentit, hoitopäivän hinta jne.)

	<i>Ei ollenkaan</i>	<i>Satunnaisesti</i>	<i>Säännöllisesti kuinka usein?</i>		<i>Ei kyseistä päivähoito-muotoa</i>
Päiväkodit	☐	☐	☐	☐
Perhepäivähoito/ Ryhmäperhepäivähoito	☐	☐	☐	☐
Eriyispäivähoito	☐	☐	☐	☐
Yksityinen päivähoito	☐	☐	☐	☐
Avoin päivähoitotoiminta	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä?	☐	☐	☐	☐

Jos vastasit kysymyksen 1 kaikkiin kohtiin "ei ollenkaan", siirry kysymykseen 4.

2. Mitä asioita kuntanne päivähoitossa tarkastellaan liittyen määrälliseen arviointiin?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Miten määrällisen seurannan/ arvioinnin kautta saatua tietoa käytetään hyväksi päivähoitotoiminnan kehittämisessä?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Toteutetaanko kunnassanne päivähoitotoiminnan laatuun liittyvää arviointia (muuta kuin määrällistä)?

(Esimerkiksi kasvatusprosessin, johtajuuden, yhteistyön jne.)

	<i>Ei ollenkaan</i>	<i>Satunnaisesti</i>	<i>Säännöllisesti kuinka usein?</i>	<i>Ei kyseistä päivähoito-muotoa</i>
Päiväkodit	☐	☐	☐	☐
Perhepäivähoito/ Ryhmäperhepäivähoito	☐	☐	☐	☐
Erityispäivähoito	☐	☐	☐	☐
Yksityinen päivähoito	☐	☐	☐	☐
Avoin päivähoitotoiminta	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä?	☐	☐	☐	☐

Jos vastasit kysymyksen 4 kaikkiin kohtiin "ei ollenkaan", siirry kysymykseen 6.

5. Mitä laatuun liittyviä asioita kunnassanne arvioidaan?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6 a. Onko kuntanne päivähoitossa laatutyöhön liittyvää asiakirjaa? (Esimerkiksi laatukäsikirja, laadunhallinnansuunnitelma, laatupolitiikka jne., jossa on kirjattuna mm. mitä laatu on, kuka laatua arvioi, millä menetelmillä, missä aikataulussa jne.)

Ei Siirry kysymykseen 7

Suunnitteilla Siirry kysymykseen 7

Kyllä Millä nimellä asiakirjaanne kutsutaan?

.....

.....

.....

Jos vastasitte kysymykseen 6a kyllä, vastatkaa myös kysymyksiin 6b - 6e.

6 b. Millainen laatuun liittyvä asiakirja kuntanne päivähoitossa on? (yksi tai useampi rasti)

- Yhteinen koko päivähoitolle (sisältää eri päivähoidon toimintamuodot)
- Kunnallisen laatuasiakirjan **lisäksi** on alueelliset suunnitelmat Kunnassa ei aluejakoa
- Kunnallisen laatuasiakirjan **lisäksi** on yksikkökohtaiset suunnitelmat
- Kunnassa on **vain** alueelliset (kunnan osat) laatuasiakirjat
- Kunnassa on **vain** yksikkökohtaiset laatuasiakirjat

6 c. Laatutyöhön liittyvän asiakirjan sisältö

- 6 c.1 Millainen asiakirja on sisällöltään? Kertokaa lyhyesti tai laittakaa liitteeksi sisällys luettelo!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 6 c.2 Koska ja mille ajalle asiakirja on laadittu? (esim. laadittu v. 1999, vuosille 2000-2002)

.....

.....

- 6 c.3 Ketkä (nimikkeet) ovat osallistuneet asiakirjan laadintaan?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 6 c.4 Onko jokin toimielin/ taho (esim. sosiaalilautakunta) vahvistanut asiakirjan?

Ei

Kyllä Mikä toimielin/taho?

6 c.5 Kenelle asiakirjasta on kunnassanne tiedotettu?

.....
.....
.....
.....
.....

6 d. Millaisia tavoitteita kuntanne päivähoiton laatutyötä koskevaan asiakirjaan on kirjattu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6 e. Millaisia menetelmiä kuntanne päivähoiton laatutyötä koskevaan asiakirjaan on kirjattu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Teettekö kuntanne päivähoiton laatutyössä seudullista yhteistyötä (esimerkiksi lähikuntien kanssa)?

Ei

Kyllä

Missä asioissa?

Yhteinen koulutus (osto/ myynti)

Yhteinen suunnittelutyö

Vertaisarviointi

Yhteinen laatuvaava

Muuta, mitä?

.....
.....
.....
.....

8 a. Onko kuntanne päivähoitoyksiköissä laativastaavat?

- Kaikissa Suunnitteilla
- Useimmissa
- Joissakin
- Ei missään

8 b. Onko kuntanne päivähoitoalueilla laativastaavat?

- Kaikissa Suunnitteilla Ei aluejakoa
- Useimmissa
- Joissakin
- Ei missään

8 c. Onko kunnassanne henkilöä, joka vastaa koko päivähoidon laativuon koordinoimisesta?

- Ei
- Suunnitteilla
- Kyllä

Laativastaavan nimi, tehtävänimike ja sähköpostiosoite:

.....

9. Onko kunnassanne päivähoidon laativuoryhmä tai -ryhmiä?

- Ei
- Suunnitteilla Millaisia?

.....

- Kyllä Millaisia, ketä kuuluu?

.....

10. Käytetäänkö kunnassanne jotain tiettyä laadunarviointitapaa/ -järjestelmää?Ei Suunnitteilla

Millainen?

.....

Kyllä

Millaista?

.....

11. Onko kuntanne kehittänyt/ kehittämässä omia arviointimenetelmiä/ -mittareita/ kriteereitä? (liitteeksi, jos mahdollista)Ei Kyllä

Millaisia ja mihin asioihin?

.....

12. Onko kuntanne hallinto (valtuusto, lautakunta tms.) mukana päivähoiton arviointi- ja laatu-työssä?Ei Kyllä

Miten?

.....

13 a. Onko kunnassanne (tai onko ollut) eri hallintokuntien yhteisiä laatu- tai arviointiprojekteja?Ei Kyllä

Millaisia?

.....

13 b. Onko päivähoito osallisena (tai ollut osallisena) kuntanne eri hallintokuntien yhteisissä laatu- tai arviointiprojekteissa?

Ei

Kyllä

Millaisissa?

.....

13 c. Onko kuntanne mukana (tai ollut mukana) päivähoidon laatua koskevissa valtakunnallisissa ja/ tai ylikunnallisissa projekteissa?

Ei

Kyllä

Millaisissa ja milloin?

.....

13 d. Onko (tai onko ollut) kuntanne päivähoidossa laatuprojektia tai laatuun liittyvää kehittämisprosessia?

Ei

Suunnitteilla

Kyllä

Millainen?

.....

14. Miten kuntanne päivähoidon henkilöstö suhtautuu laatutyöhön? Arvioi prosenttimääräisesti, kuinka suuri osa kunnan päivähoidon henkilöstöstä ajattelee kunkin väittämän mukaisesti.

Suhtautuminen on erittäin positiivista ja laatutyötä tehdään innostuneesti.
 Laatutyö koetaan kehittämisen kannalta olennaiseksi.

Suhtautuminen on myönteistä ja laatutyö koetaan kehittämisen kannalta tärkeäksi.

Suhtautuminen on varauksellista. Laatutyö koetaan raskaaksi, mutta kehittämisen kannalta tarpeelliseksi.

Suhtautuminen on kielteistä. Laatutyö koetaan ylimääräiseksi työksi ja sen yhteyttä kehittämiseen ei nähdä.

En osaa sanoa

100 %

15. Ketkä osallistuvat päivähoiton laatutyöhön?

a) Henkilöstö

- Ei ollenkaan
- Koko henkilöstö
- Osa henkilöstöstä

Mitkä ammattiryhmät osallistuvat:

.....

.....

.....

Kertokaa millä tavalla ja kuinka usein henkilöstö tekee laatutyötä ja arviointia?

.....

.....

.....

.....

b) Lapset

- Ei ollenkaan
- Satunnaisesti
- Säännöllisesti

Kertokaa millä tavalla ja kuinka usein lapset osallistuvat laatutyöhön ja arviointiin?

.....

.....

.....

.....

.....

... Ketkä osallistuvat päivähoiton laatutyöhön?

c) Vanhemmat

Oman lapsen osalta

Koko kunnan päivähoiton osalta

- Ei ollenkaan
- Satunnaisesti
- Säännöllisesti

Kertokaa millä tavalla ja kuinka usein vanhemmat osallistuvat laatutyöhön ja arviointiin?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

16. Käytetäänkö kuntanne päivähoidossa? (yksi tai useampi rasti)

Sisäistä arviointia (itsearviointia)

Ulkopuolista arviointia (päivähoidon ulkopuolinen henkilö arvioi laatua)

Vertaisarviointia (henkilöstön keskinäinen arviointi)

Arviointia ei suoriteta

17. Onko kuntanne päivähoidossa ollut laatuun liittyvää koulutusta viimeisen kolmen vuoden aikana?

Ei

Kyllä Mistä asioista ja kenen järjestämää?

.....

.....

.....

.....

.....

18. Kaipaatteko lisäkoulutusta päivähoidon laatu- ja kehittämistyöhön?

Ei

Kyllä Mistä asioista?

.....

.....

.....

.....

.....

19. Miten laadunarvioinnista saatua tietoa käytetään kuntanne päivähoiton kehittämistoimintaan? (yksi tai useampi rasti)

- Tulosten pohjalta korjataan toimintaa
- Tulosten mukaan määritellään kehittämisalueet, aikataulu ja vastuhenkilöt
- Tulosten mukaiset kehittämisen alueet sisällytetään toimintasuunnitelmaan tavoitteina
- Tulosten pohjalta aloitetaan kehittämisprojekteja
- Tuloksia käytetään vertailuun a) Omassa kunnassa
- b) Muihin kuntiin
- c) Valtakunnallisesti

Muuten, miten

.....

.....

.....

.....

.....

.....

20. Tiedotetaanko laatutyöstä (mm. arvioinnista ja sen tuloksista) kuntanne päivähoitossa?

- a) Vanhemmille Ei Kyllä Miten ja kuinka usein?

.....

.....

.....

- b) Henkilöstölle Miten ja kuinka usein?

.....

.....

.....

- c) Yhteistyökumppaneille Miten ja kuinka usein?

.....

.....

.....

OHJAUSTOIMINTA

Kunnallinen ohjaustoiminta

22 a. Onko kuntanne nykyinen päivähoiton organisaatio mielestänne toimiva ja tarkoituksenmukainen?

Ei

Kyllä

22 b. Mitä asioita kehittäisitte kuntanne nykyisessä päivähoiton organisaatiossa? Miksi?
(Halutessanne liittääkää mukaan kuntanne päivähoiton organisaatiokaavio.)

.....

23 a. Ketkä (nimike) ovat kuntanne päivähoiton vastuuhenkilöitä? Millaisia tehtäviä heillä on?

.....

23 b. Kuka (nimike) vastaa kuntanne päivähoiton organisaatiossa pedagogisesta ohjaamisesta?

a) kunnan päivähoiton tasolla

.....

b) aluetasolla

.....

c) päiväkodeissa

.....

d) perhepäivähoidossa

.....

Pedagogiseen ohjaamiseen ei vastuuhenkilöä

23 c. Kuka/ ketkä (nimike) vastaavat kuntanne päivähoidon organisaatiossa koulutus suunnitusta?

.....

Koulutus suunnitteluun ei vastuuhenkilöä

24. Miten kunnassanne hankitaan ja välitetään usein/ ajankohtainen tieto (esimerkiksi lautakunnan päätökset, sosiaali- ja terveysministeriön asiakirjat jne.) päivähoito henkilöstön käyttöön?

Päivähoitoyksiköt ja henkilöstö hakevat tiedon pääsääntöisesti itse

Päivähoidon vastuuhenkilöt hakevat tietoa ja välittävät sen yksiköihin

Kunnan päivähoitossa tiedon hakemisesta ja sen välittämisestä vastaa erikseen nimetty henkilö(-t)

Kunnassa ei systemaattista tiedonhaku ja -välitysjärjestelmää

25. Kaipaisitteko kunnassanne enemmän tukea varhaiskasvatuksen sisällön kehittämiseen?

Ei

Kyllä

Missä asioissa?

Miltä tahoilta?

.....

Valtakunnallinen ohjaustoiminta

26. Onko laki- ja asetustasoinen ohjaus (=normiohjaus) mielestänne päivähoitossa ja varhaiskasvatuksessa riittävää nykyisen muotoisena?

Ei

Mihin asioihin haluaisitte lisää normiohjausta? Miksi?

.....

Kyllä

27. Saako kuntanne riittävästi tietoa (=informaatio-ohjaus) valtakunnallisista päivähoitoa ja varhaiskasvatusta koskevista ajankohtaisista asioista?

Ei Mistä asioissa haluaisitte lisää tietoa? Miltä tahoilta haluaisitte lisää tietoa?

Kyllä

.....

.....

.....

.....

.....

.....

28. Miten ja miltä tahoilta kuntaanne saadaan tietoa valtakunnallisista päivähoiton ja varhaiskasvatuksen ajankohtaisista asioista?

	Tiedotteina	Tutkimuksina	Koulutuksina	Internetistä	Muuten, miten?
Sosiaali- ja terveysministeriö	☐	☐	☐	☐
Stakes	☐	☐	☐	☐
Opetusministeriö	☐	☐	☐	☐
Opetushallitus	☐	☐	☐	☐
Lääninhallitus	☐	☐	☐	☐
Kuntaliitto	☐	☐	☐	☐
Yliopistot	☐	☐	☐	☐
Muut oppilaitokset	☐	☐	☐	☐
Muut kunnat	☐	☐	☐	☐
Muualta, mistä?	☐	☐	☐	☐

29. Tarvitaanko varhaiskasvatuksen laadunkehittämiseen valtakunnallista ohjeistusta?

Ei Miksi?

Kyllä

.....

.....

30. Ehdotuksianne ja ideoitanne valtakunnallisen tieto-ohjauksen kehittämiseksi.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

31. Miten valtakunnan taholta tuleva informaatio (mm. asiakirjat, tiedotteet, koulutuspäivät) vaikuttaa kuntanne päivähoito- ja varhaiskasvatustoimintaan?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

32. Ehdotuksianne ja ideoitanne valtakunnan tason ja kuntatason välisen yhteistyön kehittämiseksi.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

A. <u>VASTAAJAN YHTEYSTIEDOT</u>

Vastaaja (nimi ja nimike):

.....

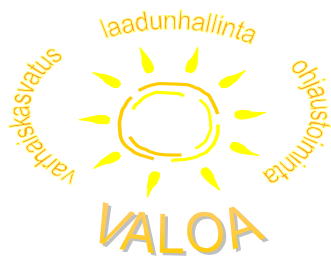
Kunta tai kaupunki:

Osoite:

Puhelinnumero:

Sähköposti:

KIITOS VASTAUKSISTANNE!

STAKES
SOSIAALI- JA TERVEYSALAN
TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISKESKUS

Helsinki 14.8.2001

HYVÄ KUNNAN PÄIVÄHOIDOSTA VASTAAVA!

VALOA- laadunhallinnan ja ohjaustoiminnan kehittämishanke on vuonna 2000 alkanut kolmevuotinen sosiaali- ja terveysministeriön ja sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) yhteistyöprojekti. Hankkeen tarkoituksena on varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjaustoiminnan tutkiminen ja kehittäminen.

Olet saanut vastattavaksesi tähän valtakunnalliseen varhaiskasvatuksen laatuhankeeseen liittyvän kaikkia kuntia koskevan kyselyn. Kyselyn ensimmäinen osa selvittää *kuntien laatutyön nykyistä vaihetta*. Toisessa kyselyn osassa selvitetään *päivähoidon ja varhaiskasvatuksen ohjaustoimintaa*, niin kunnallisen kuin valtakunnallisenkin ohjaustoiminnan osalta.

Kysely on suunnattu kunnan päivähoidosta vastaavalle tai hänen valtuuttamalleen henkilölle tai työryhmälle. Kysymyksistä osa on monivalintakysymyksiä (rasti ruutuun) ja lomake sisältää myös avoimia kysymyksiä, joiden kohdalla vastaaja kirjoittaa itse vastauksensa. Kysely on laadittu laajaksi mahdollisimman kattavien tietojen saamiseksi. Kyselyn laajuudesta huolimatta on tärkeää, että kaikista kunnista saadaan laatutyötä ja ohjaustoimintaa koskevia tietoja. Kuntanne vastaus on siis tärkeä! Vastaamiseen on hyvä varata aikaa tunnin verran.

Kysely palautetaan oheisessa palautuskuoressa 17.9.2001 mennessä. Kyselyyn voi vastata myös sähköisesti osoitteessa: www.stakes.fi/valoa/laatulomake

Kyselyn tulokset on luettavissa niiden valmistuttua mm. Stakesin Varttua-kanavalla osoitteessa www.stakes.fi/varttua sekä Valoa- hankkeen kotisivuilta.

Lisätietoja Valoa-laatuhankeesta löytyy kotisivuilta www.stakes.fi/valoa. Tätä kyselytutkimusta ja varhaiskasvatuksen laatuhankeesta koskeviin tiedusteluihin vastaa mielellään:

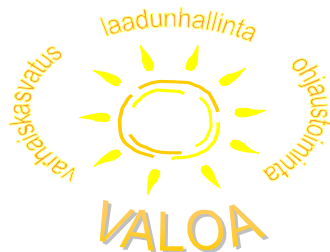
Projektipäällikkö Kirsi Alila-Paunonen
Stakes, Siltasaarenkatu 18 00531 Helsinki
Puh. 09 - 3967 2468, 050 - 3235 497
kirsi.alila-paunonen@stakes.fi

Stakes, Sosiaali- ja terveyspalvelut
Tulosaluejohtaja
Juha Teperi

Sosiaali- ja terveysministeriö
Projektipäällikkö
Kirsi Alila-Paunonen

Vastausohjeita:

- Vastaajan yhteystiedot ovat tärkeitä, koska tarvittaessa näin voidaan tarkentaa joitakin vastauksia. Tämän kyselyn kautta päivitetään myös kuntien osoitteistoja. Kysymyksessä 8c ilmoitetuista kunnan päivähoiton laatuvaastavaan Sähköpostiosoitteista kootaan laatuvaastavien verkosto.
- Laatutyöllä tarkoitetaan tässä kyselyssä kunnan päivähoitossa ja varhaiskasvatuksessa tehtävää laatuun liittyvää kehittämistyötä mm. arviointia, mittaamista, suunnitelmien laatimista, projektityötä jne.
- Ohjaustoiminnalla tarkoitetaan tässä kyselyssä päivähoiton ja varhaiskasvatuksen eri tavoin tapahtuvaa ohjaamista, ohjeistamista, linjaamista, tiedottamista jne. sekä kunnan sisäisenä että valtakunnan taholta tulevana toimintana.
- Päivähoitoyksiköllä tarkoitetaan kunnan itse määrittämää yksikköä, esimerkiksi
 - Päiväkotia/ ryhmäperhepäiväkotia tai
 - päiväkotia, joihin on yhdistetty perhepäivähoitoa/ avointa päivähoitotoimintaa/ muita päiväkoteja tai
 - yhtä perhepäivähoitajaa lapsineen tai
 - perhepäivähoitajien ryhmää tietyn ohjaajan alaisuudessa tai alueella
- Päivähoitoalueella tarkoitetaan kunnan päivähoiton jakamista useampaan alueeseen. Jos kuntanne päivähoitossa ei ole aluejakoa, laittakaa rasti kohdassa 6B "ei aluejakoa" –kohdtaan.
- Monivalintakysymykset sisältävät vaihtoehdot, joista on valittava yleensä vain yksi. Jos kysymyksessä on mahdollista valita useampia vaihtoehtoja siitä on erikseen mainittu kysymyksen ohjeistuksessa.
- Avointen kysymysten kohdalla voi tarvittaessa käyttää paperin kääntöpuolta tai erillisiä liitteitä, joihin on merkitty kysymyksen numero.
- Kysymykset koskettavat pääsääntöisesti nykyistä tilannettanne laatutyön ja ohjaustoiminnan suhteen. Joissakin kysymyksissä kysytään kuitenkin myös aikaisempaa tilannetta tai suunnitteilla olevia asioita.

STAKES
SOSIAALI- JA TERVEYSALAN
TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISKESKUS

Helsinki 25.9.2001

uusintakysely

HYVÄ KUNNAN PÄIVÄHOIDOSTA VASTAAVA!

VALOA- laadunhallinnan ja ohjaustoiminnan kehittämishanke on vuonna 2000 alkanut kolmevuotinen sosiaali- ja terveysministeriön ja sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) yhteistyöprojekti. Hankkeen tarkoituksena on varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjaustoiminnan tutkiminen ja kehittäminen.

Olet saanut vastattavaksesi tähän valtakunnalliseen varhaiskasvatuksen laatuhankeeseen liittyvän kaikkia kuntia (N=428) koskevan kyselyn. Kyselyn ensimmäinen osa selvittää *kuntien laatu työn nykyistä vaihetta*. Toisessa kyselyn osassa selvitetään *päivähoidon ja varhaiskasvatuksen ohjaustoimintaa*, niin kunnallisen kuin valtakunnallisenkin ohjaustoiminnan osalta.

Kysely on suunnattu kunnan päivähoidosta vastaavalle tai hänen valtuuttamalleen henkilölle tai työryhmälle. Kysymyksistä osa on monivalintakysymyksiä (rasti ruutuun) ja lomake sisältää myös avoimia kysymyksiä, joiden kohdalla vastaaja kirjoittaa itse vastauksensa. Kyselyn laajuudesta huolimatta on tärkeää, että kaikista kunnista saadaan laatu työtä ja ohjaustoimintaa koskevia tietoja. Kuntanne vastaus on siis tärkeä! Vastaamiseen on hyvä varata aikaa tunnin verran.

Kyselyn ensimmäisen vastauskierroksen aikana vastauksia tuli 201 kunnasta, josta muodostuu vastausprosentiksi 47. Mahdollisimman kattavan tutkimuksen tekemiseksi lähestyn Teitä uudelleen ja toivon, että löydätte aikaa vastata kyselyyn.

Lomakkeen voi palauttaa oheisessa palautuskuoressa 10.10.2001 mennessä. Kyselyyn voi vastata myös sähköisesti osoitteessa: www.stakes.fi/valoa/laatulomake

Kyselyn tulokset on luettavissa niiden valmistuttua mm. Stakesin Varttua -kanavalla osoitteessa www.stakes.fi/varttua sekä Valoa -hankkeen kotisivuilta.

Lisätietoja Valoa -laatuhankeesta löytyy kotisivuilta www.stakes.fi/valoa.

Tätä kyselytutkimusta ja varhaiskasvatuksen laatuhankeesta koskeviin tiedusteluihin vastaa mielellään:

Projektipäällikkö Kirsi Alila-Paunonen
Stakes, Siltasaarencatu 18 00531 Helsinki
Puh. 09 - 3967 2468, 050 - 3235 497
kirsi.alila-paunonen@stakes.fi

Liitetaulukko 1. Päivähoidon tunnusluvut (N, %)

Päivähoidon tunnusluvut	Maininnat / %
Lasten läsnäolopäivät / -prosentti	141 / 32%
Käyttöaste / -prosentti (myös suhteutettu)	101 / 23%
Päivähoidossa olevien lasten lukumäärä	56 / 13%
Täyttöaste	42 / 10%
Henkilökunnan läsnäolopäivät/ -prosentti/ käyttöaste	29 / 6%
Hoitopäivien määrä	25 / 5%
Hoitopaikat	18 / 4%
Henkilöstön määrä	16 / 4%
Toimintapäivät	4 / 1%
Lapsia / hoitopäivä	1 / 1%
Lapsiluku / hoitoryhmä	1 / 1%
Yhteensä	434 / 100%

Liitetaulukko 2. Päivähoidon kulut ja kustannukset (N, %)

Päivähoidon kulut ja kustannukset	Maininnat / %
Hoitopäivän hinta	127 / 63 %
Hoitopaikan hinta	15 / 7 %
Päivähoidon hinta / lapsen läsnäolopäivä	12 / 6 %
Kustannukset, tulojen ja menojen seuranta	12 / 6 %
Hoitopäivän hinta eri päivähoitomuodoissa	11 / 5 %
Päivähoito mk / asukas	5 / 2 %
Yksikköhinnat	3 / 1 %
Päivähoidon laskutus	3 / 1 %
Talousarvion toteutumisen seuranta	2 / 1 %
Hoitopäivän hinnan muodostuminen	1 / 1 %
Tehdyt sijoitus- ja maksupäätökset	1 / 1 %
Elintarvikekustannukset	1 / 1 %
Uusien hankkeiden / korjausten kustannukset / tarve	1 / 1 %
Kokonaiskustannukset mk / 0-6-v.	1 / 1 %
Myytyt ja ostetut palvelut	1 / 1 %
Päivähoitopaikkojen käyttö / kustannukset	1 / 1 %
Päivähoitomaksujen jakaantuminen koko- ja osapäivähoidossa	1 / 1 %
Yhteensä	198 / 100 %

Liitetaulukko 3. Päivähoitoon liittyvät yleiset seikat (N, %)

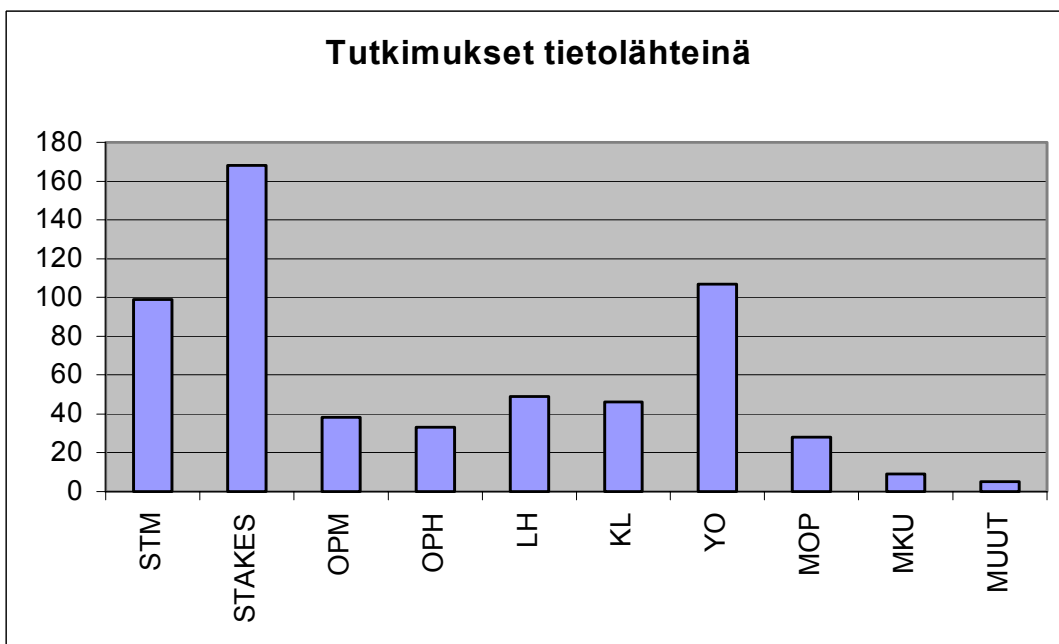
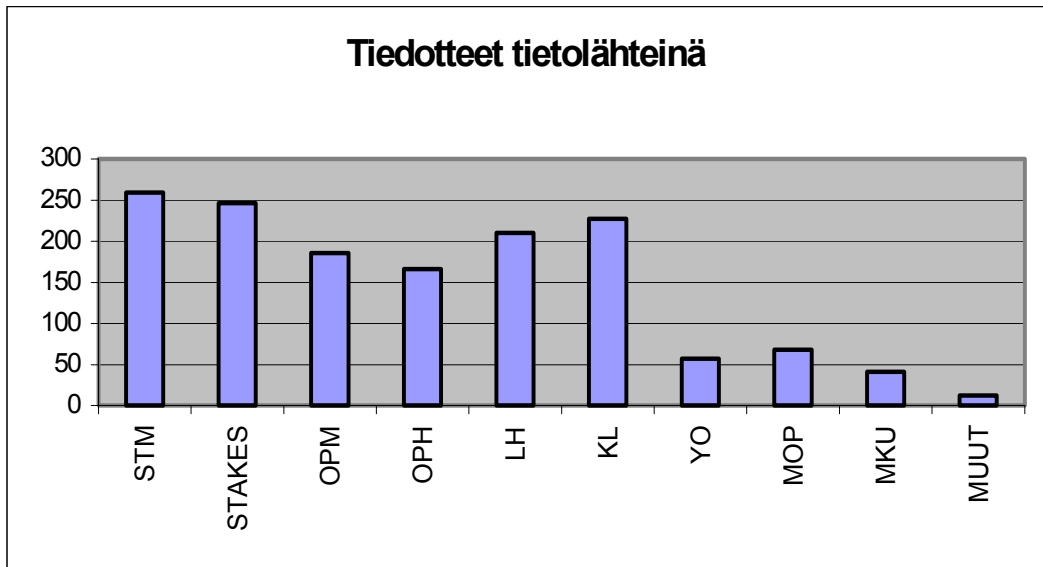
Päivähoitoon liittyvät yleiset seikat	Maininnat / %
Henkilöstön ja lasten välinen suhdeluku	63 / 37 %
(Sijoitusten määrä) kokopäivä- puolipäiväpaikat	14 / 8 %
Lasten poissaolot	13 / 8 %
Ryhmäkoko	12 / 6 %
Hoitopaikkaa jonottavat	11 / 6 %
Hoitopaikkojen tarve / riittävyys	8 / 5 %
Ikäjakauma	8 / 5 %
Päivähoidossa olevien lasten %määrä ikäluokasta	6 / 3 %
Paikat: vapaat, vara- ja ylipaikat	6 / 3 %
Hoitoajat	4 / 2 %
Vuorohoidossa olevien lasten määrä	4 / 2 %
Päivähoitopaikkatoiveen toteutuminen	3 / 2 %
Syntyvyys / 0-6-vuotiaiden määrä kunnassa	3 / 2 %
Tilankäyttö, toimitilat	2 / 1 %
Hakijoiden sijoittuminen	2 / 1 %
Hoitosuhteen kesto	2 / 1 %
Lapsen hoitopaikan pysyvyys	2 / 1 %
Vieraskieliset	1 / 1 %
Eri ikäluokkien osuudet eri päivähoitomuodoissa	1 / 1 %
Lasten määrä suhteessa päivähoitopaikkojen määrään	1 / 1 %
Hoidon aloittaneiden ja lopettaneiden määrä	1 / 1 %
Kotona olevien vanhempien lasten hoito	1 / 1 %
Asiakaspalautteet	1 / 1 %
Päivähoitopalvelujen alueellinen jakaantuminen	1 / 1 %
Yhteensä	170 / 100%

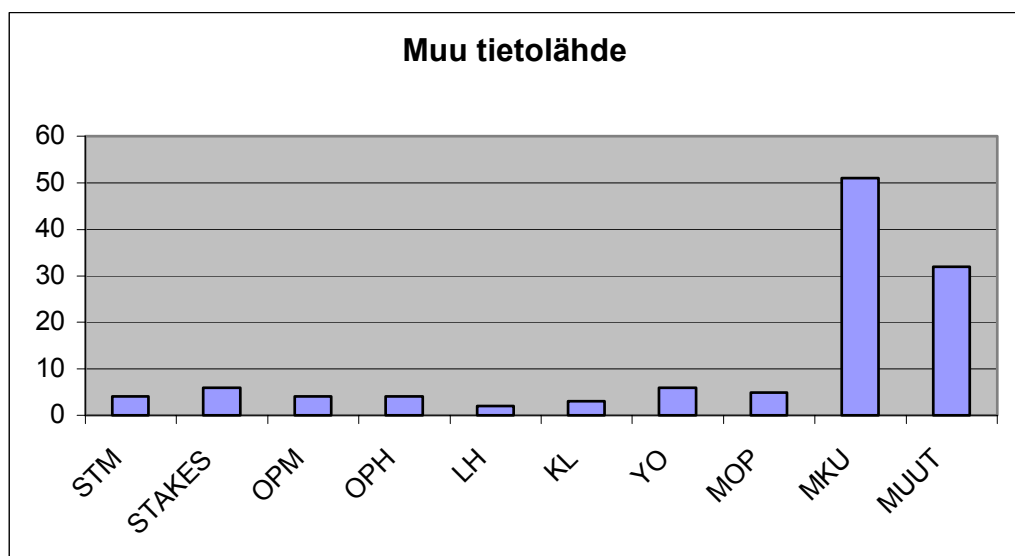
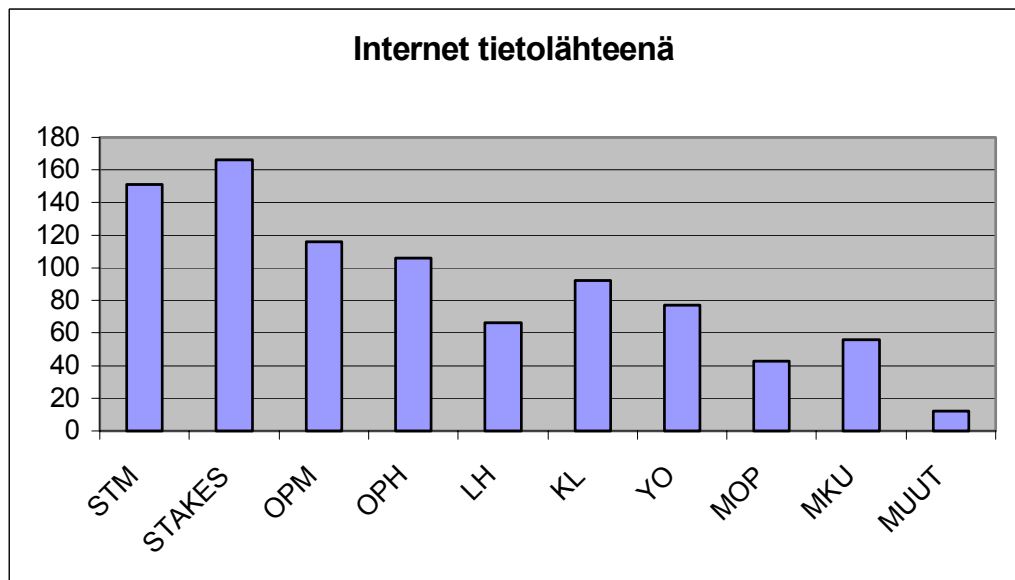
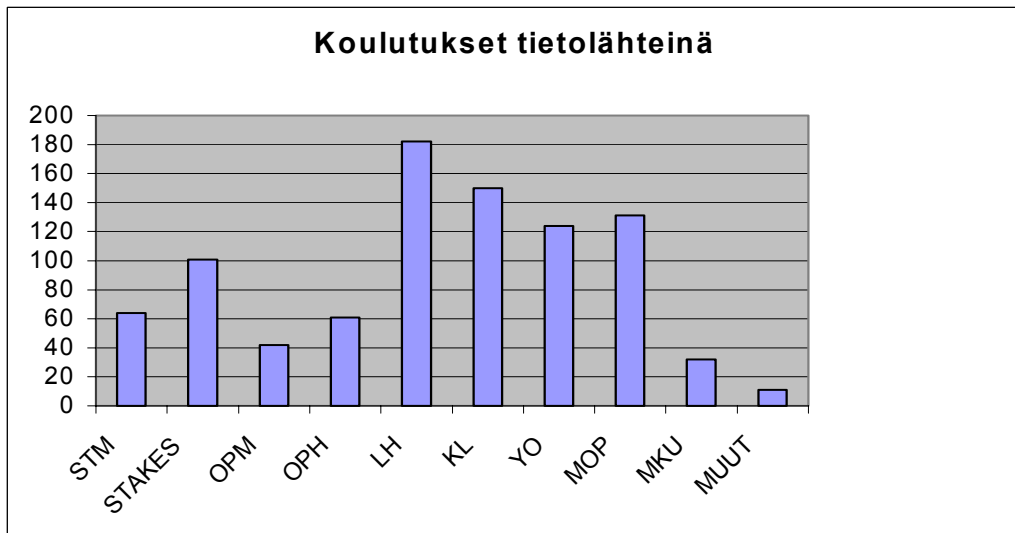
PÄIVÄHOIDON VASTUUHENKILÖT JA HEIDÄN TEHTÄVÄNSÄ

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMEN VASTUUHENKILÖT	PÄIVÄHOIDON TOIMIALUEEN VASTUUHENKILÖT	KENTÄN VASTUUHENKILÖT	MUUT
<p>Perusturvajohtaja Sosiaalijohtaja Palvelualuepäällikkö Palvelualuejohtaja Osastopäällikkö</p> <p>- Kokonaisvastuu päivähoitosta: hallinto, suunnittelu, talous, valmistelija ja esittelijä lautakunnalle, päätökset, raportointi, koulutus, henkilöstöasiat, koordinointi, ohjaustoiminta, resurssien hallinta, päivähoidon johto</p> <p>- Vastuualueet: päivähoito ja sosiaalityö, päivähoito ja lapsiperhetyö</p>	<p>Päivähoidon johtaja / -vastaava/ -esimies/- päällikkö/ -ohjaaja (yhteiset tehtävät) - kokonaisvastuu kunnan päivähoitosta: <i>talous, henkilöstöhallinto, asiakaspalvelu, tiedotus, suunnittelu ja ohjaus</i> - päivähoitojärjestelyt: hakeminen, sijoitukset</p> <p>Päivähoidon johtaja / -vastaava/ -esimies/-päällikkö (erilliset tehtävät) - laskutus, palkat - rakentaminen - päivähoitoasioiden esittely lautakunnalle - yksikön johto - yhdistelmä: 1 henkilö: lastentarhanopettaja ja perhepäivähoidon ohjaaja, kahden päiväkodin johtaja, koko päivähoiton henkilöstöhallinto</p> <p>Päivähoidon ohjaaja (erilliset tehtävät) - vastuu kaikista päivähoitomuodoista - toiminnallinen vastuu (pedagoginen) - aluetyö (kehittäminen) - koulutussuunnittelu - perhepäivähoidon ohjaus - kehitysvammaisten toiminnan ohjaus</p> <p>Päivähoidon tarkastaja - resurssien jako, koulutus, erityis päivähoito, alueellisen yhdenvertaisuuden valvonta - ohjaustoiminnan linjaukset, resurssien hallinta ja yksikköjohtajien tukeminen - vastuu erityis- ja perhepäivähoidosta</p> <p>Päiväkodin johtaja / perhepäivähoidon ohjaaja (yhteiset tehtävät) - kunnan päivähoitosta vastaava - oma yksikkö: talous, hallinto, pedagoginen vastuu, suunnitte-</p>	<p>Lastentarhanopettaja - työskentely lapsiryhmässä - esiopetus - perhepäivähoidon ohjaus - vastuu päiväkodista - leikkikenttätoiminta/ryhmäperhepäiväkodit - hallinto - päivähoiton ohjaus, suunnittelu - talousseuranta</p> <p>Erityislastentarhanopettaja / kiertävä erityislastentarhanopettaja - erityis päivähoiton koordinointi ja kehittäminen, kasvatushenkilöstön tukeminen ja tiedotus - erityis päivähoiton suunnittelu ja kehittäminen - vastuu erityis päivähoitosta - perhepäivähoitajien kasvatus toiminnan ohjaus - työskentely erityisryhmässä, esimies - ryhmä vastuu, henkilöstön tukeminen ja ohjaus - erityislapsen ja avustajat</p> <p>Sosiaalityöntekijä - päivähoiton esimies - perhepäivähoidon ohjaus</p> <p>Perhepäivähoitaja - ryhmäperhepäivähoidon toiminnan suunnittelu</p> <p>Päivähoitaja - päivähoiton ohjaus</p> <p>Päivähoidon laatu vastaava - pedagoginen ohjaus ja kehittäminen</p>	<p>Sivistystoimenjohtaja - päivähoiton ohjaus - päivähoitopaikkojen myöntäminen - työnjohto</p> <p>Kuntoutusohjaaja - erityis- ja kuntoutuspalvelut</p> <p>Toiminnan ohjaaja - alle 20% työajasta varattu päivähoitolle</p> <p>Prosessivastaava - kunnan päivähoiton kokonaisvastuu</p> <p>Hallintopäällikkö - päivähoiton hallinto ja talous</p> <p>Toimistos sihteeri - päivähoiton ohjaus</p> <p>Osastosihteeri - päivähoiton yhdyshenkilö - koordinaattori - talousarviot - henkilöstöasiat - asiakaspalvelu - toiminnan ja palveluiden suunnittelu</p> <p>Sivistystoimen kanslisti - tunti listat, laskutus</p> <p>Kehittämispäällikkö - vastuualueena koko sosiaalitoimi</p> <p>Kasvatus- ja opetussihteeri - päivähoiton esimies - hallinto, laadullinen ja määrällinen kehittäminen</p> <p>Apulaisylilääkäri - päivähoitoasioiden esittely lautakunnassa</p> <p>Päivähoidon kerhojen toiminnan ohjaajat - vastuu kerhotoiminnasta</p>

	<p>lu</p> <ul style="list-style-type: none"> - aluejohto / -koordinaattori - vastuu perhepäivähoidosta - esiopetus - työskentely lapsiryhmässä <p>Päiväkodin johtaja (erilliset tehtävät)</p> <ul style="list-style-type: none"> - päivähoitoasioiden esittely lautakunnalle <p>Perhepäivähoidon ohjaaja (erilliset teht.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - resurssien koordinointi - esiopetus/ leikkitoiminta/ yksityinen perhepäivähoito/ koululaiset - asiakaspalvelu - osa-aikatyö; sosiaalityö - kehittämistyö <p>Päivähoidon aluejohtajat / palvelualueiden johtajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaikki päivähoitomuodot alueellaan - yksikköjohto - kehittämistyö ja ohjaustoiminta - hallinnollisia esimiehiä - talouden seuranta - hoitosopimukset <p>Sosiaalisihteeri / päivähoitosih-teeri</p> <ul style="list-style-type: none"> - päivähoito vain yksi toimialueista - koko sosiaalitoimi vastuualueena - päivähoidon kokonaisuus - kehittämistyö ja ohjaustoiminta - hallinto, talous, henkilöstö - päivähoitopaikkojen myöntäminen <p>Sosiaaliohjaaja</p> <ul style="list-style-type: none"> - perhepäivähoidon ohjaaja - päivähoidon hallinto - ryhmäperhepäivähoito - muita toimialueita <p>Päivähoidon koordinaattori/ päivähoidon asiantuntija</p> <ul style="list-style-type: none"> - päivähoidon sisällöllinen kehittämistyö, suunnittelu, koulutuksen suunnittelu, päätösten valmistelu - päivähoidon koordinointi, laatutyö, tuotteistaminen, lausunnot ja selvitykset, talousarvion valmistelu sisällön asiantuntemuksen osalta - kokonaisvastuu päivähoidosta <p>Kasvatustoiminnan ohjaaja</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehittämistyö, tuki, motivointi, koulutus - päivähoidon koordinointi ja ohjaus 		
--	---	--	--

	Päivähoidon projektisihteeri -päivähoitopäällikön delegeimia asioita		
--	---	--	--

Tiedonsaannin muodot (esitettyinä mainintojen määrällä)

Tiedonsaannin tahot (mainintojen määrällä esitettynä)

